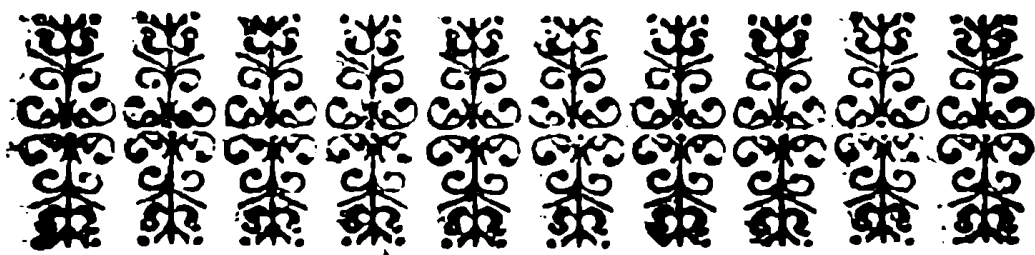


VERITATES
CHRISTIANÆ,
Quæ modum exhibent
BENE VIVENDI,
ET
BENE MORIENDI.
AUTHORE
R. P. HENRICO BALDE
SOCIETATIS JESU.



TYRNAVIÆ, *Typis Academicis*
Anno MDCCXI.



PRÆFATIO AUTHORIS.

Benevole Lector, studui brevitati, non ignarus, prolixos sermones nauseam parere, & tædium: stylus facilis est, & dilucidus, & sinè fūco; neque enim hic delectare intendo, sed prodesse.

In quolibet capite tot sunt veritates, quot sententiæ, ex quarum accurata lectio multi non exiguum percipere fructum.

Hinc si quando contingat, ut Spiritus tuus languere incipiat atque inopescere, neque ad orandum aut ad perpendenda, more consueto, Sacrosancta CHRISTI Myſteria, rectè sis comparatus, percurre aliquot veritates juxta modum orandi, qui consistit in attenta singulorum verborum, & sensuum consideratione, iis tam diù insistendo, donec intellectus illuminatus, & voluntas mota, pium circa illa gustum invenerit. *Verbi gratiâ* perpende hanc veritatem.

Nemo

PRÆFATIO.

Nemo libenter moritur, qui non multo antè tempore se ad mortem rectè obeundam comparaverit.

Interroga teipsum. An non id verum est? an modò lubens è vità decederes? quí ni? quid est, quòd mortem tantopere perhorrescas? quòd si deprehendas, te necdum ad moriendum benè esse comparatum, ideóque te mortem fugere, atque horrere, seriámente revolve, quanto quotidie in periculo verferis.

Rursùm te interroga. Quot mihi vitæ dies etiamnùm sunt reliqui? ne unus, ne hora quidem; fieri enim potest, ut subitò opprimar, quemadmodùm illi, & isti, quos probè novi, repentinâ morte ex hac vita sublati sunt. Quæ major dementia reperiri potest, quàm me tam manifesto, salutis amittendæ, periculo exponere?

Progredere longiùs, si opus sit, & tam diù piis his cogitationibus insiste, donec intellectus tuus magis, magisque illustretur, ac voluntas permoveatur; atque eò usque preme te, dum inertiam in te ritè comparando ad mortem, atque in testamento tuo, cæterisque rebus accuratè componendis omninò deponas.

Perge porrò ad alias veritates, & hanc quoque sedulò perpende.

Nullum

PRÆFATIO.

Nullum est in morte sincerum animi solatium, nisi in pio, fidei que cultu, Deo constanter exhibito.

Interroga te ipsum. Nunquid hoc ita se habet ! an consolationi tibi erit, ingentes te possedisse opes, plurimósque natum esse amicos, qui te adulantur ? an præclaro te præditum ingenio, eximiáque corporis venustate fuisse ornatum ?

An consolationi tibi erit, quòd summã apud homines fueris in æstimatione ? an quòd cuncta tibi processerint ex sententia ? hæc omnia, crede mihi, potius tibi gravia accident, téque anxium reddent.

Hæ piæ considerationes haud dubiè te magnopere impellent, ut terrena quævis, & caduca despicias, Deoque posthac fideliter servias.

R. P. Lessius in libro, quem conscripsit *de summo bono*, hunc orandi modum mirificè laudat, asseritque longè præstare, orationem Dominicam semel duntaxat attentã mente pervoluere, quàm centies cursim, & sinè ullo pio animi sensu.

Quamobrem, si laudabilis tibi sit consuetudo, piis vacandi exercitationibus quot annis, per octo aut decem dies, pridè, ut omne pretiosum illud tempus benè diligentèrque impendas ; fructuosè leges
Caput I. 2. 3. 4. 5. 6.

PRÆFATIO.

In via Purgativa, ut appetitus immōderatos strenuè domes, fructuosè leges *Capitula*, quæ agunt de peccatis, de satisfatione, de Conscientia, de morte, iudicio, atque inferorum pœnis.

In via illuminativa, ut animam tuam solidis, & præstantissimis virtutibus, velut gemmis, studiosè exornes; fructuosè leges *Caput 13* cum reliquis usque ad *Caput 26.* inclusum; item *Caput 63.* usque ad *Caput 73.* exclusum; item *Caput 85.*

In viâ unitiva, ut tuam voluntatem cum divina artillimè conjungas, unusque cum Deo per amorem efficiaris; fructuosè leges *Caput 73.* de perfectione cum subsequentibus, usque ad *Caput 84.* inclusum.

Postridiè piarum tuarum exercitationum, ut bona proposita constanter exequaris; fructuosè leges *Caput 7. 8. 9. 10.*





C A P U T I.

De Tempore.

Nullus est, ad fugandum omne tædium, sedandumque animi mœrorem, aptior atque efficacior modus, quàm tempus benè impendere,

Gaudebis semper vespere, si diem transegeris fructuosè, inquit Thomas à Kempis.

Maxima temporis habenda est cura; contingit enim non rarò, ut id, quod ratione licèt conuicti emendare negleximus, decursu temporis corrigatur. *Sapè ea, que sanari ratione non poterant, sanata sunt tempore.* Ait S. Martinus Bracarenfis. (a)

Attamen nihil hodiè eò vilius invenitur. *Quem mihi dabis, ait Seneca, qui aliquod pretium temporis ponat?*

Vox multorum est. Eamus, jocemur, confabulemur, indulgeamus genio, donec prætereat hora; licèt non ignorent, totam æternitatem haudquaquam sufficere ad referendas Deo gratias pro minimis etiam ab eo acceptis beneficiis. Quid magis deplorandum?

A

Nemo

(a) *Max. de moribus.*

Nemo vestrum, ait S. Bernardus, parvi aestimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis, volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile, & præterit hora, quam tibi ad agendam poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericordia Conditoris indulget.

Irascaris filio tuo, si in fluminis ripa consistens nummos aureos nullo discrimine sus deque super aquas abjiceret, more puerorum, qui particulas scandularum lusus, & recreationis causâ ibidem faciunt subsilire, eoque succenseres illi gravius, si diceret, id se agere, temporis fallendi causâ.

Minima particula temporis, quâ te beatum reddere potes, omni argento atque auro præponderat; interim ais; eo lusum, jocatum, confabulatum, temporis fallendi causâ, atque itâ innumeras ejus particulas temerè abjicis & perdis, easque insipienter prodigis. *Re omnium pretiosissimâ luditur,* ait *Seneca.* Potiori itaque jure tibi ipsi irasci debes, ac graviter succensere.

Cætera omnia si deperdita sint, recuperari possunt, tempus non item.

Hæc est una omnium maximè flebilis damnatorum apud inferos querela, quòd hujus vitæ tempus malè agendo prodegerint, & tot, tamque opportunas salutis suæ procurandæ occasiones inutiliter elabi siverint,

rint. Ô si illis concederetur unius duntaxat horæ dimidium! dici non potest, quàm accuratam illius rationem essent habituri.

Tu interim tam infructuosè perdis tot horas, proh quanto tua illa dementia te morti proximum mœrore conficiet! tum, cum de tempore jam erit conclamatum, atque tibi dicetur: *Tempus non eris amplius.*

Cœlum emas, licet; tempus emere non licet. *Non poterit pretio vel breve tempus emi.*

Chrysaorius lethali morbo per noctem oppressus, & circumfessus truculentâ dæmonum coronâ, qui flagitia ejus omnia, quorum pœnis vehementer exagitabatur, sub aspectum subjiciebant, quidquid possidebat opum, oppignorâisset lubens, ut in auroram duntaxat vita protenderetur; at eheu! tantillum temporis tanto pretio mercari non valuit.

Ludovicus XI. Galliarum Rex ultimo vitæ morbo donabat medico suo quingentos aureos in singulos dies, ut vitam suam tantisper protraheret; sed tempus tam immani auri summâ comparati non poterat.

Nihil, ait S. Bernardus, pretiosius tempore; tempus tantum valet, quantum Deus; quippe in tempore bene consumpto comparatur Deus.

Quapropter dum temporis momentum amittimus, periculo frequenter nos exponimus, ne & Deum, & cum Deo felicem

æternitatem amittamus. Rectè igitur monet sapiens: *Ne defrauderis à die bono, & particula boni doni non te praterat.*

CAPUT II.

Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non benè utuntur.

SI Regum quispiam te nemora sua obambulanti, atque arborum proceritatem admiranti in hunc modum alloqueretur: Quascunque cras albâ cruce signaveris arbores, tuæ illæ futuræ sunt. Sedulus esse si vis, multorum millium ære alieno gravatum te poteris eâ viâ liberare.

Si inquam Regum quispiam hoc tibi addiceret, nonne perspicuum est te illicò acceleraturum gressus, quamplurima candidissimæ calcis segmenta tibi conquireres? nonne manifestum est, crastinâ die te non indulturum somno in multam lucem? Nonne sole meridiano clarus est, te ittemorem cibi & potûs, ab aurora usque in seram vesperam in opus strenuè incubiturum, præsertim si scires te detrudendum, neglecto tam singulari Regis favore, in diuturnum, & ærumnosum carcerem?

Rursum, si unius tantùm horæ quadrantis tibi foret copia, ut in domo quâdam auro argentoque refertâ morareris, amplissimâ

CHRISTIANÆ

5

nam datâ facultate illinc auferendi quantum velles & posses, nonne pro comperto est, non iadukturum te lusui, jocis, & choreis, neque te occupatum iri carpendis calucis in amœno prato floribus; præsertim, si exploratum haberes, tuam in arripienda ista occasione socordiam perpetuæ calamitatis & inopiæ fore causam?

Vitæ tuæ tempus, respectu ad æternitatem habito, longè minus est, quàm unus dies, quin imò quàm quadrans unus; attamen illud tam breve spatium à Deo tibi concessum, at ex ejus gratiarum & gloriæ thesauris, quantumcunque lubet, tibi comparas, atque omnes animæ tuæ pravas propensiones domes, radicibusque evellas, & sic vim tibi inferendo, teque generosè vincendo, omnia gravissimorum tuorum delictorum debita persolvas, hoc inquam, tam breve tempus impendis in quotidianum somnum aut decem horarum somnum, in dissipandis honoribus, in congregandis dititiis, atque in sectandis inanibus, ne dicam, foedis voluptatibus, manifesto periculo temet-ipsam exponens, ne in ergastulum sempiternum igne flammisque referissimum præceptis ruas, atque adeo ne in æternam incidas inopiam & calamitatem, si dixeris quidquid lubet, incredibilem hanc esse dementiam inficiari nunquam poteris.

Nonne illum diceret à rationis usu alienum, qui emptam centum aureis candelam accenderet, atque combureret, ut vel aciculam, vel acum, vel aliam quamcunque vilissimi pretii rem quæreret?

Næ tu multo amentior es, qui tempus quod auro, argentoque pretiosius est, is perditum, dum in vanis, & fluxis bonis, quæ bona appellanda non sunt, rebusque nihil conquirendis de mane in vesperam operam omnem collocas.

Veniet hora, cum vel diem unum ad corrigendos mores desiderabis; sed, an impetraturus illum sis, prorsus ignoro.

Peto (inquit ad Carolum Quintum quidam ex ejus aulicis jam morti proximus (a) *Pro cunctis officiis, atque obsequiis Majestati tuæ præstitis rem unicam, nimirum, vitæ meæ ad duas, tresve horas prorogationem: sed hoc illud erat, quod neque Cæsar illi dare, nec ille à Cæsare impetrare poterat.*

Transcunt dies salutis, ait S. Bernardus, & nemo recogitat, tu id imposterum frequenter animo versa, & magni æstima omnes vitæ tuæ dies, illosque benè & fructuosè impende, antequam te mors de improvisò obruat, & ad tumulum pertrahat.

(a) *Hanotel de Stul. mundi.*

CHRISTIANÆ.

7

CAPUT III.

Tempus breve est, & cuncta tran-
seunt.

Quidquid finem habet, breve esse convincitur; Labor, afflictatio corporis, nec non alia incommoda, quæ hic perpeffus fueris, licet centum annos diuturnitate æquarent, tandem aliquando habebunt finem.

Labor igitur, & corporis afflictatio cæteraque incommoda, quamvis centum annorum spatium adimplerent, brevia sunt, quin imò, si cum æternitate conferantur, momento temporis breviora. Ut quid igitur tam exiguo vitæ tuæ tempore, pro cælesti gloriâ, quæ finem nescit, pati & laborare detrectas?

De cunctis rebus temporalibus, ad quas conquirendas tantum laboris, ac studii contulisti, verum aliquandò erit affirmare: *Transierunt.*

Potentia *Alexandri*, divitiæ *Crafi*, *Sardanapali* voluptates, eloquentia *Demosthenis*, forma *Helena*, atque venustas corporis, modò transierunt. Laudantur ubi non sunt, cruciantur ubi sunt habitantes cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis. Tempus nunc illis effluxit, tibi non item.

Centum abhinc annis necdum eras natus, in tuo etiamnum eras nihilo, quia imò merum nihil. Post annos centum vivere desieris, atque adeò priùs verosimiliter, quàm illud tempus præterierit, esca fueris vermibus, atque ante tremendum æquissimi iudicis steteris tribunal.

Quis igitur operæ pretium esse censeat, tanto cum studio in caducorum bonorum adeptionem hic te incumbere, quibus vix comparatis propediem es privandus? quid enim est ipsum omninò diu, in quo est aliquod extremum? *Nihil est magnum re, quod parvum tempore,* ait S. Eucherius. (a)

Ista cogitatio, quàm diu perdurabit hæc corona? quamdiù hanc aulam incolam? quamdiù hisce fruar deliciis? ista, inquam, cogitatio quàm plurimis in divitiarum, & voluptatum affluentia viventibus excussit lacrymas, iisque incitamentum, & calcar fuit, ut generoso animo omnem fastum, & quidquid caducum est, tanquam fumum, atque umbram aspernarentur. *Subit, cum maximè exultant, cogitatio, hæc quamdiù?* inquit Seneca. (b)

Ingentium dolorum origo sæpissimè sunt terrenæ voluptates, & nos cum minimè arbitramur, derepentè deserunt.

(a) *De vera Sapientia.*

Sap

(b) *De Brevit. vita.*

Satius itaque est, modò cuncta deserere ,
quàm postmodum à Deo desereri.

Neque profectò sapientis, neque prudentis est, agere velle exiguo tempore vitam commodis, & deliciis abundantem non sine manifesto periculo in miserias incidendi sine fine duraturas. *Angustus est animus, quem terrena delectant, ait Seneca.*

Quæ speras, peritura sunt omnia, & tu quid post hæc? Aliud ama, & spera, quod non transeat, inquit magnus Guigo Cartusianorum Generalis (a) hæc attentè cum animo tuo cogita & sæpè revolve.

Frequenter, dies hilariter, & perperam transactus adigit non paucos in angustias, & solitudines maximas, cogitque eos integras noctes insomnes ducere.

CAPUT IV.

Non omnes, qui senes sunt, vivere diu, & quo pacto temporis jactura resarciri valeat.

Dies hujus vitæ tibi concessi sunt, non, ut honoribus te cumules, neque ut commodis, voluptatibusque inhiæs, sed ut animam tuam salvam reddas. Multum perdidisti temporis, eò quòd in alium finem vitæ tuæ dies impenderis.

A 5

Non

(a) *De tranquil. cap. 3.*

Non quisquis diu in vivis versatus est, vixit diu. Quapropter, licet quadraginta, quinquaginta, sexaginta ætatis annos numeres, dubium est, an unico anno vixeris, quod ne vel unicum fortassis annum in vero sinceròque Dei cultu transegeris, nomen habebas, quòd viveres, sed eras mortuus.

Religiosus quidam Ordinis *S. Francisci* annorum quinque & septuaginta, interrogatus, quamdiù in Religioso cætu vixisset, respondit, *Dubito, an vel unico momento.*

Adveniente die iudicii non quæretur ex nobis, quàm longam, sed quàm rectam duxerimus vitam; *Non quamdiù, sed quàm bene?*

Omnes anni, quibus vixisti divinâ orbatus gratiâ, nequaquam computandi sunt: Propterea tamen non est, quòd desperes. Elapsum tempus si non potes redimere, certè potes subsequituro bene uti, atque ita deperditi temporis damnum resarcire; in tua enim potestate situm est, pravas consuetudines, atque indomitos animi tui motus refrænare. *Sanabilibus egrotantibus malis, inquit Seneca.*

Penes te etiam est, piis ac sanctis cogitationibus, gratiisque Dei prævenientibus bene posthac uti; sufficit vel unica, ut sceleratissimum quemcunque hominem ad meliorem vitam rationem traducat.

Videte

Videte Fratres , ait S. Apostolus Paulus Quomodo cautè ambuletis , non quasi insipientes , qui ubi quamplurima perdidère , perdunt etiam id quod pretiosissimum est ; Sed ut sapientes redimentes tempus , id est , inquit S. Augustinus , denegantes tempus vanis colloquiis , futilibusque , & caducis negotiis , quibus totum erat applicitum , illóque impósterum fideliter utentes , ut salutis vestræ negotium strenuè & sedulò promoveatis.

Sic egit , ne post mortem miser esset ; magnanimus ille militum dux , de quo meminit *Favianus Strada*. Accedebat hic Imperatorem *Carolus Quintus* postulaturus , renunciandi rebus bellicis facultatem , postulatique causam edisserens inquebat. *Inter mundi negotia , & diem mortis , tempus aliquod intercedat , necesse est.*

Quo , Imperator , audito , æquissimæ *Ducis* petitioni non tantùm annuit , sed & tam præclarum æmulari exemplum , suóque se abdicare imperio constituit , ac deinde in secessu se totum Deo dare.

☛ Horum illustrium virorum insistere vestigiis si non valeas , neque aulis , te ipsum adhortare præclarissimis his *S. Chrysolegi* verbis : *Vivamus Deo paululum , qui seculo viximus totum , dedimus corpori annum , deimus animæ paucos dies.*

Dic & tu vicissim, tandem aliquandò peracta res est; fixum decretumque est. Hunc annum transigam ut Christianum decet. O plusquam satis est, quòd triginta vel septuaginta annis vixerim, ut temporalia pertractarem negotia, atque ut commodis, voluptatibus, geniòque indulgerem. Æquum est, nunc tandem me impendere unum, alterumve annum, ut in cultum Dei, & in expiationem criminum, atque in salutem animæ meæ totas incumberem.

Esto: pereat quidlibet, parùm refert, dummodo anima conservetur.

Suscipe igitur obsecro Domine, inquit S. Bernardus (a) residuum annorum meorum; pro his vero, quos vivendo perdidisti, quia perditè vixi, ser contritum, & humiliatum non despicies.

Sic comparatus esse debet animus seriò cupientis deperditi temporis detrimentum refarcire: totum se applicet, necesse est castigando corpori, atque refrænandis indomitæ animi motibus, nec non studio patientiæ, cæterarumque præstantissimarum virtutum.

GA-

(a) S. Bern. Serm 20. in cant.

CAPUT V.

Qualis vita, talis mors,

Nemo non optat bene mori: quia bona & beata mors perpetuam parit felicitatem: sed non omnes volunt bene vivere, eò quòd bona, atque perfecta vita magno constet labore.

Ejusmodi profectò votum risu dignum est, atque explodendum, unum enim sine altero nequaquam obtineri potest.

Decipimus nos ipsi, si credamus bene beatèque morituros nos sine prævia bona & rectè instituta vita. Non potest bene mori, qui non bene vivit.

Bona, ac sancta mors, à bona, ac perfecta vita pendet, non secus ac mala mors, & infelix ex mala, corruptaque vita promanat.

Fratres nolite errare, ait S. Paulus, Deus non irridetur. Qua enim seminaverit homo, hac & metet; quoniam qui seminat in carne sua, id est, qui operatur carnalia, hic de carne, id est, de carnali opere, & voluptate metet corruptionem, & mortem tum præsentem, tum æternam: qui autem seminat in spiritu, id est, qui operatur spiritualia, hic de spiritu, id est de opere suo spirituali metet vitam æternam.

Qualis ergo sementis tua fuerit, talis erit & messis; avenam serere, & metere triticum; enormia seminare flagitia, & æternæ vitæ metere fructus, fieri vix potest, ut simul consistent: quod si quandoque fit, rarum admodum, atque inusitatum miraculum est, quod CHRISTUS servator noster edidit in uno latronum, qui cum illo pendebant è cruce, dum ei dixit, *Hodiè mecum eris in Paradiso.*

Utebatur DEUS in illius conversione potentiâ suâ absolutâ, nec non misericordiâ. Hinc rectè asserit *S. Augustinus* in tota Sacra scriptura inveniri duntaxat unum, cui post vitam sceleratè actam, benè beatèque contigit mori: *Unum*, ne quis desperet; *Unum* solummodo, ne quis inani se spe, ac fiducia lætet.

Non tamen eâ de causâ parem tibi successum polliceri debes, neque cogitare, te, cum malè vixeris, benè felicitèrque moriturum; quemadmodum temerarium foret, existimare in ardentem fornacem cum tribus Babylonis adolescentibus conjectum, egressurum inde te incolumem atque illæsum; vel cum *Sancto Petro* calcatum te, aquas maris ab interitu tutum.

Divina Providentiâ res passim omnes ita ordinavit, ut naturæ ductum, atque ordinem sequantur. Sic ignem sinit comburere,
gra-

gravia descendere : sic & opprimi malâ ac deplorandâ morte, qui vitam duxêre sceleribus refertam : sicubi secûs evenerit, prodigium erit, quo peccatorem Deus, absolutâ suâ utens potentiâ, eîmque speciali gratiâ præveniens, interdum dignatur (sed raro admodum) ob rationes, quæ nos fugiunt. Fallitur autem, & male sibi consultit, quisquis ejusmodi gratiam vel sperare, vel expectare audet.

Qui benè beatèque mori desiderant vitam intereâ agentes malam, ac perditam, Deum tentant ; si quidem viventem malè, malè etiam mori passim contingit.

Quid ni igitur exclamas cum Sancto Augustino! (a) *Inter brachia Salvatoris mei, & vivere volo, & mori cupio.*

C A P U T VI.

Utrum expediat citò mori, an diu vivere?

Multi longam vitam desiderant, de bona Sanctâque nihil, aut admodum parùm solliciti.

Quid prodest diu vivere, si minùs rectè vivamus ? si quotidiana cumulare flagitia non cessemus !

Con-

(a) *Manual. cap. 23.*

16. VERITATES

Conducibilius est citò mori, quàm diu vivere hominibus non tantùm bonis, sed & malis, qui, licèt diu viverent, ad frugem tamen nunquam redirent

Mali, quemadmodum in dies peccata coaccrunt, ita etiam pœnas adaugent; quod neutiquam fieret, si superveniens illis mors vivendi simul, & peccandi adimeret potestatem. *Gravius est (inquit S. Ambrosius (a) Ad peccatum vivere, quàm in peccato mori.*

Boni, quantumvis sæpenuerò se culpis præteritis per sinceram earum declarationem exonerent, novas tamen quotidie contrahunt; & licèt assidue quàm gratiam suam, quàm gloriam amplificent: tamen omnibus bonis operibus suis tantum Deo honoris reddere nequaquam possunt, quantum vel exiguis suis noxis, in quas quotidie recidunt, ei suffurantur.

Exultemus igitur, inquit S. Chrysostomus, (b) Si quando probum & justum videamus migrare ex hac misera vita, mox enim recepturus est laborum suorum, operumque bonorum abundantem mercedem.

Distiteri mortalium nullus potest, bonum esse, atque optabile, benè rectèque vivere; attamen benè felicitèrque mori,
lon-

(a) *L. de bono mort. c. 1.*

(b) *In Ep. ad Philip. c. 8.*

longè esse meliùs atque optabiliùs quis neget? etenim sola bona mors nos certos de nostra salute reddit, bona vita non item.

Illi qui boni sunt, & magna virtute præditi, nesciunt quamdiù tales permansuri sint: ignorant itidem, quænam peccandi occasiones sese adhuc oblaturæ sint, quibus afficiendi injuriis, cum quo hominum genere versaturi, tractaturique sint negotia: præterit illos insuper, an vivat aliqua etiamnum exitialis Dalila, cujus venustate & illecebris victi in sempiternum sunt interitum.

Nullum adeò firmum navigium, cui per pelagus vaganti timendum non sit. Momento mare vertitur, & in montes aquarum cogitur; eodem die, ubi tranquillas inter undas luserunt navigia, sorbentur. Innumera sunt pericula, quamdiù hæc vita durat.

Innumeri, qui alterum jam pedem intulisse videbantur in cælum, è bonis mali effecti lamentabili casu in æternum exitium deciderunt.

Non nisi momento opus est, ut è Sancto quis fiat impius, atque æterni reus incendi.

Multis nocuit, inquit Seneca, deus vixisse. Sinite me mori, exclamabat B. Aloysius de Gonzaga, jam morti proximus, quamquam
vigin-

viginti dumtaxat, & quinque annos vivendo explêsset : *Si enim vita mihi superfis longior, qualis etiamnum futurus sim, nescio.*

Rectè magnus Guigo (a) *Longam tentationem petit, qui longam vitam petit.*

Deus ab æterno prævidit & cognovit, quid esses facturus, si tali in domo cum tali Persona degeres ; si tali tempore & loco tam vehementi urgereris tentatione : cognovit, inquam, esse ne illi præbiturus consensum, an contrà negaturus.

Quocirca si Deus te mundo eximat, ne fortè in gravis peccata prolapsus intereas, immenso quodam, ac singulari te afficit beneficio, de quo summas illi referes in celo, & immortales gratias.

CAPUT VII.

De fine, ad quem homo est conditus.

UNica dumtaxat res tempore vitæ tuæ à te exigitur, unicum dumtaxat requiritur studium, cura scilicet salutis propriæ.

Non te creavit Deus ad hunc finem, ut Papa, Rex, Senator, opulentus, potens fias, ac eruditus, ut corpus lautè habeas, ad luxum exornes, illique quidquid appetit,
sub-

(a) *De Tranq. c. 5.*

subministres; verùm ut ei fideliter serviens salutem consequâre.

Hoc unicum studium tibi cordi esse præcunctis aliis debet: cætera enim omnia ad illud comparata nugæ sunt & puerorum crepundia.

Si quis, in urbem cùm venisset litis persequendæ causâ, unde & honor, & vita, atque universa ejus fortuna pendet, ad jocos, ludôsque, & choreas adjiceret animum, nullâ habitâ litis ratione, næ ille meritò demens diceretur.

At longè potior jure tu demens dicendus es, & à rectæ rationis usu alienus, si salutis tuæ cura, cujus tanti interest, quam, que ut promoveas, in lucem susceptus es, minùs tibi cordi sit, quàm futilia quævis, atque caduca hujus mundi negotia.

Res quælibet juxta naturam suam operari, cùmque, ad quem conditæ sunt, finem assequi debent.

Sol ad illuminandum creatus, si lumen suum mortalibus neget, erit perinde ac si non esset, vel potius mundo gravem incutiet metum & horrorem: sic & nihil magis absolum, atque infructuosum, nihilque magis horrificum est, quàm hominis animus, qui, cùm nullum in finem, nisi ut Deo serviat procreatus sit, non ex integro seipsum servitiò devovet.

Qui Deo non vivit, is qui vivat, indignus est. *Totum te exigit*, ait S. Augustinus, *qui totum te fecit.*

Prodesse nequaquam tibi poterit, quòd hoc anno incedas auro argentòque gravis si proximo nudus, & rerum omnium egenus, virtutisque expers coram tremendo atque justissimo sistendus sis iudice; nec quidquam emolumentum hauries ex rebus omnibus creatis, si per totam æternitatem suavissimo Dei privandus sis conspectu.

CAPUT VIII.

Plurimi salutem animæ suæ negligunt.

Maxima pars mortalium nulla de re minima cogitat, quàm de negotio suæ salutis. *Vacat tibi ut Philosophus sis, non vacat tibi ut Christianus sis*, ait S. Paulinus.

Rerum omnium curam habent, præterquam animæ suæ; studiosè satagunt, ne domus longo tempore incultæ vacent, tinea ne vestes corrodat, atque exedat, curculio ne noceat tritico, nummis suis census emunt annuos, & curant quàm maximè, ut agri colantur & fructus proferant, atque ut proventus indies accrescant; sed aut nihil

hil omninò, aut perparùm pro anima sua sunt solliciti.

Contrà tam crudeliter illam tractant, ac si foret anima infestissimi inimici, cui mortem intentant, cuique gravia student inferre damna; vel ferocis bestię, quæ diu noctũque naturæ motionibus, atque appetitibus servit; vel denique, ac si viderentur illam solummodò adepti, ut eam perdant.

Quid hęc agimus, si illud, quod unicè nobis agendum est, nequaquam agamus? Si Deo hęc non adhæreamus, eumque totis viribus, ac tota mente diligamus, propter quem diligendum in mundum venimus.

Duæ tantùm res nobis hęc cordi esse debent, amare nempe Deum, & stabilire animæ nostræ salutem. Qui eò non attingit, is profectò infelix est, & æternùm perditus.

Ludovicus undecimus Galliarum Rex Benedictum XII. Papam rem quampiam flagitabat, quæ rectæ rationi consentanea non erat, cui postulato Papa prudenter atque religiosè reposuit: Si dua mihi forent animæ, barum alteram lubens ad regis arbitrium immolarem, sed quando non nisi unica mihi est, illius iacturam nec facere possim, nec volo.

Dæmon infestissimus noster adversarius, tanquam leo rugiens dies, ac noctes circumiens, quærensque quem devoret, multò laborat impensius, ut animam nostram
suo:

suos in laqueos pertrahat, quàm nos, ut eam conservemus.

Quis furor est, exclamat Salvianus (a) Viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam diabolus putat esse pretiosas? &c. Sed per hoc quicumque animas suas negligunt, etiam infrà judicium diaboli se amant.

CAPUT IX.

Nunquam licet in procuranda salute languescere.

Multi causas aliorum vincunt, at (proh dolor !) propriâ cadunt. Maximâ pollent industriâ, ut adjuvent cæteros, eorûmque negotia ad felicem exitum perducant, exiguâ autem, ut seiplos juvent, suæque salutis negotium pertractent. Menses & annos insumunt, ut jus alienum tutentur; sed vix reperiunt horæ dimidium, ut animæ suæ in miserrimo statu constitutæ succurrant.

Deus cum illis est assiduè, at illi vel nunquam, vel rarò admodum sunt cum Deo. Enim verò ejusmodi homines non rectè sapiunt. Is sapit, qui sibi sapit.

Cætera si malè succedant, si pessumdentur, aut negligantur, parvi refert: instaurari ut plurimum possunt, eorûmque jactura valet resarciri.

(a) L. 3. ad Eccels.

At salutis tuæ negotium si malè succedat, si negligatur, æternum miser es, & infelix. Nihil hîc instaurandum relinquitur.

Vitam perdidit uxor *Loth* momento perviam subsistens, ut *Sodoma* conflagrantis reliquias curiosis oculis contra Dei mandatum intueretur; in statuam salis conversa est, ut ejus docereris exemplo, in rebus ad salutem pertinentibus, fervorem quemdam inusitatum, curamque singularem, nullo puncto temporis intermisso, afferre te oportere.

Ut docereris, nunquam tibi, quæcunque se negotia quantumvis necessaria offerant, à procuranda salute esse desistendum, ne tantillo quidem tempore, quantillo opus est ad vertendum vel semel caput, metu, ne brevis hæc interruptio, hæc parva segnities sempiternæ tuæ damnationis sit causa.

Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas ait S. Gregorius.

Cura itaque salutis tuæ, præ cæteris curis impofterum tibi cordi sit, necesse est, nullam neminam quidem ejus stabiliendæ negligendo occasionem, ut sic, assiduo virtutum præstantissimarum exercitio, dives & plenus meritis cælum conscendas, ac sempiternam potiaris gloriâ.

VERITATES

CAPUT X.

Cum tremore operanda est salus.

BENÈ cæpisse nequaquam sufficit; enitendum nobis est, ut benè finiamus. Non progredi in via virtutis, regredi est. Sola constantia opus perfectum habet, & coronatur.

Efficax, ut perseveres, remedium est, incipere in horas singulas, & cum *Davide* dicere indies: *Dixi nunc capi.*

Qui se existimat stare, videat ne cadat, ait S. Paulus Apostolus. Hic enim stare, teste S. Chrysofomo, (a) Non est firmiter stare donec fuerimus liberati à fluctibus vitæ presentis, & ad tranquillum portum navigaverimus: magnis etenim inimicorum circumdamur agminibus, hostium plena sunt omnia.

Millenæ insuper res sunt, quæ nobis strenuè in via virtutis currentibus, atque in agone contendentibus obicem, & possunt & conantur objicere.

Attamen nihil nobis metuendum est magis, quàm nos ipsi, infirmitas nostra atque fragilitas magis terrere nos debet, quàm Dæmones universi. Verbum unum, unicus gemitus, unica lachryma præfertim eorum, quos diligimus; unus oculus in hoc

(a) *In hunc locum.*

hoc illudue temerè coniectus pertrahere nos potest in enorme, atque erubescendum flagitium.

Peccavit *Adam*, commisit adulterium *David*, Deum suum dereliquit *Salomon*, JESUM CHRISTUM Magistrum suum negavit *Petrus*. Quid agent parvi & tenelli fruticos, si tam proceræ, tam altè radicatæ, ac fixæ solo arbores, vento vel minimo prosternantur ?

Cum timore igitur omnem vitam nostram transigamus, necesse est; cavendum etiam nobis est quàm maximè, ne nimium fidamus propriis viribus, nimisimque securi simus de nostra salute; nam ut rectè monet S. Augustinus, *facit hostis securos, quos cupit esse captivos.*

Ipsi CHRISTI Discipuli acceptis ex sacro ejus ore his verbis: *Unus vestrum, me traditurus est*, contristabantur omnes, etiamque rogabant ingenti cum timore: *Nunquid ego sum Domine ?*

Annon jure meritò tremeres, si per arctum, atque angustum pontem, sub quo rapidissimus labitur fluvius, tibi transeundum esset cum pluribus aliis te ponè subsequenter, quorum unum, fallente vestigio, casurum, & aquarum vorticibus absorbeandum esse divinitùs innotuisset? an non vestigiis tuis singulis solerter attenderes,

res, & omni curâ eniterere, ne unicus illé miser, atque infelix effes, qui in flumen lapsurus, ibidémque ex divino decreto est periturus? quemadmodum JESU CHRISTI Discipuli sollicitè satagebant, ut abominandum proditionis scelus à se procul amoverentur?

Eundem tibi est inter immensam cæterorum omnium hominum multitudinem per arctam, & angustam semitam, quæ sola ad æternam vitam nos deducere potest: hunc in finem es conditus.

Ipsiùs insuper Veritatis eloquio declaratum est, Electos esse paucos, angustam hanc semitam à paucis inveniri, latam ac spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, intrare quàm plurimos.

Manifestum etiam omnibus factum est, non tantummodò unum, sed multò plures esse damnandos, quàm celo offerendos.

Itaque ab assiduo metu cessare nunquam tibi licet. Verbis, operibus, cogitationibus tuis omnibus attendere te sine intermissione oportet, ne illorum plurimorum, qui miserandum in modum lapsuri, & perituri sunt, numero adscribaris.

Quinullatenus timuit, jam nunc lapsus es, vel certè in proximo, ne labatur, versatur periculo. Time ergo cum arripit gratia, time cum abiêrit, time cum deusò reverteretur.

Vide

Vide etiam si expediat, cum alii corpus suum abſtinentiâ, jejunioque conficiant, te tuum epulis atque exquisitis dapibus nutrire? & cum illi facies, & cinere, atque omni miseriarum genere afflicta, & pallentia membra circumferant, te adornatum, splendidum, & lætum incedere, & cum illi ferè omne tempus studiis, & prolixis orationibus tranſigant, te ridere, joculari, & luxuriari: Nunquid non unus omnibus Deus? aut non omnes Christiani ejusdem judicis præſtolantur adventum? aut forſitan te mitior, alios acrior ignis expectat, ut alii tantùm ſolliciti ſint, tu tantùm ſecurus? crede mihi, quòd & illi expeterent eſſe ſecuri, ſi ſibi conſentaneum fore intelligerent.

Merito exclamat S. Gregorius. *Va miſeris nobis, qui de electione noſtra nullam ad huc Dei vocem cognoſcimus, & jam in otio quaſi de ſecuritate torpemus!* Merito etiam rogat S. Bernardus. *Unde hæc tam perversa tepiditas? unde hæc ſecuritas maledicta? quid ſeducimus miſeri noſmet ipſos? forſitan jam divites facti ſumus? forſitan jam regnabimus?*

Rectè itaque monet S. Paulus Apoſtolus. *Fide ſtas, noli altùm ſapere, ſed time, & prima tua atque unica cura ſit, in negotium ſalutis tuæ in deſeſſo labore incumbere,*

Ad hoc te, nosque omnes hortatur idem Paulus. *Cum metu, & tremore, vestram salutem operamini.*

CAPUT XI. *De Prædestinatione.*

Quis potest dicere ego de electis sum? ego de prædestinatis ad vitam? ego de numero filiorum? quis hæc inquam dicere potest? reclamante Sacra Scriptura. *Nescit homo, utram amore, an odio dignus sit.* Sat scimus peccasse nos, sed an peccata condonata sint nobis, haud satis scimus. Quis non expavescet?

Cognovit Dominus, qui sunt ejus (a) novit, qui cœlesti donandi sunt gloria, novit, qui sempiternis cruciandi sunt flammis.

Non pauci dicunt: vel prædestinatus sum ad æternam vitam, vel non sum. Si prædestinatus sum, certissimè salvus ero, quantumcumque fuerit peccatorum meorum cumulus.

Si non sum prædestinatus, haud dubiè condemnabor, licet reliquo vitæ tempore innumera adhuc bona opera à me essent præstanda: qua propter indulgebo deinceps genio meo, nec quidquam deliciarum denegabo sensibus, omnibùsque meis perversis propensionibus laxabo habenas.

(a) 2. Tim. 2.

Fallacia admodum sunt hæc argumenta, atque à dæmone inventa, ad pertrahendos homines in quævis flagitia, & tandem in gehennam.

Electio ad æternam gloriam à bona, probaque vita pendet. Manifestum itaque indicium est, te neque electum, neque prædestinatum esse, si benè pièque vivere detrectes: quemadmodum luculentum est signum, brevi moriturum te, si necessarium alendo corpori cibum sumere recuses.

An fortè de numero reprobatorum es? prævidit igitur Deus perditè victurum te, moriturumque in statu peccati mortalis; quæ quia prævidit, idcirco te reprobavit. Mortiferam ergo culpam constanter fugias, necesse est, ne reprobis aliquando annumereris.

An fortè de numero electorum, & filiorum Dei? rectè igitur pièque vivere te oportet; prænovit enim Deus rectè pièque victurum te, felicitèrque moriturum, quæ quia prænovit, hinc elegit te, tuumque nomen libro vitæ indelebili caractere inscripsit.

Quòd si bona illa opera, propter quæ te Deus elegit, minimè peregeris, nequaquam electus es, neque libro vitæ tuum nomen inscriptum est.

Adeò ut divinum decretum de æternitate tua felici, aut infelici pendeat à libero tuo in bonum vel malum consensu : quòd perspicuum erit in hæc ratiocinatione. **Quisquis furatur, suspendi debet, tu furaris, ergo suspendi debes.**

Prima propositio continet justissimam legem ab omni natione receptam ; altera complectitur effectum liberi tui arbitrii consentientis furto ; tertia proponit judicis te condemnantis sententiam.

Sententia tui suspendii, à judice proferatur licet, à libero tamen tuo furto tamquam à radice proficiscitur ; furtum verò tuum nequaquam ab æquissima suspendii sententia : iniquum enim foret illud judicis argumentum. Ille, quem suspendi volo, necessario furari debet, hunc suspendi volo, hic ergo necessario furari debet.

Possètne in judice reperiri injustior agendi modus ? hic itaque in Deum utpote sapientissimum simul, atque æquissimum judicem nequaquam cadere potest. Ex illo tuum omne bonum promanat, ex te tuum omne malum. Divinam condemnationis tuæ sententiam peccata tua secum ferunt, illa tantum à Deo pronuntiatur.

Ut quis scopum tangat, necesse est, ut rectà in illum collimet ; optatus viæ exitus à bono in eam ingressu, concentus musicus

à modis & mensura pendet; non autem ingressus viæ bonus à bono ejus exitu, neque modi aut mensura pendent à concentu.

Atque hinc, si industrius ego horum omnium è specula spectator prædicerem: Hic homo, qui modò ejaculaturus est, non tanget scopum; ille alter, qui istam jam ingreditur viam, nequaquam perveniet ad locum, ad quem ire decrevit; hæc musica carebit concentu. Cuncta illa licèt evenirent, quemadmodum prædixi, non mea prædictio, sed sagittarii dirigentis arcum, viatorisque perdifficilem aut contrariam ingredientis viam, & magistri dirigentis mensuram musicæ parva dexteritas, atque industria, horum omnium errorum erit causa: sic & Deus, licet ab æterno prævideat nostram electionem, aut reprobationem, de eaque decernat, non tamen ipse hujus est causa, sed nostra bona, aut prava vita. in qua nos novit morituros.

Dei est vocare, electos autem fieri, aut non fieri, nostrum. ait Theopbilactus. (a)

Da igitur, ut potes & debes, reliquo vitæ tuæ tempore strenuam operam, ac quid saluti, atque electioni tuæ desit.

(a) c. 22, in Matth.

CAPUT XII.

Prædestinatio etiam à nobis pendet.

QUAMVIS tibi Deus manifestâset de numero beatorum te esse futurum, non idcirco bona ulla opera intermittere deberes; quemadmodum ab agro tuo colendo desistere nequaquam posses, licet certiore te fecisset Deus, illum uberes in annum proximum redditurum fructus.

Deus salvos facere nos haudquaquam vult, nisi a laboremus. Divinæ gratiæ allaborare si vis, salvus futurus es: si nolis, æternum haud dubie es periturus.

Qui creavit te sine te, non justificabit, nec salvabit te, sine te, ait S. Augustinus.

Hoc sanè dæmon probè novit: quapropter diu nocturne nobis insidiandi finem nullum facit. Posses quis illi objicere.

Quid est, quod illum tu hominem oppugnes? vel prædestinatus est, vel non?

Si est prædestinatus; salvus certò certius futurus est: irritæ ergo tentationes omnes sunt, quibus illum lacesis.

Si non est prædestinatus, æternis procul dubio cruciandus erit flammis: nihil igitur tentationibus tuis atque oppugnationibus, nihil indefessis conatibus opus est: si quis dæmoni hæc objiceret, hujusmodi
ille

ille ratiocinationem risu exciperet, atque exploderet.

Prædestinatio, atque electio ad æternam gloriam etiam à nobis pendet, pendet à libera nostra voluntate, à cooperatione nostra; hanc dæmon omni studio impedire nititur: in nostra autem potestate est, perverſis ejus machinationibus refragari. Alatrare nos potest, sed morderenisi morderi velimus, haudquaquam potest.

In nostra inquam, potestate est, vocationem nostram, nostramque ad gloriam electionem assiduo bonorum operum exercitio stabilire. Ad id hortatur nos S. Petrus Apostolus. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.*

Itaque non est, quòd turbemur, aut angamur hæc prædestinationis puncto: sed cum illa in nostra etiam sit potestate, tantummodò oportet nos omni curâ, omnique contentione in id unum incumbere, ut in virtutum exercitio continuum faciamus progressum.

CAPUT XIII.

De respectu humano.

Parvi refert, quid homines de te dicant vel sentiant; illorum verba, atque opinio neque meliorem facient

to, neque deteriozem. Talis es, qualis es coram Deo. Interroga conscientiam tuam, eique fidem habe.

Permitte æquo animo, ut *Michol* te explodat; tu interea cum *Davide* coram arca Domini reverenter salta. Sine homines, quidquid lubet effutire, interim fac sedulo, quod te facere oportet.

Nunquam tam multa dicere poterunt, quin plura possis audire: una illis tantummodò est lingua, tibi verò dux sunt aures.

Silentium tuum illos rubore suffundet: tua in bene coëptis ad finem perducendis constantia tandem illos obmutescere coëget, vel fateri, te laude dignum, atque agere te, quod rationi consonum est, plùsque apud te valere timorem Dei, quàm hominum. *Qui timet hominem, citò corruet.* ait *Salomon.*

Nunquam tibi erit malè (totus in te mundus insurgat licèt) si divinæ te ex integro subjeceris voluntati. Hæc viâ Cherubini, & Seraphini maximam in cælo consecuti sunt gloriam.

Quò magis Deo se quis subdit, eique obtemperat, hoc majorem in rebus omnibus inveniet animi pacem, & tranquillitatem.

Nihil omnià exigit à nobis Deus, præterquam id, quod rectum, & rationi consentaneum est; at homines illud interdum postulant, quod perversum est, & quod rationi planè repugnat, Deus

Deus immutabilis est; homines mutantur in horas: nunc hoc volunt, nunc illud; hodiè amabunt te, cras edio habebunt; hâc te horâ laudabunt, alterâ contemnent.

Magnâ fruitur pace, qui nec laudem hominum curat, nec contemptum, quique omnes eorum vituperationes flocci facit.

Intuentur homines vultum, at Deus animum. Homines opera considerant, quæ foris apparent: sed Deus inspicit cor, & appendit intentionem.

Recum, quas agis, rationem hominibus reddere non debes: hominum non est iudicare te, neque opera tua remunerari; hæc soli Deo competunt.

Attamen, & parentibus, & moderatoribus, & iis, qui à confessionibus tibi sunt, tanquam ipsi CHRISTO, morem gerere te oportet in omnibus, quæ divinis legibus non adversantur.

Nulli mortaliū obtemperare licet, dum quid imperat, vel petit, quod Deo repugnat: fatiūs enim esset, totum in te mundum insurgere, quàm Sanctissimam ejus à te contemni, aut etiam negligi voluntatem.

Stude igitur potiūs placere Deo, quàm hominibus. Hoc enim longè præstat. Nam, ut S. Paulus ait, *Si hominibus placerem, Christi servus non essem.*

CAPUT XIV.

*Non est, quòd erubescamus Christi
imitari.*

Honori nobis ducimus, dum Regis, aut magni principis gestamus insignia; at Regis Regum CHRISTI Jesu vestibus, ac insignibus indui multi erubescunt.

Vel minimæ sortis opifices illud, quod exercent, opificium, palàm profitentur, ejúsque instrumenta circumferunt, quantumcúmque illud vile sit, & abjectum; sed plurimi re, & operibus profiteri non audent se CHRISTI doctrinam sectari: perversos, lascivos, audaces, atque impudicos nominari illos non pudet; sed bonos, ac probos pudet nuncupari: pudet illos cum CHRISTO esse pauperes, despici, vel cum eo injuriam ab aliquo illatam moderatè ferre.

At nunquid ipse ait? *Qui me erubuerit, & meos sermones; hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum.* Quis non pavebit? Hoc altè in animum demitte. Quem sui Magistri pudet, is illo indignus est.

Nunquid & rursus ait? *Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.* Quis ad ejus imitationem non inflammatur?

Noli

Noli itaque impofterùm ullas despe&io-
nes aut dolores formidare.

Hanc in illis invenies glòriam , hoc sola-
tium , quòd per illa JESU CHRISTO similis
efficiàre, quòdque dicere valeas cum S.
Paulo. *Vivo ego , jam non ego : vivit verò in
me CHRISTUS*, non jam gloriosus , sed pa-
tiens, & Cruci affixus ; atque adeò non am-
plius vivo, ut vivere solebam.

Certus salutis mee sum, ait Tertullianus :
Si Deo meo similis esse non erubescam.

Constanter itàque , seposito omni respe-
ctu humano , servatoris tui doctrinam, &
facta sectare. Fidem habere illis, quæ dixit,
eàque firmiter credere, non sufficit ; sed illa
in super, quæ ipse fecit , & nos facere jube-
mur, atque adeò obligamur ; quandoqui-
dem in operibus suis non sit minùs verax,
quàm in verbis , neque in utrisque falli
possit.

Dimidia solummodò ex parte Christia-
nus es , si CHRISTI mysteria venereris , non
virtutum, & imiteris exempla , sicque re-
nuas ejus tum vitæ, tum mortis uberrimis
editari fructibus , quos Deus nemini Chri-
stianorum impertit, nisi iis, qui filii sui ima-
ginem in se circumferunt , & ad amullimã
exprimunt, teste S. Paulo. *Quos prescivit ,
& predestinavit conformes fieri imaginis filii
sui, - - - illos & glorificavit.*

Respectus humanus damnosum venenum est piis præsertim hominibus, & quàm plurimis est lapis offensionis.

Juvat videri, & delectationi nobis omnibus est laudari, æstimari, & amari: at verò, qui vel ab hoc, vel ab illo singulariter diligi vult, is eorum cor, atque amorem soli Deo debitum, ad se, atque ad sui amorem studet allicere. Quæ rapina indignior?

Amor hominum prodesse nobis nihil potest, dum Deus nos odio persequitur.

Satiùs est melancholicos, morosos, & scrupulosos, apud homines, audire nos, quàm Deo vel in re minima displicere, aut conscientiæ nostræ contraire.

Nihil omninò, ne in sanctissimis quidem, imitari licet, quod perversum est. Quem admodum egerimus bene, aut male, ita recipiemus totà æternitate, vel mercedem, vel pœnas, nec quidquam ampliùs.

Nunquam fruemur animi pace, sincerâque lætitiâ, nunquam perveniemus ad apicem perfectionis, si hominum judiciis, atque sermonibus aures præbere, iisque nos conformare velimus.

Talia modò sunt tempora, ut si quis bonus ac probus sit, contemnatur, & pro nihilo ducatur, ac si malus foret, & improbus; si quis malus sit, æstimetur, & honoratur, ac si esset bonus & probus.

Judicium itaque hominum nequaquam
 curandum est, multò minùs metuendum.
Stultum est timere, quod vitare non potes, ait
S. Martinus Bracarenfis. (a)

Nec est, quòd propter amentium dictoria
 sapere desinamus: dummodò soli Deo pla-
 cere possimus, de cæteris non oportet nos
 esse sollicitos. Præstat bonos esse, quàm
 bonos videri.

Malis displicere, est laudari, ait denuò. S.
Martinus Bracarenfis.

C A P U T X V .

De Adversitate.

Pessima Christiano homini nota est,
 pati nolle. Multi Deum diligunt,
 quamdiù nihil patiuntur adversi,
 gaudere cum illo omnes cupiunt; sed pau-
 ci cum illo, vel pro illo tolerare quidquam
 volunt.

Qui solummodò Deum amant, & ei pa-
 rent, ejusque sequuntur vestigia, atque ejus
 gloriam promovent, dum omnia fluunt ex
 animi sententia, sunt ipsi canibus deterio-
 res; nam hi Dominos suos sequuntur, iisque
 deserviunt, atque in quoscunque hostes in
 eos irruentes, latratu, & moribus insiliunt,
 etiam tum, cùm ab illis fustibus fuerunt
 excepti.

GRI-

(a) *Max. de morib.*

CHRISTUS æternam nobis pollicitus est gloriam in Paupertatis, aduersitatúmque æquo animo toleratarum remunerationem; sed plurimi usque adeò hæc avertantur, tantúmque odio habent, ut magis hæc avertari, gravissimæque in illa odium concipere haudquaquam possent, licet interminatis sempiternæ damnationis pœnis horum odium ipsis Deus præcepisset, ita dæmoní auscultant, ac si pro ipsis cruci affixus fuisset; **CHRISTI** verò consilia sic aspernantur, tanquam si quis insanus, aut histrio illis loqueretur.

Æternis inferorum destinantur incendiis, qui rebus híc semper fruuntur prosperis.

Fugiamus è domo, in qua nullæ sunt cruces, exclamabat olim *S. Ambrosius*, cùm illi diceret Pater-Familias, se hæctenus cum suis prosperâ usum fortunâ, atque in omni rerum vixisse abundantia; & ecce, Episcopo vix inde digressò, tota de improvísò (perpicuum sanè divinæ iræ argumentum) domus corruit, nec non domestici, qui inerant, ruinâ oppressi, omnes interiére.

Contrà, quicumque probi, atque electi sunt, quicumque sempiternâ donandi sunt gloriâ, probentur, plurimâque híc difficilia tolerant, necesse est, ne mundi prosperitate corrupti, à via salutis aberrant.

S. Paulus lapidibus impetitus cùm *S. Barnaba*

naba adhortabatur, atque animabat primos Christianos ad perseverantiam in fide hisce verbis: *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Angelus *Raphael* dicebat *Tobia*: *quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Rursum idem *Apostolus* ait: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Quid dicit omnem, neminem excipit.

Quales igitur sunt qui non castigantur, qui nullis premuntur adversis, nec quidquam in hac vita pati volunt? Disce ab eodem *Apostolo*: *Quid si, inquit, extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filii estis.*

Attamen non omnes, qui castigantur, multaque adversa perferunt, boni propterea sunt, aut electi, aut de numero filiorum: Deus enim in non paucos improbos, & hic & postmodum graviter animadvertit, permittitque illos suam in hac vita inchoare gehennam.

Bonus est ille, non qui bene apud alios audit; sed qui bonam, rectamque ducit vitam, quique omnia sibi occurrentia mala læto animo excipit. Ingens malum est, nihil mali tolerare velle.

Quisquis in hac vita pati renuit, in altera haud dubie eum pati oportebit; quisquis
mo-

modicis, & exiguis hujus mundi voluptatibus carere detrectat, is cœlestium atque æternarum deliciarum torrente carere cogetur.

Sancti malè sibi òminabantur, ac trepidabant, cùm cernerent, per hebdomadas aliquot continuas, prosperà se usos fortunà, eundè sibi fluxisse ex voto: In re planè nulla, præterquam in adversitate, & crucibus conquiescebat illorum animus.

Quid tibi proderit comedere modò lautum bolum, & gustui gratum, si ille tibi spiritum intercludat? quid tibi proderit, fœdà nunc frui voluptate, si postea propter illam sempiternis cremandus sis flammis?

Satiùs est hïc Cœlo privari, quàm postea: nam omnes hujus vitæ voluptates cum cœlestibus comparari nequaquam possunt.

Satiùs etiam est, hic parvos pati dolores, quàm postea summos; hic circumferre non nili pictum purgatorii, vel gehennæ ignem, quàm postea subire verum, & maximè pertimescendum: etenim omnes hujus vitæ cruciatus unà conjuncti, scintilla tantummodò sunt, si ad futuræ vitæ tormenta comparentur.

Gravissima vindicta, quàm de peccatoribus sumit Deus, hæc est, quòd nullam de illis in hac vita vindictam exigat.

Rectè itaque ac sapienter clamabis cum S. Augustino. *Domine hïc ure, hïc seca, hïc mibi non parcas, ut in æternum parcas.*

CAPIT XVI.

*Nostra peccata graviores merentur,
Pœnas, quàm quas hïc patimur.*

Quemadmodum ignis aurum, sic animam purgat adversitas. Indicium est animæ necdum satis purgatæ, quando Deus nos eâ, quâ premimur adversitate, necdum liberat.

Si cuncta nostra flagitia hoc anno, & quondam perpetrata animo repetamus, eâque diligentius appendamus, cogitemus insuper quas illa pœnas mereantur, nunquam, nimium nos pati, conqueremur; at contrà, credo dicturòs nos.

Prò Sancte Deus! multò plura, & graviora pati commereor; renuit anima mea admittere ulla terrena solatia, ut tuis uberimis, ac sempiternis in cælo consolationibus perfruatur.

Dicemus insuper. Millies commerui æternas pœnas: cur non igitur exiguam aliquam, & brevem ærumnam lubenti, ac prompto animo feram? cur non agam gratias benignissimæ Dei providentiæ ad eò clementer me tractanti, ut acerbissimos, & nunquam finiendos cruciatus, exiguis
hrc

brevibus, ac transeuntibus tormentis commutet ?

Quòd si nunquam in peccatum mōrtiferum prolapsus sis, atque adeò æternas nunquam sis promeritus flammæ, divinam lauda bonitatem : scito tamen hoc in mundo vivere neminem, qui ante perspicacissimos Dei oculos ab omni labe purus consistat.

Hinc si vel unicum veniale peccatum à te sit admissum, dignitas, & Majestas Dei, qui per hoc læditur, tanta est, ut nullæ reperiantur in mundo tam graves, tamque atroces pœnæ, quæ satis facere illi ex integro valeant.

O quisquis hoc perpendis ! cave posthac amplius ulla de re conquerare : quæcunq; enim pateris, ut ut gravia, atque intolerabilia videantur, levia tamen sunt, teque miti, & benignâ manu Deus castigat.

Adversitas, præstantissimarum virtutum, ingentiúmque bonorum, quamplurimis fuit causa, & origo.

Quisquis in adversis perferendis impatiens est, ærumnas suas adauget, eamque, quam portat crucem, multò reddit onerosiorem ; ut insuper (si erat innocens) reus ac nosens, pœnámque promeretur, illâ, quâ nunc afficitur, longè graviorem.

Contrâ verò, quisquis adversa patitur
lubens

Iubens, atque alacri animo, is patitur minus, & plus promeretur, modò patitur, soli Deo placendi impulsus desiderio.

Miles, qui sepe numero profudit sanguinem, non jam amplius confictum reformidat.

CAPUT XVII.

Inter Adversa, & peccandi occasiones perspicuum sit, quanta unusquisque virtute polleat.

NUllius omninò virtus satis liquidò perspici valet, quamdiù prosperà utitur fortunâ, & procul ab omni peccandi occasione vitam ducit.

Magnus es vir, & talis audis; sed unde scio, aut quo pacto inducar, ut credam, si tibi sinistra fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis?

Miserum te judico, quòd nunquam fuisti miser, transisti sine adversario vitam: nemo sciet quid potueris, ne tu quidem ipse; opus est enim ad notitiam sui experimento: quid quisque possit, nisi tentando, non didicit: gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. Unde possum scire, quantum adversus paupertatem tibi animi sit, si divitiis diffusis? unde possum scire, quantum adversus ignominiam, & infamiam, odiumque populare constantiæ habeas,

beas, si inter plausus senescis? unde scio; quàm æquo animo laturus sis orbitatem, si quoscunque sustulisti, vides salvos & incolumes?

Non magni etiam moliminis, nec magna profectò laus est, bonum esse, ac probum, ubi vel nulla, vel certè rara peccandi præbetur occasio; at verò inter improbos probum, inter imperfectos esse perfectum, nul-
lòque humano respectu huc illuc impelli, virtutis est planè singularis, atque adeò angelicæ, teste Magno Guigone (a) *Angelorum virtus est, vivere cum vitiosis, nec eorum corrumpi vitiis.*

Humilem esse inter dignitates, & honores, atque eminentes tum animi, tum corporis dotes; Deum timere, colere, & revereri inter omnis generis prosperitates; pudicum esse inter venustos & blandos virginum vultus; pauperem spiritu inter com-
moda, & rerum omnium affluentiam; sobrium ac frugalem inter lauta fercula, generosaque vina; mitem, bonignum, com-
mem esse inter plurimas molestas occupa-
tiones, magnique momenti negotia; patientem esse, ac moderatum in gravi, & repentina adversitate.

Atque, ut verbo concludam omnia, inter omnes illos eventus posse, quidquid volumus; nihil autem velle, nisi id, quod &

(a) *De Iranq. c. 16.*

ratiōi consonum, & Deo acceptum est, non nisi perfectæ, solidæque virtutis viris proprium est: quin imò ausim affirmare assiduum esse miraculum.

Magna virtutis est cum felicitate luctari, magna felicitatis est à felicitate non vinci, ait S. Augustinus (a)

Nec non S. Bernardus (b) Magnus est, cui præsens felicitas s' arrisit, non irrisit.

Magnus enim verò ille, & magnâ virtute est præditus, cui fors prospera, cui improvisa adversitas nequaquam nocuere.

CAPUT XVIII.

Nostra voluntas divinæ conformis esse debet voluntati in morbis, atque in quibuscunque aliis rebus adversis.

ORantes, his Deum quotidie compellamus verbis: *Fiat voluntas tua*, sed innumeri sunt, qui si quando Deus morbum præsertim difficilem illis immiserit, è vestigio postulant illo liberari, quò, ut ajunt, perfectius Deo servire valeant.

Possent quidem Deus morbum statim depellere, verùm id minimè facit; latius itaque, atque utiliùs haud dubiè illis est, adversâ uti valetudine.

Viz

(a) *Trac. 13. de ver. Domini.*

(b) *L. 2, ad Eug. Pap.*

Vir quidam sapiens ac probus quemdam acerbissimis videns cruciari doloribus, hanc ei consolationem adhibuit. *Sic Deus vult; hoc tibi sufficiat, necessè est.*

Si quando ægri sumus, videmur ad omnia omninò utiles. Verùm hoc certum exploratùmque est, ægrum moderatum, ac patientem in causa quandòque esse, cur domus, in qua æger decumbit, plurimis è cælo beneficiis cumuletur.

M. rbi, & nos, & omnes, qui subsidio nobis sunt, à peccatorum pœnis expurgant, adeoque ignis purgatorii vices supplènt, Viam insuper sternunt ad magnam perfectionem, atque ad insignem sanctitatem; quemadmodum memoriæ proditum legimus de *S. Lydvina*, pluribùsque aliis Sanctis, qui per omnem penè vitam assiduis fuère morbis afflicti.

Hi neque adire nosocomia, ibidèmq; ægros juvare, neque interesse quotidie rei divinæ, neque prolixis poterant vacare precationibus; at unicum hoc erat illorum studium, atque exercitium, æquò animo pro Dei amore morbum tolerare.

Cur bona opera agere cupimus, quæ Deus à nobis peragi minimè vult? Quisquis hoc vult, quod vult Deus, is Deo perfectè servit.

Deum

Deum ex toto corde amantibus nihil tædii, nihil doloris, aut pœnæ afferunt morbi; sed ingentem potiùs lætitiã, atque incredibilem animi voluptatem, eosdemque illi de manu Domini accipiunt, tanquam pretiosum quoddam donum, atque annulum nuptialem à cœlesti, dilectissimoque animæ suæ sponso sibi submissum.

Multi apud inferos ardent, qui jam gloriosi triumpharent in cœlo, si molestis sæpiùs morbis hic fuissent afflicti.

Plures quoque facti sunt, æternùm se fuisse perituros, nisi deformitas vultus, aut imbecillitas corporis, effœminatos animi motus domuisset.

Esto itaque eveniat, quidquid adversù Deo permittente tibi evenire potest; ingruant morbi; premat te fames, sitis, frigus, æstus; invadat te boni nominis, atque integerrimæ famæ, nec non ingentium opum fidissimorumque amicorum, quin & omnis exterioris, interiorisque solatii jactura, acquiescendum equidem tibi est divinæ voluntati, & tranquillo animo perferenda sunt omnia.

Miser, & infelix appellari potes; sed re ipsa esse nequaquam potes.

Quis est in hac valle miseriarum, cui omnia fluunt ex animi sententia? nec summis, nec infimis, nec mortalium

ulli hæc fors obtigit. Sua cuique domus
cruce est.

Modò cœlum conscendere tibi liceat,
parvi refert, quâ ingrediaris in illud viâ.
Omne bonum tuum in eo situm est, ut pro-
videntiæ divinæ te totum committas.

Qui per mare navigio vehitur, illius om-
ne regimen, atrâ præsertim insurgente tem-
pestate, navarcho permittit, nec audet hi-
scere, vel in minimo ejus voluntati contra-
ire, confidens naviculariæ illum satis esse
peritum.

Nonne hac in vita, tanquam in vasto ac
procelloso mari, mille inter pericula nau-
fragium patiendi versaris? Si itaque homi-
ni omnia tua committas & credas, ut ille
ad desideratum portum te appellat; quan-
to potiori jure Deo te credere debes, ut is
te ad cœlum perducatur?

Deus optimè novit, quo pacto mundum
à se gubernari oporteat; scit etiam, per quas
te vias in cœlestem gloriam deducere de-
beat; cuncta igitur illius arbitrio sunt per-
mittenda, nec consilio tuo illi est opus.
Quis enim Consiliarius ejus fuit?

Universa peragit Deus maxima cum sa-
pientia, cruces tuas di numeravit oranes,
easque in statera infinitæ justitiæ, ac mise-
ricordiæ suæ appendit, nec quidquam eis
adjecit ne unciam quidem amplius, quàm
& fer-

CHRISTIANÆ § I

& ferre obligatus sis, & ferre queas; novitque, quo demum tempore ærumnis tuis te liberare velit, & debeat.

Eam ut minimum illi debes reverentiam, atque observantiam, quam defers medico, cui corpus tuum malè affectum pro ejus arbitrio curandum permittis, et si non ignores illum esse hominem multis erroribus obnoxium, qui, & falli, & fallere te, nec non exitialia tibi remedia præscribere potest.

Quid nã ergò longè magis, quidquid tuum est, Deo committis? cùm probè scias, eum infinità pollere potentiã, bonitate, sapientiã, nec non ab omni errore maximè esse tutum.

Nihil omninò contingit in tempore, quòd justis de causis à Deo non sit decretum ab omni æternitate.

Hoc profectò quàm maximè solari nos debet in quavis adversitate, in boni nominis, famæque jactura, in bonorum direptione, regnorumque everfione, in amicorum, & familiarium obitu, in locorum etiam sacrorum depopulatione. Hæc inquam consideratio animos nostros perturbatos placare ac lenire debet.

P. Baltasar Alvarez, incredibilem animi lætitiã, mirumque solatium percipiebat ex opprobriis, persecutionibus, aliisque

52 VERITATES

crucibus per intervalla ingruentibus; dum secum perpenderet hæc omnia coram oculis Dei constitisse, ab eoque penitus inspecta, neque tamen cohibita aut præpedita fuisse, sed se invadere permiffa.

Deus cuncta regit. Ipse res creatas, quæ nos lædunt, adjuvat, ipse manui, quâ occidimur, linguæ, quâ diffamamur, motum tribuit, ipse, quodcûnque nos affligit malum, operatur, malum scilicet poenæ, non item culpæ; hoc solummodò permittit; hominem, pro perversa sua voluntate, liberè sinens agere.

Hoc sensu accipienda sunt hæc *Propheta Amos* verba: *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?* nullum enim seu poenæ, seu culpæ malum unquam eveniret, nisi Deus, qui id impedire valet, illud agere, hoc verò permittere ab æterno statuisset.

Sat potens est, ut omne malum à nobis arceat, sat etiam bonus, ut hoc ipsum velit: verùm neque illud agens, neque hoc volens, satis etiam est sapiens, ut in nostram tum temporalem tum æternam quoque felicitatem cuncta convertat.

Siccine hæc se habent? rationi igitur planè repugnat, nos illis rerum eventibus, quos divina Providentiæ ita ordinavit, non acquiescere,

Ne-

CHRISTIANÆ. 53

Nemini, quamvis Rex sit, aut Imperator, rationem à Deo licet exigere, aut illum interrogare? quam ob rem id facis? cur me hoc pati oportet? Reges enim omnes cum universis suis exercitibus, thesauris, pompis, honoribus, non sunt, nisi ut terræ vermiculi; imò tanquam merum nihil ante Dei oculos consistunt.

In omnibus igitur occurrentibus rebus adversis unusquisque sibi dicat, oportet. Sic placitum est Deo, eique sic placitum fuit ab æterno, placet itaque & mihi. *Quod bonum est in oculis suis, faciat.* Voluntatem hominis creati cum Creatoris voluntate consentire par est. Omnia tolerare poterò in eo, qui me confortat.

Quando permittit Deus, ut cuncta nobis hic desint, indicium est, velle ipsum, ut varias patiamur calamitates, utque earum perpeffione, velut crebris malleorum ictibus efformemur in lapidem politum & perfectum cœlestis Hierusalem.

Is maxima fruetur in cœlo gloria, uberimisque affluet gaudiis, qui in hac vita maximas pro Dei gloria ejusque amore toleraverit ærumnas.

CAPUT XIX.

*Quævis adversitas de manu Domini
accipienda cum gratiarum actione.*

Maximo plerùmque favore nos Deus afficit, dum ea, quæ hîc in oculis ferimus, atque inordinato amore prosequimur, nobis eripit: hujusmodi namque rebus orbatimultò expeditiùs, tanquam gravi quodam onere rejecto, in amorem solius Dei rapimur, nec ullam imposterum spem ponimus in rebus creatis, quæ nos aliquandò, citiùs, aut seriùs, quantumvis reluctantes deserent.

Finge aliquem tibi manum præcidere, ejus sectione vitam tuam salvam conservet; an non æquum foret, gauderete, gratique animi signa præbere?

At multò majorem gaudii, & gratitudinis erga Deum causam habes, ubi valetudine, visu, loquelâ, venustate vultûs, honore, divitiis que te privat, quo anima tua, pars tui omnium nobilissima conservetur, aut imminentes picularium flammaram evadat pœnas, quibus, quidquid hîc pateris, comparatum, non nisi pulicis morsus, censendum est.

Itaque, si quando Deus eruces tibi submittere dignatur, ambabus illas manibus amplectere, pro iisque die noctûque sumas illi gratias refer.

Ma-

Matrona quædam eximiâ pietate prædita sacerdotem accedens, rem divinam ad aram ab eo peragi postulabat in gratiarum actionem, quòd in foro civili causâ cecidisset.

S. Elisabetha Hungariæ Regis filia, postquam, conjugè à vita sublato, nocte intempestâ cum tribus tenellis liberis suis per propinquos è palatio suo esset expulsa, nec non à famulis, subditisque risui ac ludibrio habita, atque ab anu, in quam innumera contulerat beneficia, per summum contemptum in cœnum esset detrusa, jamque in haram divertere, ibidémque hospitari præ inopia cogeretur, Religiosos *S. Francisci* convocari curavit, eosque rogavit, ut Hymnum *Te Deum Laudamus*, in gratiarum actionem decantarent.

Sed quotusquisque hoc verbum capit? quotusquisque hæc exempla imitatur? Videre licet multos, qui longinqua aggrediuntur itinera, sacra invisentes loca, ut grates Deo persolvant de valetudine recuperata, de optato litis eventu, de prole in lucem feliciter edita, de bonorum temporalium acquisitione, vel de præservatione à malis, calamitatibusque jam pridem imminentibus.

At cheu! quàm pauci sunt, qui Missæ Sacrificia ad aram offerri, Eleemosynas in

pauperes erogari, aut alia curant peragi bona opera in gratiarum actionem de molesto ac perdifficili morbo, capitis aut dentium dolore, externa internave afflictione, bonorum atque opum jactura, conjugis, liberorum, aut amicorum obitu, vel de alia qualibet acerba calamitate sibi obveniente?

Certa interim doctrina est, desumpta ex *S. Scriptura* & Sanctis Patribus, cruces in pretiosissimis donis, maximisque cæli beneficiis esse reponendas.

Deus plurimis in hoc mundo gravissimisque crucibus probat eos, quos præ cæteris diligit. *Pro certo habeo* (inquit olim CHRISTUS S. Theresiæ) *tantò magis aliquem à patre meo amari, quantò is plures, gravioresque arumnas, ac molestias illi submiserit: & quo pacto ego amorem in te meum testari luculentius valeo, quæve magis perspicua illius argumenta tibi exhibere, quàm si optem tibi illa, qua ego me tantopere tibi optavi atque expetivi.*

Maximi Sanctorum maximis hæc doloribus fuere probati. Semper igitur laudandus est Deus, eique perpetuò agenda sunt gratiæ, sed potissimum tùm, cum adversa ingruunt.

Si quâ vel à fratribus vel à propinquis afficiaris injuriâ, cogita honestum & decorum esse te assimilari *Abeli, & Josepho, & Jesu*
CHRISTO.

CHRISTO. Quòd si inter eos, qui te persequuntur, reperire etiam est homines pios ac probos, tibi ipsi dicito: indicium est à Deo me amari singulari quodam affectu, quandoquidem ad me corrigendum, atque instruendum amicos suos intimos adhibere dignetur.

Quòd gravior est, quæ te premit, adversitas, eò donum cœleste est pretiosius atque præstantius; quocircà tum vel maximè par est, cum filatius Deo te referre gratias.

Si mendico largitus esses nummum aureum, haud dubiùm est, quin ille se gratum tibi, atque ingenti obstrictum beneficio esset exhibiturus; quid igitur agere illum oporteret, si donatus à te fuisset centum nummis aureis?

Maxima acerbissimâque adversitas summum præstantissimûmque Dei beneficium est; summam igitur, planèque singularem illi debemus grati animi testificationem.

Beneficiorum oblivio, ac nostra pro iis ingratitude, sepè causa est, cur Deus crucces, quas amore animarum nostrarum servandarum in nos ingruere permiserat, à nobis auferat, sinens nos vitam ducere, ex animi sententia, prosperitate, & commodis diffluentem; sed cheu! in maximum detrimentum nostrum atque exitium sempiternum.

Si modò tibi videatur mirum, cum hoc aut illo incommodo, hac vel illâ calamitate perpetuò te conflictari, erit aliquando tempus, cum ex his ipsis doloribus incredibilem percipies lætitiã? tantum aberit, ut immunitatem à crucibus atque ærumnis tibi unquam fueris desideraturus.

Magnæ dementiæ est vexare, & discruciare se ob leve malum atque incommodum, per quod, siquidem lubenti toleretur animo, graves ac diuturnas pœnas evitare valemus.

Quidquid hîc pati possumus, leve est; quidquid ob doloris vehementiam pati non possumus, breve est. Sed unum æquè atque alterum *Æternam gloria pondus operatur in nobis.*

Felices itaque sunt ii, qui aliquas hîc patiuntur molestias atque ærumnas; feliciores, qui patiuntur multas; felicissimi omnium, qui JESU ac MARIE exemplo plurimas patiuntur, atque atrocissimas.

O si hoc alitè tuo insideret animo! spina tibi placerent præ rosis, opprobria præ laudibus, præ quiete arrideret labor, contemptus atque ignominia præ gloriã & honore. Quid! quòd cum *S. Bernardo* in hæc verba prorumperes. *O felicem me! si mihi cunctorum suppeteret hominum vita, ut reliquorum omnium ego solus cruce ferrem: nec non*

eum *S. Theresia* exclamares, *aut pati, aut mori*; & cum *S. Ioanne à Cruce* Domino roganti, quid mercedis pro omni labore, causâ suâ, suscepto postularet, responderes: *Domine nihil desidero, nisi pro te pati, despici, atque contemni.*

Nullò præsentis mali sensu tangitur, qui spe ad futura bona, & cœlestia gaudia sustollitur, lubens etiam millies atque millies hæc verba repetet.

Venite, venite cruces, descendite, atque irruite in me, nullum me vestri tenebit fastidium; nam jucundissimo Dei conspectu propediem per vos me fruiturum spero.

CAPUT XX.

DE PATIENTIA.

Ut patienter adversa toleremus, in JESUM CHRISTUM oculos conjiciamus, oportet.

Non pauci à recto patientiæ tramite deflectere se opinantur, si quando in rebus adversis tædium sentiunt atque animi mœrorem, aut ingentem naturæ repugnantiam; sed falluntur, & graviter hallucinantur; nam si illorum pectoris arcana penitus perscrutemur, non rarò comperiemus, eorum voluntatem Divinam vo-

luntati omnino consentire, in quo perfectæ patientiæ laus consistit.

Ecquod illustrius patientiæ exemplar unquam fuit, quàm CHRISTUS patiens? nunquid tamen ille dolorem suum, atque animi mœstitiam in horto Olivarum externis ostendit, declaravitque signis? nequaquam; itaque prohibemur nostras lugere calamitates, miserumque statum deplorare his, aut similibus verbis: O quantis uror doloribus, quàm inusitatis discruciorum modis! ultrà non sum ferendo.

CHRISTUS Dominus noster repetitis ter-tiò precibus Patrem rogat, ut destinatum sibi calicem auferre dignetur? argumentum sanè perspicuum, sensum & repugnantiam inferioris hominis omnimodæ abnegationi voluntatis nostræ, ejusque cum divinâ conformitati nihil prorsus obesse.

Fuère sancti, qui inter cruciatus tam miserandum in modum lamentabantur, ut longo inde spatio possent exaudiri; non tamen idcirco illorum voluntas voluntati divinæ conjuncta, atque penitus immersa esse desinebat.

JESUS ipse cruci affixus, nunquid in acerbissimo suo agone: contentiore voce Patrem compellavit? *Us quid dereliquisti me?*

Virtus itaque patientiæ sita non est in eo, quod nullam in te experiri repugnantiam a

CHRISTIANÆ. 61

tiam ; sed in hoc consistit , quòd velis id omne, quod vult Deus , quantuscùnque inde dolor, & cruciatus in te redundet. Quare si id, quod Deus vult, tu nolis, à præstantissima patientiæ virtute nimiùm quantum es alienus.

Quamobrem dum tibi, præsertim vacuo à culpâ , molestum erit, multa ac diversa pati, contra fas & æquum , oculos conjice in Jesum, ducem, Dominum, ac Regem tuum : aspice illum sanguinolentis præeuntem pedibus, & fateberis, ærumnas tuas ipsius doloribus comparatas exigui esse momenti, teque quasi commodè calceatum cruenta ipsius sequi vestigia.

S. Petrus Martyr Ordinis S. Dominici Innocens condemnatus, atque in alterum quoddam Monasterium, tanquam in carcerem detrusus (cum pœna illi imperata in longum tempus protraheretur) has coram crucifixo amicas deposuit querelas. Domine quid commisi quid commerui? & ego Petre, reposuit Jesus cruci affixus, Quid commisi, quòd tam acerbos debuerim ferre cruciatus.

Hiscè *S. Petrus* verbis adeò corroborabatur ad carceris squallores, ac molestias æquo fortique animo perferendas, ut licèt deinceps universis totius orbismalis & calamitatibus fuisset obrutus, libenter toleraturus cuncta videretur,

Tu necdum in carcerem es coniectus, atrociam necdum subiisti tormenta; unum fortè duntaxat est corporis membrum, quod te malè habet, necdum de gravi facinore falsò es accusatus; exigua solummodò tibi illata est injuria, verbo unico aut altero acerbiorè læsus es, fama tua leviter obscurata, bona tua temporalia modicè imminuta sunt, atque adeò non nisi tenuis irrorat te pluvia, & tamen ità conquereris, ac si densus in te ingrueret nimbus; quin imò ignem, & flammam evomis, totùsque exardescis, nec quidquam nisi vindictam spiras. Cave sis, ferre injuriam ab aliis illatam satius est, quàm alteri inferre.

Vilis etiam est animi, malum malo respondere, teste Seneca. *Pusilli hominis & miseris est repetere mordentem.*

Quanto longiùs abes à culpa, quantoque es innocentior, tantò majus solatium, ac gloria, & à Deo, & ab hominibus tibi obventura sunt, tantòque ad JESU CHRISTI ducis tui similitudinem propiùs accedes.

Ad ipsum oculos converte, & quàm multa iniquè & innocenter passus sit, vide atque considera; haud dubiè concipies inde vires, & animi robur, quo res omnes adversas faciliè, patienter, & moderatè feras. Cruces insuper tuæ hâc ratione leves tibi videbuntur, aut saltem ita gratæ & acceptæ,

tæ, ut nunquam tibi futurus sit animus eas permutandi cum quovis humano solatio.

Si Jæsus gravis Crucis oneri succumbens, tuis illam imponere voluisset humeris; nequaquam te opposuisses, sed piè & reverenter eam exosculatus, atque ambabus amplexatus fuisses manibus; quin, quod amplius est, haud dubiè obtulisses te, ut ejus loco affigereris cruci.

Corporis ægrotudo, capitis aut dentium dolor, paupertas, & bonorum direptio, contemptus, cæteraque omnia adversa, quæ tibi evenire permittit Deus, cruces sunt longè mitiores & leviores cruce illâ prægrandi ac ponderosâ, quam amantissimus tui Servator laceris gestavit humeris.

Non est igitur æquum, ut exiguam aliquam molestiam, levem crucem, quam tibi interdum submittit, prompto & læto animo ferre recuses, quandoquidem crucem ipsius ligneam ingentem, atque ad eò gravem portare gestias, & omninò paratus sis.

Hoc pro certo habe, non aliam servo ingrediendam esse viam, quàm illam, quæ Domini ipsius est notata, & signata vestigiis.

CAPUT XXI.

De Avaritia, & Eleemosynis.

Laudanda est in bonis spiritualibus avaritia; hæc enim hujusmodi sunt, ut servari debeant, neque prodesse valent, nisi conserventur; attamen aliis communicata, tantùm abest, ut imminuantur, ut etiam multum augmentur.

Contrà reprehendenda est avaritia in bonis temporalibus; nam eo fine nobis à Deo data sunt, ut in alios etiam erogentur; neque verò prodesse, neque bona appellari possunt, nisi, ut par est, iis utamur, aut illa amore Dei impulsî pauperibus elargiamur.

Bonorum temporalium cupiditas multò damnosior est, quàm eorum possessio, cruciamur enim, variisque exagitamur tentationibus, & innumeris distrahimur curis, quamdiù ea, quæ inordinato prosequimur afficimur, non obtinemus.

Insatiabilis auri argentique sitis, omnium propè, quæ agimus, aut patimur, malorum fons est, attestante S. Scripturâ, *Radix omnium malorum cupiditas. Avara nihil scelestius.*

Omnes se detestari avaritiam afferunt, avarum se fateri cupit nemo. Hic opes accumulât hunc in finem, alius in istum; sed quotusquisque suis ante obitum divitiis

illis renuntiare vult? quis est, cui bona sua sufficiunt? nunquam expletur plura habendi sitis.

Ejusmodi profectò homines sunt omnis commiserationis expertes; hinc magnopere metuendum est, ne quid sinistri, præsertim in hora mortis, ipsis accidat. *Avarus*, ait S. Paulus *Non habet hereditatem CHRISTI & Dei*, nec non S. Jacobus (a) *Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam.*

Quæ nobis ab aliis fieri volumus, hæc illis & nos facere oportet. Nostra in alios munificentia, eorum vicissim erga nos liberalitatem provocet, necesse est.

Deus tam amplas tibi largiri possessiones minimè tenebatur.

Penes ipsum erat creare te pauperem, & rerum omnium egenum, cùmque, qui nunc de tuo vitam sustentat, divitem reddere ac opulentum.

Jam verò finge te inopiâ laborare, illum abundare divitiis; an gravi pressus necessitate velles ejus ope destitui? minimè verò; quin juvari ab illo, & recreari cuperes: quod si id renueret, tantam ejus, nec immerito, accusares animi inclementiam.

Ut quid ergo tu hujusmodi homini suppetias modò ferre detrectas, cùm dura ille prematur egestate, tu divitiis affluas? sanè habet, unde tuam vicissim arguat asperitatem,

tem immitémq; incuset animum; tu verò iniquè agis, quòd nullâ datâ eleemosynâ vacuis illum manibus abs te dimittas.

Satiùs est possidere pauca cum gaudio atque animi tranquillitate, quàm ingentem aurivim, reclamante Deo, & conscientiâ.

Si multæ tibi sunt opes, largire multum si modicæ, modicum eroga. Multum donat, qui donat omnia; sed ille multò plus donat, qui donat aliquid puro sinceroque in Deum amore impulsus.

Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam ait S. Scriptura: licèt autem nullum hætenus obventuræ tibi paupertatis probabile adsit argumentum, potest tamen Deus brevissimo temporis intervallo redigere te ad rerum omnium inopiam. Mille sunt viæ, & mille modi, quibus reddere te valet Iro pauperiorem.

Pauper est, cui nunquam sufficit; dives est, qui præter se nihil desiderat, teste S. Martino Bracarenfi (a) *Qui sibi ipsi satis est, cum divitiis natus est.* Sat etiam opulentus est, qui pane non indiget.

Longè præstabilius est, amore Dei opibus se private, quàm sinistro quodam casu, adversâque fortunâ, aut inopinæ mortis acceleratione, sine ullo fructu, vel præmio, iisdem spoliari invitum.

(a) *De vera virtute c. 3.*

Pauper beatum te reddere, ac divitiis locupletare potest nunquam perituris. Dum illi stipem erogas, reddis id, quod ipsi debes. Contrà verò aliena detines bona, eumque enecas, dum illi gravi aut extremâ necessitate presso eleemosynam denegas. *Si non pavisti, occidisti* inquit *S. Ambrosius.*

CAPUT XXII.

Præstat dare Eleëmofynas, quàm locupletare hæredes.

Multi præsertim Fratres & Sorores, inter se pactiorem faciunt, eum qui diutissimè victurus est, bonorum omnium potiturum.

Magnæ dementiæ est amplas cumulare divitias, ut hæredes iis augeantur & locupletentur. Qui hæredes suos reddere opulentos studet, is prorsus ignorat, quos redditurus sit divites, liberosne suos, an Fratres, vel Sorores; an nepotes, vel neptes; amicos, an inimicos.

Illi, quos ditare vis, citiùs te emori, vel, si tibi mortuo supersint, proximè à te è vita possunt decedere; possunt item lite, vel aliâ viâ privari bonis, quorum illos tibi instituisse hæredes, atque ita in alienas ignotorum hominum manus, quibus aditum ad hæreditatem præclusisses, opes tuæ aliquandò fortè deveniant, quia & forsitan devo-

devolventur ad capitales tuos hostes; qui coelestem iis adepturi sunt gloriam, dum tu, fortassis detrusus ad inferos, meritis avaritiæ tuæ poenas persolves.

At fingamus certum esse, à te, ingentes tuas opes devolutum iri ad Fratres & Sorores, ad neptes & nepotes; unde scies, an illi bonis multo magnòque à te labore conquisitis atque asservatis, rectè usuri sint an verò illa malè collocaturi, & pessumdaturi, in æternam animæ suæ damnationem, vel atrociores ignis purgatorii cruciatus?

Fugit etiam te, utrum pro tantis acceptis beneficiis memori gratòque futuri sint animo, an immemori prorsùs & ingrato.

Intolerabilis amentia, nec non summa vanitas est, vel propter hominum obloquia, vel ex naturali propensione te magis pro consanguineis, quàm pro tua ipsius anima esse sollicitum, & transcribere tua te bona iis, à quibus neque honor, neque gloria, neque gratianimi significatio, neque merces ulla, neque ulla te manent merita.

O quanto majore pollent prudentiâ illi, qui magnam bonorum suorum temporalium partem CHRISTO erogant, à quo non dubiâ promissione sempiterna expectant bona, & præmia! quanto inquam, hi prudentiores sunt illis, qui consanguineis omnia transcribentes, animam suam merito-

FUM

rum & satisfactionum egenam ex hac vita migrare sinunt !

Injustitia magna est, inquit, S. Augustinus (a) Ut egeat Dominus tuus, & habeat, unde luxurietur filius tuus.

O quanto tibi melius foret, si affirmari de te posset, quod Valerius Maximus olim de *Gillia* dixit (b) *Quod Gillias possidebat, omnium quasi commune patrimonium erat. Erat opibus excellens, sed multò etiam animo, quàm divitiis locupletior, semperque in eroganda potius, quàm in contrahenda pecunia occupatus; adeò ut domus ejus, quasi quedam munificentia officina crederetur.*

Computationes, lusus, fastus, vestium luxus, & superba domus supellex ad pauperiem ad egerè quàm plurimos, Eleëmofynarum erogatio neminem.

Paucos reperire est, qui reponunt thesaurum suum, ubi reponendus est. *Thesaurum is benè recondit, qui indigentibus dividit, inquit S. Eusebius (c)*

Si ipse pro te non sit sollicitus modò, quis postea pro te erit sollicitus? paucula fortè missæ sacrificia ad aram peragenda curabunt consanguinei tui, iisque contenti de salute animæ tuæ nec cogitabunt ultrà, nec laborabunt.

Nun-

(a) *De disc. ebr.* (b) *L. 4. c. 8.*

(c) *De vera sap.*

Nonquid præstat patrimonii partem etiam maximam deesse hæredibus tuis, quàm salutem tuam vel minimam particulam?

Multum hæredibus relinquit, qui optima, præstantissimamque variarum virtutum illis relinquit exempla.

CAPUT XXIII.

Quàm temerè agant, qui consanguineos ditare student.

Quisquis locupletare consanguineos nititur, is & animæ, & corpori non parùm nocet: etenim bonorum suorum sibi subtrahit fructum, ut illum in alios transferat.

Tantundem agit ac si diceret: Filii mei, consobrini, cæterique hæredes, possem opibus meis honorificè vivere, nec non opiparè lautèque me tractare, possem & egenos liberali recreare eleëmofynâ, divinùmque promovere cultum, possem item omnes, quas peccando commerni, pœnas redimere, atque ità evadere acerbissimos piacularium flammaram cruciatus: in potestate etiam meâ est coronæ, quam in cœlis exspecto, maximum in omnem æternitatem addere decus, atque incrementum; sed nihil horum meditor.

Vos mihi me ipso cariores estis, vobis nostra servantur bona. Illorum usu si lubet

bet corpori indulgere, victum subministrare pauperibus, procurare divini cultûs augmentum, effugere post hanc vitam piaculares flammias; si lubet ad coronam vestram magnum adjicere meritorum cumulum, per melicet; de me nolo esse sollicitus.

Quæ dementia major reperiri potest, quàm sic loqui? amor rectè ordinatus à se ipso incipit.

Ama, non obisto, ama filios, tuos & consanguineos, sed tamen secundo à te gradu, ità illos dilige, te ne odisse videaris; inconsultus namque, & stultus amor est, aliorum esse memorem, immemorem sui; opibus suis exiguum aliis commodum, sibi creare incommodum longè gravissimum; aliis præparare beatitudinem, sibi afflictionem; aliis gaudia, sibi lachrymas; aliis voluptatem brevem, sibi voraginem perennem; alios modico tempore divites, se in multos annos, vel æternùm reddere pauperem.

Liberi, & consanguinei tui, quos amplis locupletaveris opibus, ab inferorum incendiis te vindicare haudquaquam poterunt; nam, ut rectè *Salvianus* ait (a) *Flamma infelicitiam mortuorum divitiis non refrigerantur hæredum.*

O quantò magis sapiunt, sibique melius consulunt, qui hæredes suos, ne interdum otio diffuant, suarum etiam rerum satage-

re aliquantulum sinunt, & proprias intere-
noxas liberalibus eleëmofynis delere stu-
dent.

Præstat temporalibus bonis aliquid de-
crescere, quàm animam æternum perire.

Satiùs etiam est, illa, quæ aliquandò pe-
ritura sunt, ultrò derelinquere, quàm Dei
facere jacturam, cujus causà quævis etiam
pretiosissima, lubenti, atque hilari animo
repudianda sunt.

Quare, si benè tibi prospectum cupis, cu-
ra etiam, atque etiam, ut æterna evadas
incendia, tuisque divitiis tibi compares
cælum quocunque pretio, pretiosius.

C A P U T XXIV.

De amore solitudinis & vitiis in conversazione.

SI funditùs posses comprehendere, quid
à Deo paratum sit homini sincerè
amanti solitudinem, libens cubiculo te
tuo includeres, licèt illud vermibus scate-
ret, & anguibus.

Gave etiam tum, cùm ibidem eris solus ;
aliquid facias, quod hominibus innotesce-
re non vis ; quod Deum vis ignorare, ac id
quidem cogita.

Domus, & templum quasi centrum sunt
homini ad Deum tenerrimè suspiranti ; ibi
cor suum JESU CHRISTO confidenter pan-
dit,

dit, & cum sanctissima ejus Matre, Angelis, cæterisque beatis suavissima miscet colloquia, ut eorum patrocinio Dei gratiam sibi conciliet & favoretm. Extra hæc duo loca, n̄milis est pisci extra aquas luçtanti: mundus illi carcer est, & solitudo paradifus.

Nemo securè domo egreditur, nisi qui libenter latet. Optimum est, nunquam nisi necessitate, vel pietate, vel obedientiâ, vel charitate suadente, prodire in publicum.

Qui citra necessitatem pedem domo effert, à recta haud dubiè deflectet via.

Quantò rariùs te turbæ immiscueris, tantò frequentius Dei ad cor loquentis fruèris præfentiâ. Deum ad se is maximè ailicit; qui pravis naturæ propensionibus generosissimè resistit, easque rationis & virtutis imperio temperat.

Eum, qui mundi vanitatibus se subduxit, similem esse oportet præstanti, atque eleganti picturæ, quæ non nisi rarissimè exponitur; nam dum sæpè conspicienda exhibetur, non parùm de suo splendore amittit; haud secùs is, qui sæpè domo egreditur, maculas contrahit, & nævos, adeò ut vix ullus sit, qui non debeat fateri eum Thoma à Kempis. *Quoties inter homines fui, minor homo redii.*

Magnæ omninò artis est, sed raræ, sine cujusquam offensâ, suóque ipsius damno cum hominibus posse versari.

Videre licet aliquos in scientiis acquisitis, tantâ levitate, & jactatione, lis ut fuerit illas non didicisse meliùs; alios pecuniæ cupidos, gloriæ nonnullos, multos libidinis servos, ut cum eorum vita, mirabiliter pugnet ratio; quod quidem mihi videtur esse turpissimum: ut enim, si grammaticum se professus quispiam, barbarè loquatur, aut si absurdè canat is, qui se haberi velit musicum, hoc turpior sit, quòd in eo ipso peccat, cujus profitetur scientiam.

Sic Christianus in ratione vitæ peccans, hoc turpior est, quòd in officio, cujus magister esse vult, labitur.

Prudens est, non qui multis familiariter utitur, aut periculosis sese conversationibus insinuat; sed qui cum uno alterove probo, fido, frugi, ac boni nominis viro amicitiam colit: hunc qui nactus est, ingentem, atque inæstimabilem invenit thesaurum.

Sapientis est cum probioribus se agere, ac versari. Hominis etiam est magnâ virtute præditi, ad cujusque genium se nosse fingere, gaudere cum gaudentibus, dolere cum dolentibus, omnia fieri omnibus, quoad per rationem, & consentientiam licet.

Gratum pro beneficiis acceptis ac memorem animum semper præ se ferre oportet. Præstitorum aliis beneficiorum memoriam, tempore definire laudabile est, ac acceptorum deponere, turpe, atque omni vituperatione dignum.

Ne iis quidem, qui verbo, vel factò aliquos nos læserunt, rependere malum licet; æquum igitur, ac rationi consonum est, unumquémque sibi persuadere, ingens esse malum, iis, qui de nobis optimè sunt meriti, malum referre.

Placet officiosa urbanitas; sed nimia, præsertim cum altero sexu familiaritas, studiosè cavenda est. Cavenda hic etiam diligens oculorum custodia: nam, ubi patent portæ, facilis illic furibus est ingressus, qui virtutem, quâ similes Angelis reddimur, vix ullo adhibito conatu deprædantur.

Nul lum est vitium magis fœdum, nullum magis execrandum, quàm luxuria. In cæteris rebus parvum quid, hic magnum est, atque id, quod ore *Sapientis* prolatum semper est verum, hic est verissimum. *Qui spernit modica, paulatim decidet.*

Quàm se castè continentium gloriosus, quàmque funestus luxuriosorum fit finis, quis explicet? *Lividinis initia continebis,*

qui exitum cogitabit, inquit S. Martinus Bracarenfis.

A lautis item conviviis, opiparisque dapibus, quoad fieri potest, abhorrere nos oportet. Quam multos illic lingua seduxit, absentissimamque famam denigravit! Innumeri ibi etiam effutiverunt illa, quæ jejuni ne cogitare quidem fuissent ausi.

Spiritus Dei exstinguitur, salutis curæ præpeditur, mors præmatura homines sæpè opprimit, si cibo vel potui liberaliùs, quàm par sit, indulgeatur. *Propter crapulam multè obierunt, qui autem abstinens est, adjiciet vitam.* inquit S. Scriptura.

CAPUT XXV.

De Dilectione proximi.

Quisquis proximum diligit, sicut se ipsum, is illi omnia optat bona, quæ sibi ipsi desiderat.

Quales Deum, & homines, quos ad iram provocasti, erga te cupis experiri, talem vicissim aliis, à quibus læsus es, te exhibeas oportet.

Ignoscendum semper est aliis, nunquam sibi. Nemo omnium, qui vivunt, tibi intulit unquam, vel inferre potest damna, & plura, & graviora, quàm tu ipse tibi: quis enim animæ tuæ præter te nocere valet? Nunquid ei jam frequenter nocuisti? nun-

quid, & in dies nocere pergis, dum in peccatum prolaberis? potes igitur, quin imò debes, si quando deliqueris, tibi ipsi graviter succensere.

Ita in homine est, quod in Republica miles. Militis est à mœnibus arcere hostes, eosque in fugam convertere, vel interfectione delere. Iræ itidem officium est, peccatum, capitalem nostrum hostem à nobis procul amovere, & depellere; hanc in finem ira nobis à Deo data est.

Quamobrem quoties interiuste commoveri senties, & vehementer accendi, ad oppugnandum eum, qui, vel corpori, vel honori, vel opibus tuis haud mediocre damnum intulit, toties reprime te, tuumque militem ad aliud certamen voca.

Dic iræ tuæ: duobus hostibus invadendis nequaquam par es. Prius hostem internum, pravas consuetudines, indomitóque animi motus, tuaque vitia, à quibus damna pateris longè graviora, debella, ac funditùs dele. Cur foris prælia meditaris, ubi in visceribus tuis formidabilis grassatur hostis? sine Deum agere, benè suaviterque disponet is omnia, tuoque pugnabis loco: *Mibi vindicta, inquit, Deus vindictam sumet, si tu vindictam non sumpseris* ait S. Bernardus,

D ;

Tibi

Tibi itaque irasce, ac de te ipso pœnas exigere semper tutò potes, sed aliis succensere, illòsque punire nunquam licet, nisi tibi à Deo ad hoc concessa sit potestas.

Qui hanc accepit, neque tamen in improbos animadvertit, hic officit probis, teste S. Martino Bracarensi (a) *Bonis nocet, qui malis parcit.* Is Deo etiam non parum displicet, quia nimium aliis indulgens, peccata quæ avertere, & potest, & debet, præpedire negligit. Ejusmodi homines Propheta *Isaias* nuncupat *canes non valentes latrare.*

Puniendi sunt improbi, non solum quia peccatum ab iis commissum est, verum etiam, ne amplius peccetur. Sed cavendum, ne ira pœnam imperet; nam, ut rectè monet Seneca, *Nil minus quàm irasce, punientem decet.*

Multos timest, necesse est, qui à multis timetur. Magis periculosum est timeri: quàm contemni.

Qui verbis, factis, ac moribus aliorum dijudicandis semper intentus est, qui que sæpius de vitiis eorum loquitur, is profectò perquàm frigidè, ne dicam perperam proximum diligit.

Rari admodum sunt, qui in se oculos convertunt. Ad proprios errores cæcutimus, ad alienos perspicaces sumus, ac lyncei.

(a) *Max. de Moribus.*

Quisque ad se ipsum attendat, oportet; ad alios verò rarò, vel nunquam, nisi status, aut officii ratio, id ab eo requirat.

Satis, superque negotii nos ipsi nobis facillimus; cur ijs rebus, quarum nostrâ nihil interest, & de quibus nulla nobis reddenda erit ratio, nequidquam nos immiscemus? suum quisque portabit onus.

Non boni regiminis nota est, ubi Materfamilias nunquam non domo abest.

Prudentiæ item amorisque est defectus, ea proloqui, quæ nemo libenter audit, vel quæ alteri bilem movent, eumque dolore solent afficere, aut rubore suffundere.

Nonne satis hoc nos ipsi persentiscimus, sicubi à parentibus, vel moderatoribus nostris admonemur, aut reprehendimur? quantò magis, si ab iis, ad quos hujusmodi res non pertinet, talia nobis dici, atque exprobrari contingat?

Illi ut plurimum carpendi sunt quàm maximè, qui alios carpere, & vellicare non cessant. Omnis virtutis expers est, è cujus ore non nisi vani, atque inanes prodeunt sermones; *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Lingua perexiguum quidem est membrum, at ingentium malorum origo.

Humilem esse, & nosse tacere, multa audire, sæpiùs loqui secum, rarò cum aliis, lapis lydius est animæ insigni pietate, ac

Sapientiâ præditæ. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, ait S. Jacobus.*

Si quid mali de proximo narrari contingat, eum, quoad potes, apud te, atque alios excusa. Temerarium est omnibus, quæ dicuntur, mox fidem habere; multi enim mentiuntur, ut decipiant, multi, quia decepti sunt.

Vix unquam fit, ut una eadémque res, eodem à duobus referatur modo; hinc ea, quæ famâ, & rumore percipiuntur, plerúmque dubia sunt atque incerta, & frequenter ab invidio, & mendaci delatore proficiuntur.

De nemine malè est opinandum, nisi de nobis ipsis. Conscientiam inter, & vultum magnum est discrimen. Aliorum vultum cernimus, non verò nostrum. Contrà videmus nostram ipsorum conscientiam, aliorum non item: attamen, licet illa mentis oculis pateat, & aperta sit, contingit non rarò, ut planè simus incerti, bonane sint opera nostra, an mala; consensumne peccato præbuerimus, an verò denegaverimus.

De aliis itaque hominibus ferre iudicium, quorum arcana pectoris soli Deo manifesta, nos penitus fugiunt, ingentis est temeritatis, quandoquidem, vel ea, quæ nos ipsi facimus, quæque facere nos certò novi-

mas,

mus, sine erroris periculo judicare vix possimus: *judicare, inquit Climacus (a) est impudens direptio divina dignitatis.*

Mitior est charitatis indoles, nam ut S. Paulus ait, *Charitas patiens est, benigna est, non cogitat malum, omnia suffert.*

Qui proximum suum non amat, hic nec Deum amat. *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est, inquit S. Iohannes Apostolus.*

P R O S E C U T I O.

Nihil magis nobis præcipitur quàm dilectio. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem* ait CHRISTUS, Nullum omninò præceptum illo charius nobis esse debet.

Quatuor orbis partes testari possunt, nihil esse suavius, quàm amare inter te, atque in concordia tranquillitate, tranquillaque concordia vitam ducere.

Quid prodest efferi laudibus in cælum, munere fungi per honorifico, amplâ pollere auctoritate, lautæ atque opiparæ mensæ quotidie accumbere, si amaris, & vindictam spirantibus intenti cogitationibus domum obambulemus? si, dum versamur in cubiculo, præ indignatione disrumpamur, ibidemque contracto, depresso, furente atque exacerbato diu noctûque hæreamus animo?

Perspicuum est, hujusmodi hominem vero sinceròque gaudio, frui non posse.

Aman, præ cunctis Regni principibus erat populo in honore, ac veneratione, Regis *Affueri* favore, & gratiâ utebatur prorsus singulari, immensas possidebat opes, nihil ad bene beatèque vivendum illi deesse videbatur; attamen è tanta rerum omnium affluentia, nullam omninò lætitiâ percipere poterat, quamdiù contra *Mardocheum* inimicitias fovebat.

Nihil igitur est, quod majus adfert gaudium, quàm mutua animorum conjunctio. Propterea *David* exultans agebat: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum, uno, eodèmq; colligatos iudicio, voluntate, atque animorum consensu.*

Hujusmodi vita, Angelorum est vita; siquidem Angelorum inter se amor mutationem nescit neque terminum. Meritò itaque ait S. Hieronymus (a) *Sine Charitate canobia sunt tartara, habitatores sunt demones. Cum hac verò sunt paradus in terris, & in eis degentes sunt Angeli.*

Hinc mirum nobis videri non debet, quòd CHRISTUS suis olim Apostolis dixerit: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus est? Judam appellabat diabolum, quia*

(a) *In Reg. Monach.*

quia Dominum, & Magistrum suum sub-
que socios nullo amore complectebatur.

Tali dæmone non nisi unico opus est, ut
universæ domus vel cænobii pax perturbe-
tur, utque in diversis crebra, vehemensque
contra Dei vocationem tentatio excitetur,
atque ingens tædium, aliave suboriantur
incommoda, quæ non raro præmatura
mors excipit, & subsequitur.

O quoties audivimus has aut similes
querelas? ille filius ista in domo, hæc filia
Patri Matrîque mortis exitère causa.

Quævis itaque domus, in qua conjux
cum conjuge, Parentes cum liberis, liberi
cum Parentibus, liberique inter se mutux
charitatis vinculo sunt conjuncti, Cælum
est. Cælum item est quævis religiosa do-
mus, ubi is, qui præest, subditos diligit, &
ne quid iis desit, paternâ excubat curâ, at-
que ubi subditi Præsidi suo velociter pa-
rent, eumque ut Patrem observant, ac re-
verentur, sociique inter se amant.

Contrâ quævis familia, quodvis cæno-
bium, ubi hæc desunt, non nisi tartarus est.

Amemus igitur nullo puncto temporis
intermissio alter alterum, & CHRISTI pare-
mus mandato, quod ipse etiam tum, cum
jam properaret ad mortem, palàm est clo-
cutus, ultimam suam sic nobis declarans
voluntatem,

Cardinalis Toletus vir apprimè eruditus hoc mandatum interpretans, ait in textu græco, duos contineri articulos; *Hoc est illud meum præceptum*; ac si CHRISTUS diceret: Inter omnia, quæ vobis dedi præcepta, hoc est illud præcipuum atque insigne, *ut diligatis invicem.*

CHRISTUS hic non utitur verbis, quibus olim alloquebatur adolescentum quemdam quærentem, quid sibi adhuc deesset? *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cælo.* Illud non erat nisi salutare consilium, quasi diceret; nequaquam te ad hoc cogo, neque etiam obstringo; sed liberæ tuæ id relinquo voluntati. Hic autem ait: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*, quasi diceret, nolo liberum cuiquam sit diligere, aut odisse proximum; sed dilectionem ejus vobis impero.

Neque sine ratione adjunxit *Meum*; tota enim ejus vita, pium amoris erga nos sui, fuit exercitium. Addidit insuper *Meum*, non quòd cætera mandata minùs sint ab illo tradita; verùm sic loquebatur, inquit *Maldonatus*, ut singularem, quo in hoc præceptum ferebatur, declararet affectum: ac si dicere voluisset:

Dilectissimi Discipuli, præceptum quod vobis do, non est præceptum *Moyfis* vel *Jo-*
sue,

sue, neque Principum aut Regum, neque Episcoporum aut Pontificum, meorum in terris vicariorum; sed meum est præceptum, mea sancitum confirmatúmque auctoritate. *Ego autem dico vobis* &c, ego Dominus, ac magister vester, Pater, & Pastor volo, sevéreque mando, *Ut diligatis invicem.*

Famulum Domino, Discipulum Magistro, filium Patri obedire par est, ovémque Pastoris sui vocem audire oportet: quanto igitur potiori jure vos mihi obtemperare, meámque vocem audire necesse est? cum non solum dominus vester, Magister, Pater, ac Pastor sim, verùm etiam vester Iudex, Rex, conditor, & Deus, quem observare debetis & revereri, ac timere, eò quòd vobis hoc præceptum dederim, proposità ejus transgressoribus implacàbilis odii, æternæque damnationis penà.

CAPUT XXVI.

De Superbia.

Superbia est inordinatum æstimationis propriæ desiderium, quo homo impulsus suprà cæteros, supràque id quod est, se ipsum extollit. Sed *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

Hoc vitium prorsus est execrandum. Ex Angelis innumeros effecit dæmones, & cum illis plurimos homines, qui multa

tempore piè Sanctèque vixerant, in æterna detrufit incendia.

Proceræ arbores diù crescunt, fed unicâ excinduntur horâ. Gravis & periculofus est lapsus, dum quis ex alto ruit.

Odibilis coram Deo est & hominibus superbia. Initium omnis peccati est. Quid superbis terra & cinis. ait S. Scriptura.

Difficile dictu est, quàm perniciosum fit, præponere se vel uni, Si Deo sic placitum fuisset, pedissequa tua nunc foret Domina, & tu pedissequa.

Fieri etiam potest, ut, qui modò est mortalium omnium sceleratiffimus, in sanctiffimum evadat.

Latro ille, qui ad dexteram CHRISTI erat cruci affixus, post enormia à se perpetrata scelera, tam benevolè excipiebatur, ac si nihil unquam egisset, nisi quod bonum & rectum erat, adeò ut tres horæ veræ sinceræque pœnitentiæ, quæ duravit usque ad extremum vitæ, magis illi profuerint, quàm longa multorum annorum Sanctitas, quæ usque ad obitum non fuisset duratura,

Tu verò, licèt modò sis probus, licet diù constanter fidelitèrque Deo servieris, fieri etiam nùm potes mortalium omnium nequiffimus, quo in statu si te mors deprehendat, post innumera bona opera præstita, sic tecum agetur, ac si nihil unquam, nisi malum à te esset profectum. Es-

Efferre se nemo potest, nisi ob bonum quod sibi proprium est; tu verò bonum, quod tuum sit, nullum habes. Peccatum, maximum in orbe malum, solummodò est tuum.

Quidquid in te invenitur boni, forma, scientia, industria, à Deo manat: etenim res omnes creatæ ab ipso ducunt originem, & assiduè ab eo dependent, non aliter; quàm radii à sole.

Sine sole nec movere se, nec efficere quidquam valent radii, sic nec ulla creatura sine Deo quidquam valet. Radii nihil addunt soli, nihil etiam detrahunt; neque illis augetur sol, neque etiam imminuitur; sic nec per res creatas quidquam accedit Deo, nec quidquam decedit.

Licet omnes mundi radios soli offerres, nihil omninò ei dares, nisi id, quod ipsius est: ita etiam, quamvis tu solus offerres Deo, quidquid Sanctissima Virgo MARIA, quidquid Angeli & beati omnes unquam egerunt, agunt, æternúmque acturi sunt, nihil ei dares, nisi id, quod ex ipso promanat.

Quid ergo vanâ gloriâ inflaris? quid superbiâ intumescis? Quid tanti te ipsam æstimas: quasi aliquid sis, quasi momentî alicujus sit id, quod agis, quasi aliquid Deo des. In ipso sunt omnia, & ex ipso fluunt universa.

Nos Deum neque majorem neque beatiorum, quàm sic, reddere valemus: omnem enim perfectionem, & beatitudinem in se complectitur.

Quapropter ubi omnia, quæ præcepta nobis sunt, executi fuerimus, dicere nos oportebit, *Servi inutiles sumus*, Nobis ipsis etiam stimulos addere debebimus, ut majora & difficiliora, atque ad eò quidquid in nostra est potestate, alacri lætòque animo aggrediamur.

Quod si per hæc ad magnitudinem Dei, ejusque felicitatem nihil possimus adjicere, certè ad nostram ipsorum gloriam, propriamque beatitudinem non exiguus meritum cumulus accedet.

Qui se humiliat, inquit CHRISTUS, exaltabitur.

CAPUT XXVII.

De Humilitate,

Humilitas est virtus CHRISTI: hanc ipse, ut annuntiaret verbis, & doceret exemplis, descendit de Cælo. Illa nos Deo reddit perquam acceptos; etenim cum humilibus sermocinatio ejus.

Quemadmodum latentis in animo arrogantis manifestum indicium est, si paucis à Deo gratiis illustremur; sic gratiarum multitudo, quâ prævenimur, non ambigua est nota humilitatis.

Deus

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, inquit S Scriptura.

Exiguus profectò humilium est numerus. Nemo, dum est æger, sanus haberi cupit: plurimi tamen, eùm sint mali, bonos se haberi gaudent; hinc humilium paucitas non obscure colligitur.

Quemadmodum æger morbum suum verbis auget, & aggravat, seque ab aliis, ut ægrum tractari, & morbum suum augeri, aggravarique vehementer desiderat, ita, qui demisso est animo, vilitatem suam verbis exaggerat, eamque à cæteris exaggerari, mirificè lætatur.

Prorsus non timet vilis haberi, nec contemni, nisi vilis, & contemni dignus ait. Magnus Guigo (a)

Qui verè humilis est, injuria quid sit, ignorat.

Neminem etiam timet, quia à nemine timetur; idcirco magnà semper fruitur animi pace. Placet, & reliquis, eò quòd sibi uni displiceat.

Deum novisse, & seipsum, scientia est omnium scientiarum utilissima.

Quid prodest scire, quid in aëre, quid in elementis, & circa cælorum motus agatur, si quid nos agamus boni in terris, prorsus ignoremus?

Qui

(a) *De Tranquil.*

Qui se, & Deum rectè novit, is verà perfectâque est præditus humilitate, nec audent caelum intueri, sed eminùs stans cum *Publicano*, scûmque pectus percutiens, ait: *Deus Propitius esto mihi peccatori.*

Is coram Deo aliquid esse incipit, qui seipsum reputat merum nihil.

CAPUT XXVIII.

De Peccato.

SI quis ex alta turri tenui fune caelum inter, & terram pendulum te teneret, cum omnimodâ dimittendi funem, atque adeò te conterendi potestate, ad iram illum provocare nequaquam auderes.

Totus, à Deo dependes. Ipse omnium perfectionum est aggregatio, tu porrò merum es nihil; ipse te nunquam indiget, tibi in singula momenta illius auxilio opus est.

Manum ille si vel semel à te removeat, de te actum erit, & in nihilum illicò recides. An non igitur audax & temerarius es, ac perfrictâ fronte, dum tantum Deum irritare, atque ad iram provocare, non reformidas?

Si Deus tristari posset, peccatum mortiferum, vel unicum majorem ei afferret mœrorem, quàm modò omnia omnium sanctorum bona opera illi afferunt gaudium.

Bona opera Deiparæ Virginis *MARIÆ*,
etc.

exterorúmque beatorum, quamvis in se maximi sint valoris, tamen comparata Deo tanquam nihilum reputari debent, eò quòd hic sit infinitus, illi verò limitati; hic creator, illi res creatæ.

Deum honorare, ut par est, nemo valet, nisi homo, qui unà sit Deus.

Verùm enim verò infinitam hanc Dei Majestatem ab homine irritari, & contemni, à vili abjectóque terræ vermiculo, qui tot tantisque obstrictus beneficiis, amorem (si fieri posset) infinitum ei rependere deberet, hæc injuria, quæ majus illi inferre probrum, quàm omnes omnium Sanctorum virtutes afferre ei possint gloriam, & honorem.

Dignitas Majestatis offensæ peccati mensura est, eòque culpa est gravior, quò major est excellentia læsæ Majestatis.

Malicia igitur peccati mortalis infinita est, eò quòd Dei, qui illo contemnitur, excellentia sit infinita.

Quapropter nihil æquè formidare, detestarique nos oportet, ac peccatum.

Peccare, est inhonere Deum; quod non debet facere homo, etiamsi totum pereat, quod Deus non est, inquit S. Augustinus.

CAPUT XXIX.

Quo animi sensu esse nos oporteat, quando per Peccatum Deum amisimus?

DELM peccando perdimus; an ulla gravior jactura reperiri potest?

Non pauci si quando lite, incendio, aliove adverso casu bonis temporalibus priventur; ubi se inopiâ, tædio, aliisq; miseriis circumdatos vident, tantis se discruciant mæroribus, ut persæpè fiant mentis impotes.

Quantus ergo concipiendus est mæror de peccato commisso, quo infinitum, æternumque bonum amisimus?

Infelix prorsus est anima, quæ Deum per peccatum perdidit; ea verò, cui tam lamentabilis jactura vehementissimum non inurit dolorem longè est infelicissima.

Hanc infelicitatem deplorat S. *Augustinus*, dum libro primo Confessionum memorat, non nisi fuis lacrymis legere se potuisse apud Virgilium Didonis mortem, quam sibi ex immoderato in Æneam amore consciverat, nec tamen se deflevisse animæ suæ mortem, cujus, & peccando, & non amando Deum, sibi fuerat auctor.

Nonnullos reperire est, qui in canes, felles, psittacos tanto tamque tenero feruntur affectu, ut, si illis orbentur, nec somnum,

nec

nec quietem, nec ullam admittant consolationem.

Milites è domo Michæ, idola ipsius jussu fusa, furto sustulerant; quibus non reperitis, mox ille ubertim flens ipsos insequitur; rogatus verò tam insoliti ejulatûs causam hinc verbis: *Quid tibi vis? cur clamas? respondit, Deos meos tulistis, & dicitis, quid tibi est?* (a)

Fierine potest, ut vilis bestia jacturâ somno, & quieti omnem locum intercludat? nec non idoli direptio uberrimas oculis excutiat lacrymas? an non igitur Deus pluris valet quàm canis, felis, aut idolum? quis hoc in dubium revocare audeat, nisi blasphemus?

Interim persæpè videmus multos acerbis lacrymis istiusmodi jacturam profequi, qui Deo, infinito bono, per peccatum deperdito, ne unam quidem lacrymam profundunt; sed epulantur, choreas ducunt, rident, & jocantur, ac si nihil prorsus mali illis obtigisset. *Peccavi, ajunt, & quid mihi accidit triste?*

Hoc erat, quod *S. Thomas Aquinas* perspicacissimâ ingenii sui acie comprehendere neutiquam valebat. Hoc etiam erat, quod *Carolus V. & Philippum III.* Hispaniarum Regem in stuporem rapiebat, nimirum, quo pacto

(a) *Judicium c. 18.*

paſto is qui mortiferæ noxæ ſibi eſt conſcius, ſomno ſe tradere auſit.

Cogita itaque, ó homo: Deum etiamnum hodie te alloqui Prophetæ *Jeremia* verbis, quæ olim per ipſum populo Iſraëlitico annuntiari juſſit. *Scito & vide, quia malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem ejus apud te.*

CAPUT XXX.

Vitanda ſunt omnia peccata mortifera; quanto Deus illa perſequatur odio, pena declarant.

ALiqua mortifera fugere non ſufficit, fugienda ſunt omnia. Qui unum admittit, fit omnium reus; etenim amicitiam Dei, cunctisque ſuis orbatur meritis, ac ſi omnia mortalia peccata perpetrâſſet.

David vir fuit ſecundum cor Dei: nunquam tamen æternam donandus fuiſſet gloriam, ſi illum in adulterio mors occupâſſet.

Hinc odium Dei in mortiferum peccatum, ejuſque malitia rectè colligitur.

Si Matrem, filii ſui in accenſam fornacem conjeſti lacrymas, & ejulatus riſu excipientem videres, eamque audires dicentem: ſemper his velle crucieris flammis, nunquam hinc ego te eximam, nunquam te meum agnoſcam filium; an non judicares horrendum quoddam ſcelus ab illo eſſe patratum?

Deus infinitè bonus est, & misericors, infinitè magis nos amat, quàm filium amare potest Mater: nihilominùs ubi de noxa mortifera agitur (solâ licet cogitatione, vel clam tentationum vehementiâ, importunis precibus, amplisque pollicitationibus illa foret admiffa) leonis instar insurgit in iras tam horribiles, ut exclusâ omni commiserationis spe, non solùm à jucundissimo sui conspectu æternùm repellat eos omnes, quos mortali labe infectos è vita migrare contingit, sed ad inferos etiam deturbet, ubi eorum interitu gaudere nunquam desinet.

Hæc supplicia non obscurè demonstrant quanta sit mortiferi peccati malitia; sed nulla ex re liquidius ea patet, quàm ex acerbissimis pœnis, quas Cœlestis Pater de unigenito suo filio sumpsit.

Innocens erat, infinito illum æternus Pater prosequeretur amore; nihilominùs atrocissimis illum tradidit cruciatibus, tradidit carnificibus dilaniandum, & in ligno crucis duos inter Latrones medium, ignominiosissimâ morte enecandum, idque ea tantùm de causa, quòd debitas peccatis nostris pœnas in se transfulisset.

Agnosce igitur ô Homo! inquit S. Bernardus: Quàm graviasint vulnera, pro quibus necesse est Dominum CHRISTUM vulnerari.

Hæc

Hæc profectò res adhuc longè magis declarat odium, quo Deus peccatum mortale persequitur,

Noli itaque tibi blandiri : quamvis hætenus perfectam in vasta solitudine duxisses vitam, quamvis omnibus, quibus beati unquam claruere, præditus fores virtutibus ; si mortifera macula vel unica in te resideat, eoque in statu è vita decedas, audire te oportebit cum virginibus fatuis, quibus nihil deerat nisi oleum, quo charitas designatur : *Nescio vos : clausa est janua.*

• C A P U T XXXI.

Quàm periculosum sit vitæ suæ emendationem de die in diem differre.

Miserrimus es, quamdiu in statu peccati mortalis versaris, hostis es Dei, mancipium dæmonis ; opera tua mortua sunt, & meritorum expertia, putridum resectum es membrum, bonorum operum, quæ in Ecclesia fiunt, destitutus es participatione, jure, quod habebas in cælum, orbatus, æterni incendii reus persistis.

Non tardes igitur converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim venies ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Ad hæc duo S. Scripturæ verba *Subito, & in tempore vindictæ* animum diligenter adverte.

Deus impios quosdam ita tractat, ut solet inimicum homo vindictæ appetens; hic aliquas ultionis sumendæ occasiones subinde sinit præterite; tempus & locus non videntur illi adhuc satis opportuna; maturiorem expectat opportunitatem; majus hosti suo probrum, & dolorem machinatus acerbio-rem, intereâ cum eo agit, ut cum sibi amicissimo: porrò ubi videt omnia ad vindictam rectè comparata; tum, cum nihil simile subsit hosti suspicari, sanguinariam exigit ultionem.

Ita cum quibusdam impiis agit Deus; è vestigio possit in illos animadvertere, quod interdum facit; sed culpam non semper pœna mox subsequitur; multi elaborantur dies, menses subinde, & anni; intereâ temporis illos ut amicos habet, divitiis cumulat, ad dignitatem honorumque fastigia extollit, prosperitate, commodis, deliciis sinit circumfluere. Verùm Sapientiâ suâ infinitâ, quâ præcognovit omnia, hoc etiam prævidit.

Ille homo nefarius post tam longum temporis intervallum tali deget in loco, tali in domo, ibi tam vehementi impugnetur tentatione, ut consensum ei sit præbiturus: tum verò illum nihil simile cogitantem repentinâ morte opprimam.

Hoc modo *Balthasar* scelerum suorum

pœnas persolvit, tum, quando id minimè suspicabatur : nam cùm splendidum celebraret convivium, ad quod omnes regni Satrapæ erant invitati, ad potandum vinum, vasa sacra, quæ Pater ejus *Nabuchodonosor* templo Hierosolymitano extulerat (ô sacrilegium execrandum!) adhibere non exhorruit.

Arripuit occasionem Deus. Cùm enim *Balthasar* deliciis jam totus esset immersus, & summâ elatus gloriâ, ecce manûs umbra, tria hæc verba, *Mane, Tecel, Phares*, parieti inscribentis, ei repenti apparuit, quæ eorum universis regni Satrapis incredibilem illi consternationem ruboremque incussit.

Neque hic stetit divina Nemesis; sed ex sacrilego sanguine pœnas sumpsit, sceleratissimo Rege eâdem nocte miserandum in modum trucidato.

Hinc liquet verum esse, quod passim dicitur: *Qualis vita, talis mors*. Insanabile fit vulnus, cujus remedia in dies differuntur.

Perseverare in malo, diabolicum est, & digni sunt perire cum illo, qui similitudine ejus manent in peccato, ait S. Bernardus. (a)

Ubi itaque in peccatum prolapsus fueris, sine mora resurge, teque Deo reconcilia, antequam ille manum suam elevant adversum

(a) *Serm. 1. de adu.*

sum te. Horrendum enim est incidere in manus Dei viventis.

CAPUT XXXII.

De iis, qui in tempus morbi emendationem vita differunt.

SI iustus Dei furor de improvise te non opprimat, fatalis, qui te premet morbus, non multum subsidii tibi adferet, ut Deum animæ tuæ reddas propitium: si enim febris tibi non adimat intellectus usum, certè non parùm enervabit illius vires, tantàmque illi offundet caliginem, ut de Deo tuisque peccatis attentè cogitandi tibi præreptura sit potestatem.

Æger quidam morti proximus, monitus, ut varios eliceret virtutum actus, reposuit. Non equidem possum: cerebrum mihi nimis infirmum est & debile, & nisi opportuno tempore id antè fecissem, jam de salute mea esset conclamatum.

P. Iulias Recupitus, qui hanc historiam narrat vir cogitationibus Sanctis diù noctisque intentus, & quotidianis variarum virtutum exercitationibus assuetus, postquam à morbo convaluisset, hæc de se commemorat. Dum circumstantes Patres me compellabant, multasque mihi de more prælegebant preces piis refertas suspiriis & affectibus, adeò perturbatâ erant mente, ut solam eorum vocem

*eam percipere, sensum autem verborum aus
nunquam, aut certè rarò admodùm, omni li-
cèt conatu adhibito, assequi possim.*

Hæc si ita se habent, pejus agetur tecum,
qui vitam tuam ad frugem revocare de-
trectas, nisi ingruens morbus eò te com-
pellat: præsertim si vanis mundanisque
propensionibus plenus, aut exercendorum
sæpè actuum fidei, spei, charitatis, contri-
tionis, cæterarumque virtutum nullam ti-
bi comparaveris consuetudinem.

Serò nimis incipimus benè vivere, cum
jam è vita migrandum est, sicuti seriùs mu-
nimus pectus clypeo post lethifera accepta
vulnera.

Dubia, infirma, & ægra est pœnitentia,
quæ ab infirmo, & ægro proficiscitur. Is
peccata non deserit, sed à peccatis deserit-
tur. Esto peccandi voluntatem haberet,
peccandi potestate destitutus esset.

Confessio eorum, qui emendationem vi-
tæ tam diù differunt, donec fatali obrun-
tur morbo, similis plerùmque est confessio-
ni furum, & latronum, quibus illa per equu-
leum extorquetur: nam hi vix inde amoti
omnia illicò, quæcunque facti sunt, negant,
& pernegant.

Impius Rex *Isharao* decies à Deo puni-
tus horrendis modis, culpam suam fateba-
tur in vices singulas, spondebátque gen-
tiam

tem Israëliticam servitute Ægyptiacâ se liberaturum; sed vix erat equuleo amotus, vix cessabant plagæ, cum omnia, quæ promiserat, retractaret. Ingens sanè argumentum ejus pollicitationes fallaces fuisse, & minimè serias.

Ita contingit non paucis, quibus neglectam longo tempore scelerum expiationem mors jam jam imminens extorquet. Peccata sua quidem aperiunt, sed eorùm confessio plerùmque non est perfectè libera, coacta quasi est; confitentur, quia vehementes patiuntur angustias, quia mortem instantem perhorrescunt, quòd si nec morbus illos affligeret, nec mortis terreret metus, nequaquam peccata sua sacerdoti detegerent, nec vitam emendarent; quin quod pejus est, si convalescerent, in antea facta flagitia relaberentur, uti quotidiana nos docet experientia.

Agenda de peccatis est poenitentia, dum sani sumus, dum mens est integra, dum, & benè, & malè agendi potestas superest. Id qui facit, non potest, non securè mori; eligit enim, quod certum est, & repudiat, quod est incertum.

Tempestatem operiri, dum venti favent, & in altum vocant, magna dementia est.

At emendationi vitæ fatalis morbi tempus assignare, neque æternam animæ suæ

stabilire felicitatem, ubi, & valetudo, & tempus, & tot occasiones favent, dementia est longè maxima.

Stultissimum est, inquit S. Eucherius (a) ut causa, quâ de necessitatibus agitur aternis, mutabilibus vita deficientis committatur extremis.

C A P U T XXXIII.

Ne ad horam quidem differenda est vite emendatio.

Multorum vox est; cras cras ad frugem redibo: sed cur non hodie? cur non hâc horâ?

Si qua vultum tuum, aut vestem labe infecisset, an expectares diem crastinum; ut illam expurgares? nunquid eodem die, atque adeò è vestigio maculam sedulo abstergeres.

Si mortiferum vulnus tibi esset inflatum, nunquid illâ ipsâ horâ Chirurgum accersiri juberet, ut fluentem præsentis remedio fieret sanguinem?

Ingentem pecuniæ vim si amisisses, nunquid illam sine morâ juberet perquiri?

Si in campis valido fune arbori esses alligatus, aut ibidem in furibundi leonis ungue incidisses, nunquid eodem illo momento adjutricem implorares manum.

Gur

(a) *Homil. de dilat.*

CHRISTIAN E. 103

Cur non animæ tuæ mortifero peccato inquinatæ, adeoque vulnere gravi affectæ, atque in tartarei leonis rabiem delapsæ, eandem operam impendis? cur non illicò auxilium postulas? quam ob causam differis in crastinum?

An forsitan anima tua cras reddita erit curationi atque expurgationi magis idonea? An Deum & cœlestia bona deperdita, die crastinâ commodiùs es reperturus? An tum peccatorum tuorum vincula faciliùs dissolvenda sunt? An cor tuum adeo durum magis erit mollitum? Demens es, qui hoc autumas.

Vitæ tuæ in meliorem emendatio fiet in dies difficilior, ex prava consuetudine, quam peccando contrabis. Tempus, quod cætera omnia consumit, roborat perversas animi propensiones, iisque dat incrementum.

Pœnitentiam de peccatis ne ad horam quidem, sine periculo amittendæ salutis differre potes; licet enim eorum tibi veniam sponderit Deus, quando seriv te ad eum convertes; non tamen sequentem horam, vel diem crastinam, quâ te convertas, tibi adpromisit.

Fortassis, & horâ alterâ, & altero supervivens es die; at forsitan etiam non supervives. Profectò non rectè sibi consulit, qui

qui rei tam incertæ, quasi fragili arundini salutem suam credit.

Sed finge te crastinam lucem visurum, habiturumque tum seriam te corrigendi voluntatem.

Unde scis gratiam efficacem, ut illud exequare, te habiturum? Deus minùs erit propensus, ut illam tibi largiatur; forsitan etiam illam negabit, eò quòd tot gratiarum dona, quibus poteras resipiscere, neglexeris, & JESU CHRISTI Sanguinem pedibus toties conculeaveris, omni passionis ejus fructu indignè pessumdato.

Illam est peccati pena justissima, ut qui recte facere cum posset, noluit, amittat posse, cum velit, inquit S. Augustinus. (a)

Hæc est veritas, quam sedulò perpendere nos oportet; quemadmodum enim nullum est, excellentius donum, quàm gratia efficax, ita nulla spes magis inanis, spe hominis impii, qui in animum suum inducit, gratis divinis præveniendum se, quando illas desiderabit.

Qui se quotidie non emendat, is quotidie fit deterior. Pœnitentia sera, rarò vera.

CAPIT XXXIV.

De peccato reprobationis.

S. Scriptura, Sancti Patres, & Theologi asserunt certum esse numerum peccatorum.

(a) *Lib. 3. de lib. arbit.*

to-

CHRISTIANÆ. 105

torum, quæ Deus in quovis homine tolerare decrevit.

Peccatum, inquiunt, quo numerus ille completur, est peccatum ad mortem seu reprobationis; isto siquidem commisso de salute nostra conclamatum est, eò quòd Deus hominem impium infirmitati suæ, malitiæque permittat, qui ejus longanimitate, ac misericordiâ tam diuturno tempore abusus sit. Hoc altè animo imprimendum.

Dico itaque certum esse peccatorum numerum, & à postremo hujus numeri peccato reprobationem nostram, damnationemque pendere.

S. Cyrillus explicans illa CHRISTI verba: *Implete mensuram Patrum vestrorum.* Ait, impium à Deo tolerari, ad certum usque numerum peccatorum, sic, ut illo completo ulterioris gratiæ suæ denegatione in illum animadvertat.

Ulcus, dum planè maturuit, disrumpitur, horologio circumactò, sonat hora, bestia in foveam cadit ultimo fixo vestigio.

Haud aliter postremo peccato numeri istius, quem Deus tolerare decreverat, perpetrato, ruit homo præceps in æternam damnationem.

Porro sicut extremum vestigium, quo posito fera in foveam labitur, majus antecedentibus esse non debet, & quemadmodum

dum necesse non est, ut ultimum temporis punctum, quo evoluta hora sonat, diutiùs exteris duret; ita neutiquam necessarium est, ut postremum peccatum, quo admissò, in sempiternum præcipitatur exitium, vel majus, sit reliquis, vel diutiùs duret: sufficit si præfinitum à Deo numerum terminet.

Quid censes, ô homo! his auditis? an non est, quòd meritò totis artibus contremiscas? quis enim novit, utrùm prima noxa mortifera, quam committes, numerum hunc non sit completura? ignoras quot peccata mortalia Deus in te tolerare statuerit; non nisi unum tolerare voluit in tot millibus Angelorum, tótque hominibus: primo admissò illos, ad inferos detruxit. Hæc seriò, & accuratè perpende.

Quidam fures assidue mortem effugiunt, & in furtis suis consenescent; alii primo in furto deprehensi in furcam aguntur.

Peccatorum numerum, quem Deus in nobis tolerare decrevit, prorsùs ignoramus. Quare, si mortiferam nunquam culpam admiseris, non etiam posthac illam unquam admittere; prima enim, quam perpetrare, carò nimis tibi constaret, sempiterno forsitan interitu.

Multas si commiseris, habe gratias Deo quòd hæctenus tam clementer tibi pepercerit, & cave sedulò, ne relabaris; mensura
tua

ta forsitan brevi erit impleta, fortè unum duntaxat, alterumve peccatum mortiferum requiritur, ut in statum æternæ damnationis adducaris. *Cave*, inquit S. Ambrosius (a) *Ne cum mortuus fueris semel, moriaris iterum, jam non peccato morieris, sed venia.*

Posset te quidem Deus per omnipotentix suæ miraculum in statum veniæ obtinendæ restituere, sed quæ spes illum id se facturum? quandoquidem (numero peccatorum expleto, aut noxâ reprobationis peractâ) decreverit gratias suas singulares tibi denegare, quarum ope destitutus æternum es periturus.

Sicut enim certus est numerus peccatorum, quæ Deus in quolibet homine tolerare statuit, ita, & certa est mensura gratiarum, quas Deus unicuique largiri decrevit.

Deus inquit S. Gregorius (b) *Prius dulciter vocat, & postmodum terribiliter increpat, & ad extremum irretractabiliter damnat.*

CAPUT XXXV.

De Peccato veniali

Non solum à gravioribus, sed à levioribus etiam noxis concipiendus est horror. Studiosè caves, ne vel in minimo displiceas hominibus, quos cordatè diligis, Deo interim, qui super omnia diligens

gendus est, displicere non extimescis. Nonne hoc rationi repugnat? nonne hominum superat captum?

O quàm beati sunt cives celestis Hierusalem, in quos nulla cadit Divini numinis offensa; quòd si peccare possent, Cælo exterminari, summâque, quâ potiuntur, orbis gloriâ, atque ad cœli inferorum incendiis immergi præoptarent, quàm venialem noxam vel levissimam admittere.

Sanè, qui rectè comprehenderet, quanto pere illa Deo displiceat, idem omninò sentiret.

Exigua vanitas Regis Davidis, quâ illæsus subditorum suorum numerum iniurjufferat, triduanâ peste, quæ septuaginta hominum millia peremit, à Deo punita est.

Nullæ morbi molestiæ tam acerbæ, nulla tormentorum atrocitas, nulla vis doloris tanta, quia unicum veniale peccatum multò mereatur majora, & acerbiora. Satius est, aliquot dæmonum millia in corpore circumferre, quàm culpâ veniali, vel unicâ animam inquinare.

Una duntaxat res gravis, ac pertimescenda, peccatum scilicet, reliqua verò omnia mera fabula inquit S. Chrysostronus.

O si sæpè perpenderes, noxam venialem, dum multiplicatur, Dei in te amorem imminuere, & profusæ ejus in distribuendis gratiis

gratias munificentiae obicem ponere; si frequenter animo revolveres, peccatum veniale, si identidem cumuletur, sensim, & sine sensu ad mortale, atque adeò ad æternam damnationem viam sternere, non tam temerè in illud relabereris.

In idem recidit, immani procellâ, an exiguis aquæ guttis, paulatim se per rimas insinuantibus, depressa navis intereat.

Indecorum est vinci, ubi facilè fuit vincere.

CAPUT XXXVI.

Meditatio Passionis Christi retrahit nos à peccato.

SI homines rectè novissent JESUM, non tam temerè ipsum offenderent; qui enim fieri potest, ut hæc duo simul consistant JESUM novisse, ac scire, quid nostri causâ egerit, & perpeffus sit; neque tamen ardentissimo amore in illum ferri?

Ipsi canes, animalia rationis expertia, amant ac tuentur nos, dum illis aliquot ossa nobis profus inutilia objicimus; nos vero ratione præditi JESUM vehementi amore non complectemur, qui innumera indicia beneficia, gratias, merita, satisfactiones, res omnium fructuosissimas nobis adeò liberaliter impertit?

Tam tenero gratoque sumus animo er-

ga amicos, si quod usquam obsequium nobis præstiterint. Eritne igitur solus Jesus, in quem duro, & ingrato sumus animo?

Quis amicorum nostrorum, ad pauperiam se redegit, ut nos ditaret? quis crucifixus, est nostri causâ? quis sanguinem suum pro nobis effudit? solus Jesus hæc omnia fecit amore nostri impulsus.

Gutta pretiosi ejus sanguinis mille aliis mundis redimendis sufficiebat; sed quò manifestiùs declararet, quanto nos haberet in pretio, quantòque in amore, sanguinis rivulos profunderè non dubitavit. *Cùm posset guttâ, redemit undâ*, inquit S. Bernardus.

Exiguus dolor, quem quis pro alio, à quo odio habetur, lubenter patitur, satis habet virium, ut odium ejus cum amore commutet.

Calliroë (a) implacabili odio arserat in *Coresum*, licèt hic nequicquam exulceratum illius animum variis benevolentia signis emollire studuisset; at verò postquam ad mortem damnata, *Coresum* conspexisset necem pro se appetentem, segue ejus morte ab interitu vindicatam, odium suum cum amore commutavit, tantòque animi affectu illum complexa est, ut ei in morte comes esse voluerit, quò suavissimâ intimi amici sui præsentia semper frueretur.

Omnes

(a) *Thomeus l. var. Hist. c. 34.*

Omnes eramus æternæ mortis rei, atque hostes JESU CHRISTI; ipse autem, quò nobis vitam deperditam restitueret, immatissimos pertulit cruciatus, acerbissimamque probrosæ crucis mortem subivit. Et ecce moribundos oculos in nos conjicit, ac si vellet dicere.

Vale ò homo, lubens ego morior, ut tu vivas; quòd si effet opus, mille etiam mortes lubens volensque subirem: quid ultra tibi præstare debui? consummata modò sunt omnia. Amorem in te meum magis perspicuè testari non valeo, quàm pro te moriendo; si hætenus amare me detrectaveris, jam tandem in morte, & propter mortem meam me ama. *Si amare pigebat, redamare non pigeat.* (a)

Hoc profectò, si crebrò attentâ mente recogites, haud dubiè prorsus immutaberis animo, JESUM-QUE peccando contemnere desistes, atque odium tuum cum odio Caliroës in amorem commutabis.

CAPUT XXXVII.

De Satisfactione.

Ingens est felicitas sine flammis piacularibus cælum conscendere; sed quâ viâ voracissimum illum ignem tu effugies? qui in dies singulos peccata coacervas, & vix aliquid patienter ferre consuevisti?

(a) *S. Augustinus.*

visti? felicem meritò te poteris prædicare; si ad breve duntaxat tempus illic detinearis.

Nam vir fide dignus (a) narrat, quemdam ob unicam noxam, eamque nonnisi venialem, per anni spatium, purgatorio igne fuisse cruciatum; Item Religiosum Societatis Jesu quatuor omninò annis in eodem detentum ob inconstantiam in sua vocatione, cui tamen nunquam plenè confenserat. Puellamque quamdam atrocissimis ibidem afflictam fuisse pœnis, ad quingentos annos, vanitatum, & illecebrarum suarum causâ, quibus juvenes illam accedentes, fuerant depravati.

Hæc si ita se habent, tu certè quadragintâ minimum, aut quinquagintâ annis rapidissimo illo igne torqueberis, forsitan etiam, usque ad mundi conflagrationem, si in anteaactas noxas relabi pergas, si nihil omninò pati velis, si lucrandarum indulgentiarum non sis studiosior, & in elemosynis erogandis magis liberalis; si nulla corporis afflictatione in te ipsum animadvertas, & rarò, vel nunquam tuiste commodis atque inordinatis appetitibus defraudes.

Peccata puniri debent, vel per eum, qui illa commisit, vel per eum, in quem commissa

(a) *Hautinus pat. defun. n. 383.*

CHRISTIANÆ. 113

missa sunt. teste *S. Augustino* (a) *iniquitas omnis, parva, magna ve fit, puniatur necesse est, aut ab homine penitente, aut à Deo vindicante.*

Exiguus in hac vita pœnis, atque ærumnis enormia peccata gravissimâq; supplicia redimere valemus. Possumus item ingens tum gratiæ, tum gloriæ incrementum comparare adversis, quæ nos hic premunt, forti magnôque animo tolerandis: sed dispar est, in flammis piacularibus patiendi ratio. Illic acutissimi dolores ad satisfactionem modicum conducunt, atque omnis merendi potestas omnino sublata est.

Si centum aureos cupiam deberes, an non per lubenter intra tres hebdomadas unum illi aureum solveres eâ lege, ut cæterorum omnium debitum tibi condonaret?

Multas graves pœnas pro commissis peccatis Deo debes: quod si, vel unicam hic velles illi pendere, cum sincero satisfaciendi desiderio, de millenis, quas illi debes centum tibi lubens remitteret.

Magna igitur insania est, in flammis piacularibus centum pœnas persolvere malle, quàm hic, vel unicam.

Quod si Jesus ipsa Sanctitas in vigiliis, jejuniis, doloribus, & lachrymis vitam traduxerit, ut humanum genus in libertatem affereret; quid nos agere, quâque severitate

(a) *Conc. 1. in ps. 58.*

te in nos uti oportet, qui peccatis undique gravati, in pejora quotidie delabimur.

Quisquis hic lugere detrectat, postmodum lugere cogetur, & experientia addisces, præstare, dies noctesque corpus acerbissimis in hac vita torqueri tormentis, quam vel unicam horam animam piacularibus æstuarum flammis.

CAPUT XXXVIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Non pauci, dum ad sacrum tribunal accedunt de peccatis confessuri, à dæmonio possidentur muto. Homines noxas detegere erubescunt, quas in divina Majestatis præsentia committere nequaquam illos puduit.

Si Angelo ab omni labe puro delicta tua aperire te oporteret, esset cur pudore afficereris; sed quandoquidem illa tantummodò manifestare debeas homini, qui prævaricator est, non secus, ac tu, qui in eadem omnia, in quæ tu lapsus es, scelera potest incidere, ac propterea tui commiseratione tangitur, nihil prorsus est, cur rubore suffundaris.

Magdalena genere prænobilis desertam specum incolens, per viginti quatuor annos, assiduis lachrymis, corporisque afflictationibus vacavit in publicam flagitiorum suorum declarationem.

Pœn-

CHRISTIANÆ. 115

Paulus Apostolus, *Augustinus* Episcopus, *David* Rex, & *Propheta*, peccata, quæ patra-
verant, scriptis prodiderunt, eaque toti or-
bi nota esse voluerunt.

Marcellinus summus Pontifex delicta sua
coram universis Episcopis palàm fecit.

Hoc à te non exigitur, quamvis clarissi-
mis illis viris statu, & conditione longè sis
inferior; hoc tantùm requiritur, ut sub-
missè, atque aded, si lubet, clàm, tenebro-
so in loco, ubi à nemine videri potes no-
xas tuas declares Sacerdoti, qui illas mani-
festare nunquam potest, non si gravissimæ
illi pœnæ subeundæ essent.

Et erubesces etiamnùm tua tam facili
modo delicta confiteri, quæ *Pauli*, *Augusti-
ni*, *Davidis*, *Magdalena*, *Marcellini*, flagitia,
enormitate fortassis nullatenùs exæquant!
Enimverò non est, ut intelligi hoc possit.

Pudor ille perversus atque execrabilis
est, & pueris proprius; sed viris, ac fœminis
supra modum iadignus.

Ubi confessio, ibi remissio ait *S. Martinus*
Bracarenfis.

C. A P U T XXXIX.

*Quantum sit malum præ pudore pec-
cata subtrahere.*

DUlm nimio pudore victus mortife-
ram celas noxam, Sacramento abu-
teris,

teris, horrendum committis sacrilegium; adeoque novum peccatum mortale, gravius carnali illâ fragilitate, quam præ pudore subticuisti, nullûmque ex iis, quæ Sacerdoti aperuisti, peccatum tibi condonatur.

Si post ejusmodi confessionem illicò te mori contingeret, majores apud inferos subires cruciatus, quàm subiturus fuisses, si mors confessionem prævertisset.

Nullum est in corpore tuo tam erubescendum membrum, quod non lubens volensque detegeres, ut vitam in annos aliquot protraheres; & pudebit te fœda conscientiaæ tuæ ulcera aperire, ut animam tuam æternùm conserves?

Qui tegit vulnera, nunquam sanabitur. Aut mortifera tua crimina Sacerdoti semel declares necesse est, aut perennibus crucieris incendiis.

Patri Joanni Ramires Societatis Jesu Sacerdoti, pro Nobilis cujusdam feminae salute coram *V. Sacramento* preces fundenti, subito illa se spectandam exhibuit flammis circumdatam, æternisque inferorum pœnis sese adjudicatum esse asseruit, eò quòd peccatum lethale, non nisi unicum in confessione præ pudore reticuisset.

Pudor hic nusquam perniciosior est, quàm ubi salus animæ periclitatur.

Si vel semel illi locum dare incoeperis, consuetudinem contrahes, confessionēque sacrilegas cumulabis, atque ita Sanctissimam synaxim toties indigne frequentabis, donec lapsurus es in voraginem, unde vix patebit egressus.

Conscientia interim te diū noctūque lancinabit, neque animi pax fruēris unquam. Dæmon te in desperationem pertrahere, tibi que persuadere conabitur, ut in omne flagitiorum genus te totum effundas, cum de salute tua jam sit conclamatum.

Hinc mœror, & anxietas mortem, tanquam remedium angustiarum tuarum te optare compellent; illinc infelicem obitum, ut principium tormentorum, imminentis damnationis recordatio te coget exhorrescere.

Melius est (inquit S. Augustinus,) Coram uno aliquantulum ruboris tolerare, quam in die iudicii coram tot millibus hominum gravi repulsâ denotatum tabescere.

CAPUT XL.

Aliæ rationes, cur in confessione peccata declarare neminem pudere debeat.

SATIUS est citò noxas per confessionem te eluere, quam serò, fatius est hodiè, quam die crastinâ, fatius modò, quam postea.

Qui non est hodiè, cras minùs aptus erit; si hodiernâ die te pudeat, crastinâ pudebit multò magis.

Ne metue; quòd per confessionem scitur, minùs scitur, quàm quod nescitur.

Is, qui tibi à confessionibus est, non obstupescet auditis tuis criminibus: nihil enim illi dixeris novi, multò graviora, & fœdiora flagitia antehac haud dubiè audierit.

Qui sacris tribunalibus præsumt similes sunt chirurgis, qui in castris, aut in nosocomiis læsorum curam habent. Tot fœtida, atque horribilia conspectu contrectaverunt ulcera, ut ad omnia jam callum obduxerint. Ubi vulnus detectum est, malagma applicant, nihil inde commoti.

Par est eorum, qui sanandas animas curant, agendi modus. Si confessione peractâ quædam paterna tibi suggerant monita, malagmata sunt, curandis animæ vulneribus admodum idonea.

Neque is, cui peccata tua declarasti in animo suo te despiciet; iniquè enim ageret, si te, quem Deus in gratiam recipere paratus est, aspernaretur.

Absolutione tibi impertitâ non considerabit fœditatem tuorum scelerum, quæ pretiosissimo Jesu sanguine jam sunt abluta; verùm ad pulchritudinem divinæ gratiæ,

tiæ, quâ anima tua modò resplendet, oculos convertet.

Gaudebit quoque adhiberi se, ut in salutem tuam incumbat, magisque te nunc diliget, quàm antea; quandoquidem argumento evidenti didicerit, tibi se in amore ac æstimatione esse, seque virum ferventem, sapientem, sincerum, ac benignum à te haberi. Amor provocat amorem.

Hisce omnibus rationibus, si adduci nequeas, ut ei, qui à confessionibus tibi esse solet, quique omnium optimè juvare te potest, peccata tua pandas; alium, ne innotescas, accedas licèt, dummodò verum, sincerumque dolorem, ac firmum emendationis propositum conceperis.

Præstat sacerdotem ignotum adire, eique clam, vel in tenebris noxas detegere, quàm sacrilegam peragere confessionem, cujusmodi esset illa, quæ, huc illuc discurrendo, institueretur liberiùs peccandi gratiâ.

CAPUT XLI.

De Conscientia.

ANtequam quis in peccatum labitur, conscientia illi, ad instar fræni est, quo præceps in malum cursus valeat inhiberi.

Occlamat: ne feceris, periculose plenum opus aleæ tractas, salutem animæ tuæ in descri-

discrimen adducere te, quis non videt? nonne posset contingere, ut flagitio vix perpetrato, sine morâ te mors opprimeret? Innumeros illa in peccato deprehenfos ex hac vita sustulit. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.*

Qui modò conscientiae suae parere recusat, qui illam ut actionum suarum moderatricem sequi detrectat, is postmodum durissimam ejus carnificinam subire cogetur.

O quantum bonam inter, & malam conscientiam interest! ò quanto fatius est, illam præ hac tractum esse! nam ut *S. Augustinus* ait. *Quemadmodum mala conscientia tota in desperatione, sic bona conscientia tota versatur in spe.*

Secura mens nullius sibi culpæ conscia, Quasi iuge convivium, atque unicum est, in hac vita verum sincerumque solatium, futurorumque prælibatio gaudiorum.

Qui rectè vivit, extra mæroris, & anxietatis metam, est positus. Nihil est tam formidabile, ut illi terrorem incutere queat: mundi totius subversionem, ipsamque in se irruentem necem impavidus intuebitur.

Quamprimùm *Ezechias* Rex de morte certior erat factus, ad bonam suam conscientiam confugit. Hæc sola illum poterat consolari. Eadem tibi in omnibus rebus adver-

lis lorica erit impenetrabilis, vallum mun-
nitissimum, disertissimus Advocatus.

Jure igitur meritissimo dicamus licet.
Nullæ opes, nullus honor, nulla excellen-
tia, præ bona conscientia.

Bonus fruitur bonâ conscientia ait S. Mar-
tinus Bracarenfis (a) Hinc perpetuò gaudere
si vis, virtutem cole.

CAPUT XLII,

Mala conscientia ingens tormentum est.

GRave, & permolestum est simul vi-
vere cum scœmina, quæ rixandi non
facit finem, optabilius esset inter fe-
ras deserto in loco vitam ducere; multò
autem gravius, ac difficilius est, cum verme
malæ conscientia commorari.

Vir conjugatus domo tantisper egredi,
sèque uxoris rixis atque molestiis subduce-
re potest; at verò malæ conscientia ver-
mem effugere nemo valet.

Nullò non loco illi adhæret, domi, in
platea, in mensa: quovis tempore illum
sequitur, diù noctûque, & sine intermissio-
ne pungit, subinde etiam in somno horri-
bilibus eum terret insomniis.

Apolledorus homo nefarius sibi pellem de-
trahi, ebullientique ahenò immergi se som-
niabat. videbatúrque conscientiam suam
F audi-

(a) *Man. de moribus.*

audire exprobrantem. *Horum ego tibi causa sum malorum.* (a)

Neminem itaque eorum, quibus crimina nostra innotuerunt, sic timere debemus, ut nos ipsos; alios fugere possumus, nos ipsos nunquam.

Mala conscientia similis est, assiduæ febri, quæ nunquam se remittit: attamen hoc illam longè exsuperat, quòd nunquam doloris sensum leniat; sed acuat potius in dies singulos, magisque exulceret.

Non igitur abs re dixit S. Bernardus (b) *Infernus quidam, & carcer anima, rea conscientia*, adeoque & continuum tormentum, quod quidem subinde tantum est, ut mori, quàm illud ferre, nonnulli præoptarint.

Non pauci *Judæ* exemplum secuti violentas sibi manus intulerunt, rodentem illum vermem diutiùs tolerare non valentes.

Attamen sentire conscientia remorsus, magnis peccatoribus conducibilis est, quàm illis nunquam premi. *Tranquillitas ista tempestas est*, inquit S. Hieronymus, (c) adeoque æternæ mortis damnationisque prænuncia.

Qui neque trudendo, neque pungendo, neque vociferando expergiscitur, is lethifero correptus est somno.

(a) *Plutarchus.*

(b) *Serm. 4. de assump.* (c) *Ep. 1. ad beliod.*

CA.

CAPUT XLIII.

Mala conscientia nos pavidos reddit.

Non timidum facit animum, nisi reprehensibilis vite conscientia, ait S. Martinus Bracarenfis. (a)

Mala conscientia nemini fidit, malè sibi ominatur à notis, & propinquis, vicinis, & domesticis, ab inimicis, & amicis.

Qui in statu peccati mortiferi existentes, lapidibus, ex alto ruentibus, aut humorum defluxu vitales intercludente spiritus, seu maris inclementiâ, seu terrestribus obtuuntur latrociniis, impallescent, horrent, ac contremiscunt. Atum, inquiunt, nunc est de me; perii, fat scio; effugere nequeo.

Sic olim lamentabatur magnus quidam peccator improvisâ obrutus morte: *Miseræ & infelix anima eheu! quò nunc ibis?*

Hæc sunt verba, hæ cogitationes eorum, qui malâ torquentur conscientiâ: ejusmodi casibus nonnunquam ita perturbantur, tamque vehementi concutiuntur metu, ut de corpore magis, quàm de anima sint solliciti, atque ineptos se reddant, ut verum de peccatis dolorem eliciant.

Id variis temporibus, varii, qui terræ motibus sub domorum, ac turrium ruina semi animes inventi, atque inde erepti sunt, de se facti fuêre.

F 2

Ubi

(a) *De ver. virtute c.*

Ubi virtus deficit, ibi deficit animi tranquillitas. Nulla libertas, lætitia nulla, nisi in timore Domini, & in bona, securaque conscientia.

CAPUT XLIV.

Directio conscientia ex mente Theologorum.

Peccatum usque adeò est voluntarium, ut sine voluntate fieri non possit; hinc voluntatis consensus necessariò requiritur.

Consensus voluntatis tunc est perfectus, quando à præmeditata, atque à plena deliberatâque peccati electione, aut à clarè cognita rerum, quas exequi tenemur, omissione proficiscitur.

Consensus voluntatis imperfectus est, ubi peccatum intellectui leviter, & imperfectè propositum, in negligentiore, & remissiore potius cadit voluntatem, quàm omninò liberè admittatur.

Perfectus consensus mortiferum est peccatum, quotiescunque versatur circa gravem materiam, quâ vel Deo, vel proximo, vel nobis ipsis grave malum infertur.

Consensus imperfectus, noxam non nisi venialem adferre potest, quantacunque sit materia.

Ex iis, quæ dicta sunt, conficitur, te, quidquid cogitaveris mali, peccatum mortale

necdum commisisse, nisi perfectam cognitionem, aut iudicium lethiferi cuiusdam mali antè habueris.

Si notitiam obscuram, obscurumque iudicium lethalis mali duntaxat, multò magis si sensualem tantummodò habueris imaginationem, mortiferam noxam non admisisti, sed non nisi culpam fortassis venialem, ac proinde inferorum incendia non es promeritus: dedeceret enim infinitam Dei bonitatem, sempiternis punire flammis culpam sine plena deliberatione commissam.

Quapropter quidquid mali primis vitæ tuæ annis, quibus tibi deerat sufficiens rationis usus, aut in proveciori ætate bona fide commissum est, angere te nequaquam debet, quòd ea necdum fueris confessus.

Nemo peccat peccare se nesciens, aut sciendi carens potestate.

Voluntarium est omne peccatum, nemo peccat invitus ait S. Martinus Bracarensis, (a)

Qui timore Dei præditus est, quique peccati horrore concepto, instauratòque frequenter noxam mortiferam nunquam perpetrandi propolito, in eam non facillè labitur, is si dicat, agat, cogitet ingens aliquod malum, aut impuris cogitationibus motibusque inde exurgentibus vehementi-

tius exagitetur, & postmodum dubitet, ~~an~~ plenum perfectumque præbuerit consensum, ac proinde mortiferi peccati sit reus, is inquam, judicare potest, sibi que persuadere, ut summum se venialem contraxisse culpam.

Contrà homines improbi, qui sæpè in gravia peccata labuntur, judicare possunt se noxam mortiferam perpetrâsse, si quando, utrùm illam commiserint, inciderit ipsis dubitatio.

Hæc dicta sint in solatium eorum, qui teneram nacti sunt conscientiam, quos non raro ea res angit, eò quòd dubitationibus suis se nequeant expedire: verùm id quòd sequitur, scrupulosi non mediocri erit consolationi.

CAPUT XLV.

Directio conscientiae ex mente Theologorum in solatium scrupulosorum.

Sis, qui tibi à confessionibus est, scrupulosum te esse dixerit, potes, imò debes illi fidem habere, penitusque in animum inducere ejusmodi te esse, ac proinde privilegiis, quæ scrupulosi concessa sunt, sine ulla anxietate tibi frui omnino licet.

Qui scrupulosus est, nunquam aliquid confiteri debet, nisi certò sciat hæc tria simul.

mul. *Primum* est, se illud fecisse; *Alteram*, noxam se commisisse mortiferam; *Postremum* est; nunquam se eam esse confessum, deque his tam certus sit oportet, ut interrogatus, tria hæc jurejurando affirmare audeat.

Si dubitet, imò si peccatum mortale admisisset, aut illud nunquam declarasse, sibi videatur; illud tamen subicere clavibus nequaquam debet, dubitationesque, atque opiniones suas omnes potest contemnere.

Sic inquires, fieri posset, ut aliquid, quod revera peccatum mortale est, in confessione omitteretur; non diffiteor; idcirco tamen non est, quod cogites, malo in statu te fore, si quod fortè hujusmodi peccatum, quod nunquam in sacro tribunali aperuisti, à te esset perpetratum.

Si enim bonâ fide confessionem instituisti, omnia peccata tua fuere condonata, etiam illa, quæ vel memoriâ exciderant, vel quæ omisisti justa de causa, exempli gratia, quia juramentum præstare non audebas mortiferas esse noxas.

Præterea cum sæpè per diem ex sincero in Deum amore, nullo ad mercedem, vel pœnam habito respectu, peccata detesteris, contritio illa tanti valoris est, ut vel sine Sacramento pœnitentiæ, quin imò sine distincta singulorum peccatorum recordatio-

ne, eorum omnium, quantumvis licet magna sint, culpam extinguat, atque adeo meritas piacularium flammarum pœnas aut diminuatur, aut omninò tollat, pro majori aut minori doloris intensione, quamvis hic unum duntaxat temporis momentum duratione adæquaret.

Non est igitur quod subverearis, ut mortiferæ noxæ, quas forsitan perpetrasti, quasque in confessione non exposuisti, tibi sint remissæ: nam qui integrè, aut justis de causis non integrè confitetur, elicitò imperfecto dolore, is vi absolutionis de attrito fit contritus.

Si quando scrupulosus ex consilio ejus, qui conscientiam illorum dirigit, confessio oblit, possunt, ac debent ei credere, sibi que firmiter persuadere, se, dum id imperatur, omisâ confessione mensam Eucharisticam accedere, & posse, & debere; quamvis multa gravia crimina se perpetrâsse putent.

Injuriam afficimus Deum, quod de infinita ejus bonitate tam abjectè sentiamus. Pœnitentiæ Sacramentum instituit in subsidium, & levamen, atque in solatium delinquentium; non est igitur ejus voluntas, ut illo utamur in grave animæ nostræ detrimentum.

Abusus etiam frequens est multorum, qui varios ignotòsque sacerdotes accedunt, eosque

eòsque celant, se à consueto conscientia suæ arbitro scrupulosos haberi; sic enim non rarò contingit, ut causa sint, eorignoti illi, quibus reos se sistunt, in iudicio de pro-
latis culpis formando, graviter aberrent.

Ejus itaque, quem tibi à confessionibus elegisti, quique animum tuum penitus pèr-
spectum habet, acquiesce consiliis, & certò scias rem te facturum Deo longè gratissi-
mam. Hoc inter reliqua omnia efficacissi-
mum est, ut saneris, remedium.

*Vir obediens loquetur victoriam, inquit S.
Scriptura.*

C A P U T XLVI.

De Morte.

MOri, est in alterum abire mundum, vel ut in cœlum transferaris, vel ut ad inferos detrudaris.

Mori, est vitam, & quidquid hìc possidetur, amittere, sine spe quidquam illorum unquam recuperandi.

Parentibus, propinquis, superbis ædificiis, agris, amœnis pratis, honorificis muneribus, ac dignitatibus tuis aliquando (velis nolis) nuntium remittere te oportebit.

In morte relinquuntur omnia, omnia in manus transeunt alienas; nihil, nisi sola virtus nos comitatur.

Mors amara est divitibus, sed bonorum operum egenis longè est acerbissima.

Omnes nascimur uno modo, multis morimur. Nihil morte certius, nihil horâ, loco, mortis genere reperitur incertius: fugite, an de improvisò, an lentè, an domi, an in platea, an in ætate juvenili, an in pro-vecta, an post annum, cras, an hodiè sis moriturus, ne de momento quidem certus es. Vide ergo, an non temerarium sit cum procrastinatione in salutem animæ incumbere?

Si copia tibi fieret, è thesauris regis auferendi quantumcunque velles, ut te posteròsque tuos, dum vivent, eo pacto locupletares; an momentum (quantacunque tibi foret spes, datam à Rege facultatem non tam citò revocandam) elabi sines, quo tam splendidam oportunitatem arripere posses, veritus, ut postmodùm haberes potestatem?

Si quando militibus, sibi fugâ consulendi, aut urbem expilandi facultas conceditur, certatim operi se omnes accingunt, mirâ alacritate domos, cubicula, scrinia perlustrant, resque ibidem inventas diripiunt, veriti, ne concessa deprædandi copia quam primùm adimatur.

Potestas tibi facta est tartarei specus, foedissimique carceris squallores, & cruciatus effu-

effugiendi, cœlum expugnandi, maximum tum gratiæ, tum gloriæ faciendi incrementum, tēque eâ viâ æternùm locupletandi; sed ignoras, quando facultas illa sit retractanda; quando ventura sit nox, in qua nihil amplius poteris promereri.

Quamvis itaque non parva te spes alat, minimè futurum, ut tam citò è vitâ decedas, tamen acceleres necesse est, metu, ne ab ingruente morte etiam ante vesperam, quin imò proximo forsan momento, illa tibi potestas surripiatur.

Tempus præterit, labuntur anni; quare tempestivè tibi consule, vitæque tuæ dies utiliter impende.

Parere possunt æternam vitam pauci dies,
inquit S. Eucherius. (a)

CAPUT XLVII.

*Ars benè moriendi cunctis artibus
præferenda.*

SI spes tibi firma foret, propediem cœlo te potiturum, frequenter cum S. Paulo in hæc verba prorumperes: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo; nec non cum Davide: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! neque mortem tantopere formidares.*

Mortem times, quia virtutum præsidio destitutus es. Nemo lubenter moritur, qui

(a) *De ser. Sap.*

non multò antè tempore se ad mortem rectè obeundam comparaverit.

Postremus jam forsàn est dies, quo vi-
ves; postrema fortè confessio, quam insti-
tues; postrema fortè, quæ obibis, spiritua-
lia futura sunt exercitia. Si hoc certò scires,
quomodo illà perageres? haud dubiè quàm
posses perfectissimè.

Cardinalis Bellarminus, qui librum con-
scripsit de *Arte benè moriendi*, jam morti
proximus unum etiamnum desiderabat
annum, quo meliùs ad iter tam formidabi-
le se compararet, multum licèt temporis
hoc in studio antèa posuisset.

Vir quidam Sanctus, quadraginta annis in
solitudine exactis, rogatus, quid tanto tem-
poris spatio ibidem ageret, respondit: *Disce
benè mori*. O scientiam prorsùs necessariam,
à qua pendet æterna felicitas.

Multi variarum artium, & scientiarum
tenentur desiderio; in eàsque perdiscendas
ita incumbunt, ac si multis adhuc sæculis
essent victuri: artem verò scientiàmque
benè moriendi maximè necessariam flocci
faciunt, de æterna vita, quæ non doctrinà,
sed virtute acquiritur, parùm, aut nihil
omninò solliciti, *Provisione perversâ*, inquit
S. Eucherius *impendunt brevi tempore curam
maximam, & maximo tempore curam bre-
vem.*

Noë centum, & viginti annorum operam in arcæ fabrica collocavit, ut mortem temporalem evaderet: tibi tantum vitæ nequaquam superest; post tres annos, dies, horas forsan eris exanimum cadaver; & tantillum temporis christianæ vitæ ad virtutis fastigium educendæ impendere detrectabis, ut æternam mortem effugias?

Enim verò demens es, longævæ vitæ spe te ipsum lætes, & seducas; si ex hoc momento ad bonam beatamque oppetendam mortem; te non sedulò compares.

CAPUT XLVIII.

Discendum est bene mori, quia non nisi semel morimur.

SI juveni puellæ, quæ fistulam æneam nunquam vidit, diceretur: explodendum tibi est in hunc scopum: si tetigeris illum, Reginae nomine, ac dignitate donaberis, sin aberrare te contigerit, in ignem viva conjicieris. Conceduntur tibi, hebdomadæ quatuor, ut explodendi artem rectè perdiscas; quòd si tum aberraveris, non erit iterando locus.

Si hoc inquam ei diceretur: an non diligentissimè omnem conatum adhiberet, ut illius artis peritiam assequeretur?

De te (ó homo) sententia lata est. Scopus æternitatis tibi petendus est, mi-

grandum è vita. *Statutum est hominibus semel mori.*

Mors finis est temporis, atque æternitatis felicitis, vel infelicitis exordium. Si benè moriaris, æternis poteris in cœlo gaudiis, sin malè, pœnis apud inferos cruciaberis, nunquam terminandis; quippe non nisi semel mori licet, nihilque hic iterandum relinquitur.

Nec erit quòd in temporis angustias tuam artis benè moriendi imperitiam, tanquam in causam, refundas: jam enim viginti, triginta, quadraginta numeras ætatis annos.

Si omne illud tempus infructuosè consumpseris, hebdomadas quatuor, ut explodendi in scopum æternitatis, atque ut benè beatèque moriendi arte erudiaris, tibi nequaquam ausim polliceri: nam proximâ fortè hebdomadâ, die crastinâ, horâ insequente cogèris subire mortem, à qua felix tua, vel infelix pendet æternitas.

Itaque hoc præsentis momento, quod solum in potestate tuâ est, omnibus tum animi, tum corporis viribus eniti debes, ut rectè explodere in æternitatis scopum, atque ut benè beatèque mori perdiscas.

Dum tempus habemus, operemur bonum inquit *S. Paulus Apostolus.*

CAPUT XLIX.

*Semper paratos nos esse oportet ad
benè moriendum.*

Mors minimè mala est, sed nos illam, perditè vivendo, malam reddimus.

Mortem non magis, quàm nos ipsos timere debemus; hæc enim iniquitatibus nostris deterior esse non valet.

Deus in singula momenta paratos nos esse vult ad moriendum; boni itaque singulis momentis sumus necesse est, ne mala unquam mors derepentè nos obruat.

Deus tanquam fur, improvisâ horâ, de nocte venturus est. Maxima pars mortuorum testari potest; tum è vita se esse sublatos, cum id minimè opinarentur.

Si tibi opiparæ mensæ accumbenti diceretur: inter fercula, quæ nutriendi recreandique corporis gratiâ opponentur, unum erit veneno illitum: omnes omninò dapes existimares lethiferas, nullàmque attingere auderes.

Cuncti vitæ tuæ dies, tanquam lautissima fercula, ad reficiendam animam tuam, variarumque virtutum piis exercitationibus roborandam, tibi sunt propositi; sed inter illos unus est dies veneno imbutus, unus est fatalis.

Omnes

Omnes igitur vitæ tuæ dies suspectos habere, quotidieque ad mortem rectè comparatum te esse oportet.

Indignus est nomine Christiani, qui in eo statu vult vivere, in quo nollet mori, inquit S. Hieronymus.

O si quotidie, dum manè expergisceris, tibi persuaderes, dicerésque: hic dies veneno erit infectus, hic dies erit fatalis; certum indubitatumque est, nullam omnino noxam admissurum te, certum item est, sedulo te elaboraturum, ut ad rectè moriendum te comparares, non secus, ac faceret reus, de cujus hodierno mortis supplicio sententia est pronuntiata.

Omnem crede diem tibi dilaxisse supremum

C A P U T L.

In morte graviter dolemus, quòd non melius vixerimus.

OMnes beati esse cupiunt, sed de animæ suæ salute pauci laborant, quotusquisque enim pro illa consequenda in bona opera incumbit?

Cætera omnia multò impensius cordi habent, atque ideò uberrimis deplorandi sunt lachrymis.

Quicquid à cælo defleat, viam sternit ad inferos; & quicquid ab ultimo fine abducit, ad æternum ducit interitum.

Inflan-

Instante mortis tempore alias concipimus rerum terrenarum ideas, quàm dum firma utebamus valetudine.

Multi, quando rectè valent, magno habent in pretio honores, divitias, commoda, voluptates, humana solatia, cæteraque sensuum oblectamenta, quæ, ubi fatalis moriendi urget necessitas, respuunt, atque contemnunt, tumque vehementer dolent, quòd tam insipienter illa deperierint.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas præter amare Deum, *Cuncta fui, sed nihil mihi prodest*, inquit Septimius Severus, cum fatali lecto detineretur.

Utinam, (ajebat etiam tum Philippus III. Hispaniarum Rex) viginti illos annos, quibus regno præfui, relicto sæculo, in eremum translatus, Deo, meæque salutis impendissem!

Joannes verò Aragonum Rex altum suspirans hæc ingeminabat verba: *longè melius vixissem, si regale nunquam gestissem sceptrum, sed agriculturam coluissem.*

Hugo Cardinalis, amicis sibi insufurrantibus, ingens illi solatium esse oportere, quòd purpuratorum Patrum numero ante obitum fuisset adscriptus, respondit: *mittite has vanitates, profiteor enim, si vitam auspiciari iteratò liceret, in canobio leprâ oblitus, quàm cardinalitiâ indutus purpurâ, vivere præoptarem.*

Idem

1;8 VERITATÈS

Idem fuit *Leontis* XI. Pontificis jamjam morientis sensus. *Mibi quidem, inquiebat, claves cœli datae fuère, sed longè meliùs nunc mecum ageretur, si Monasterii alicujus claves tenuissem.*

Nullum est in morte sincerum animi solatium, nisi in pio fidelique cultu, Deo constanter exhibito.

Quod tum factum vellemus, id nunc agere nos oportet. Relinquendum est modò, quod tum nos deseruisse optaremus.

Innumeri in confinio æternitatis positi; supinam suam in procuranda animæ salute socordiam amaris lachrymis detestati sunt. Tu igitur fac sapias; omnia desere, priusquam ab omnibus deseraris. Nihil eo facilius est; nam velle sufficit.

Quodeunque sibi imperavit animus, obtinuit, inquit Seneca.

C A P U T L I.

Boni instante morte lætantur, contristantur mali.

TOties oblectâsti oculos rerum amœnarum aspectu, aures suavissimo musicæ permulstisti concentu, delinivisti grato sapore palatum; toties te mundi vanitatibus immerstisti. Quid ex illis omnibus nunc tibi est reliquum? quò recesserunt

runt omnes istæ sensuum illecebræ? *Transferunt omnia illa tanquam umbra.*

Quòd si tua animi propensio eò te perducatur, ut res alias illecebrosas videas, audias, gūstes, tangas; quid brevi post tempore inde adepturus es, nisi perpetuum conscientiaë remorsum?

Quid futurum est tibi ad terminum vitæ redactò? quamvis ad id usque te nupus omnibus honoribus, ac voluptatibus affluxisses, instar somnicuncta evanuerint. Memento perpetrantur, quæ diu cruciant.

Extremo, quo morimur, temporis puncto, omnes omnino homines sunt inter se æquales, tam qui diuturno, quàm qui brevi vixerunt tempore, & qui abundarunt opibus, & qui inopiâ fuere pressi, & qui in deliciis enutriti, & qui gravissimis conflictati fuerunt ærumnis, eò quòd tunc omnia præterierint, atque mors præteritæ felicitatis, & calamitatis sensum prorsùs ademerit: hoc solum inter illos tum est discrimen, quòd hi liquidissimo perfundantur gaudio, alii verò acerbissimo torqueantur mærore.

Dum *S. Paulus* centum, & tredecim annos natus animam in solitudine exhalabat, nullo suarum austeritatum, tamque diurnæ in ea commorationis sensu tangebatur. Sola animi lætitia, æternorúmque bonorum præ-

præsentia, mirificâ illum suavitate demulcebat.

Si *Cain* ad hæc usque tempora vitam protraxisset, omnibûsque mundi voluptatibus foret fruitus, & hoc momento moreretur; esset, ac si nunquam iis fuisset fruitus, neque modò quidquam haberet ampliùs, quàm frater ejus *Abel*, qui à quinquies mille annis è vivis sublatus est: verùm acerbissimo dolore premeretur, eò quòd pœnam sibi debitam auctam, atque geminatam videret.

Non attendendum, inquit magnus Guigo (a) Quid suavitatis habeant temporalia, verbis causa, vinea, prædium, domus spatiosa, ager, aurum, argentumque, laus, ac cætera omnia, in præsentibus dum adsunt; sed quid amaritudinis generent in nobis, cum abeunt.

Ingruente morte, sola vera est, sincerâque voluptas, voluptatibus omnibus renuntiâsse. hoc eodem animo versa.

Qui rectè semper vivet, ad præsentiam mortis nunquam expavescet.

CAPUT LII.

In quo sita sit bona mors.

Multi de morte perperam, & præposterè judicant; mors, quam illi optimam censent, non rarò pessima est. Quoties audivimus aliquos dicentes:

(a) *De tranqui.*

O quam

O quàm feliciter iste ex hac vita decessit! ó mortem pretiosam! faxit Deus, ut & ego simili fato concludam.

Ille verò, qui omnia novit, qui cordium scrutatur arcana, & falli nescit, forsitan asseverabit mortem istam etiam atque etiam esse infelicem, hominem istum miserabiliter obiisse; adeoque tu, si Deus se exorari fuisset passus, miserum tuum obitum æternum esses deploraturus.

Non omnes, qui crucem manum tenent, ac manantibus ex oculis ubertim lachrymis domi, in lecto, sine dolore, & reluctancia moriuntur, non omnes, qui ante mortem pœnitentiæ clavibus peccata subjiciunt, transferuntur in cœlum: nam exteriora ista pietatis signa interdum ab animo longè dissentiant, & contingit nonnunquam aliquos sacrilegè confiteri: sed *Beati mortui, qui in Domino*, id est, in gratia, atque amore Dei *moriuntur*.

Rectè igitur beatèque mori, est *in Domino mori*, sive divinâ donatum gratiâ è vita demigrare.

Quamvis convulsionibus exagitatus, & in rabiem actus, spumâsque ore egerens, atque oculis horribiliter contortis, manibus pedibusque collisus, infeliciter exspirare videaris.

Licet catarrho derepentè oppressus, glande

de trajectus tempora, vel à lupis in sylvâ dilaceratus mortem oppeteres, confessionem etiam instituendi, vel sacra JESU ac MARIE nomina pronuntiandi facultate destitutus, dummodò in gratia Dei moriaris, rectè moreris, ac æternùm beatus es.

Ex adverso, licèt moreris diuturno morbo, magnâ animi moderatione, tolerato, re omni familiari pauperibus erogatâ, decies mille Sacrificiis pro animæ tuæ salute ad aram offerri jussis, noxis in Sacro tribunali declaratis, susceptis S. Eucharistiæ, & Extremæ unctiõnis Sacramentis.

Licèt, inquam, corpore jejuniis, vigiliisque confecto, exhaustoque immanibus flagellis sanguine, è vivis excederes; si divinâ te orbatum gratiâ mors deprehenderit, æternùm periisti. *Mors peccatorum pessima* inquit Propheta Regius.

Peccatum igitur devita, adhære Deo, ejusque infinitæ misericordiæ te committe, & malam mortem non timebis. Nullum est malum nisi peccatum, nullum bonum, nisi Deus.

Si ambulavero in medio umbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.

CAPUT LIII.

*Præstat Sacrificia Missæ fieri antè,
quàm post mortem.*

QUòd Missæ Sacrificia post mortem peragi cures, bonum imprimis est, & laudabile; sed curare, ut ante obitum illa peragantur, longè id profectò melius atque laudabilius.

Illà, quæ ante mortem, dum æger decumbis, pro te fieri jubes, plurima tum animæ, tum corporis beneficia tibi possunt impetrare: valent, si quidem sis in statu gratiæ, omnes peccatorum tuorum pœnas expiare, nec non rectam tibi pandere in cœlum viam.

Satiùs est nunquam in ignes piaculares descendere, quàm illis paulatim educi; quemadmodum melius est, ædes tuas nunquam flammam concipere, quàm postmodum illam extinguere debere.

Si in statu mortiferæ noxæ verferis, sacrificia, quæ dum æger es, ad aram offeruntur, causa esse possunt salutis tuæ: fortè Deus per illa movebitur, ut infundat tibi supernaturales gratias, quibus adjutus veram sinceramque elicies de peccatis contritionem.

Quæ verò offeruntur post obitum, gratiam, quæ facultatem suppeditet ad rectè
mo-

moriendum, aut morbi molestias patienter ferendas, nec impetrabunt tibi, nec impetrare valebunt.

Illæ etiam tibi nequaquam sunt profutura, si in statu mortiferi peccati è vita excefferis; nam *in inferno nulla est redemptio*.

Si in statu gratiæ mortem obieris, missæ Sacrificia, quæ ad animæ tuæ refrigerium impenduntur, possunt quidem te à pœnis peccatorum liberare; sed serò fortassis tibi proderunt, eò quòd seriùs, quàm par est, peragenda sint, idque propinquorum incuriâ, vel nimia cupiditate Sacerdotum, qui interdum plura missæ sacrificia admittunt, quàm ut brevi tempore illa offerri possint.

Quin imò, quod magis deplorandum, nunquam tibi proderunt, si aut avaritiâ aut oblivione omittantur. Procul ab oculis, procul à corde.

Cuncta hæc pericula evadere possumus, si dum in vivis adhuc versamur, sacrificia missæ pro animæ nostræ salute peragi curemus, præsertim cum jam morbo corripiamur.

Præstat opes suas ante obitum erogare in res pias, quàm testamento illas post obitum dispertiri.

Quidquid in morte relinquimus, invitè relinquimus; velimus nolimus, relinquendum est.

CAPUT LIV.

De extrema Unctione.

EXtrema unctio Sacramentum est à Christo institutum, & per S. *Jacobum* Apostolum promulgatum. Dum adjunctam habet attritionem, si quis contritionem perfectam elicere, aut peccata confiteri nequiverit, condonat omnes mortiferarum noxarum culpas, quantumvis licet magnas, & numerosas.

Multi sempiternis cruciantur pœnis, qui ineffabilibus jam fruerentur in cœlo gaudiis, si extremâ Unctione præmuniti ex hac vita decessissent.

Confert igitur gratiam sanctificantem, vel eam adauget, animam mundat, *Peccatorumque reliquias abstergit*, id est, pravas inclinationes, Spiritûs teporem, nec non pœnas, quæ pro noxis commissis nobis erant persolvendæ; plus minusve pro magnitudine, vel exiguitatè internæ nostræ dispositionis.

Non pauci extremæ unctionis favore rectâ transeunt in cœlum, aut modico tempore in flammis piacularibus detinentur, qui alioquin diuturnis ibidem fuissent torquendi suppliciis.

Ægro etiam, si quidem salutî expedit, corporis restituit valetudinem. Hac est

Theologorum sententia. Rectè tamen addit *Divus Thomas*, dummodò non sit impedimentum ex parte suscipientis, cujusmodi esse posset, quòd Sacramenti hujus receptionem ad extremum differat, quando jam viribus destitutus, & à medicis depositus est.

Nonnulli interim, si quando de extrema unctioe suscipienda comònentur. Ajunt, necessitatem necdum premere; mortem enim propediem subsequaturam arbitrantur. Vanus profectò hic est metus, & stulta persuasio, nec non perniciosissima Dæmonis fallacia.

Non pauci, postquam Sacro Oleo sunt muniti, pristinam consequuntur sanitatem, uti quotidianâ docemur experientiâ. Multò plures moriuntur, quia diutiùs quàm par est, eo scuto muniri recusant. Inungi nos oportet, quamprimùm verosimile mortis periculum imminet; quod si fieret, quàm plurimi sanitati redderentur, fallacia dæmonis evanesceret, horrórque, quo ab hoc Sacramento deterrentur, in amorem verteretur.

Citra necessitatem miraculum postulant, atque ad eò Deum tentant, quicumque caselle hoc antidotum tum adhibent, cum in agone versantur, vel fractis viribus eidem sunt proximi. Hi profectò sese in discrimen addu-

adducunt evidentissimum, remedio tam salutari nunquam potiundi.

Vir probitatis famâ illustris, extremâ unctiōne neglectâ præ metu subsequaturæ propediem mortis (exigua fortassis, atque semi deliberata Sacramenti hujus colludebat contemptio) post obitum jam terræ mandandus, suspirans dixit: *Vae misero mihi, qui in centum annos ad piaculares flammâs condemnatus sum, eò quòd de extrema unctiōne nimium horrorem conceperim, quâ si munitus fuisset, jam pristinam recuperâssent sanitatem: adeò enim hac mortem non accelerat, ut illam potiùs remoretur, aut longè depellat.*

(a)

C A P U T LV.

Extremâ unctiōne nos muniri par est dum sumus rationis compotes.

Meminisse oportet multùm interesse Extremæ unctiōnis Sacramento nos muniri, dum mens etiamnum est integra: sic enim, præterquam quòd spes valetudinis recuperandæ magna nobis affulgeat, anima uberiori donatur gratiâ, magisq; idonea redditur, ut omnes Sacramenti hujus effectus consequatur, perfectâmq; excitet contritionem, dum æger unâ cum Sacerdote, vel voce submissâ dicit.

(a) *Nic. Dionys. p. 2. gemina Præd. tr. 2. destr.*

Per istam Sanctam unctionem, & sumptuosissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, & sic rursus in Unctione cæterorum sensuum.

Extrema Unctio instituta est, ut illius ope feliciter, & sine mora evoleamus in cælum: hunc in finem ægro animos addit, ut alacriter se opponat conatibus demonum, qui sub vitæ terminum contentiore studio elaborant, ut nos in æternam perniciem præcipites trahant.

Munit ægrum contra horrorem mortis, desperationemque, quæ ex præteritis noxis interdum enasci solet, mentem illuminat, atque angores conscientiæ sedat.

Pellit tristitiam, quam infirmitas corporis gignere consuevit, suppeditat vires, quibus æger voluntatem suam ad divinam in omnibus conformet, morbi que molestias atque ærumnas ad extremum usque spiritum fortiter, alacriterque serat, variorumque præstantissimarum virtutum actus facili negotio eliciat.

Denique (ut verbo complectar omnia) vitam concludit, & quasi supremam tribuit Christiani hominis perfectionem per merita pretiosissimi sanguinis Domini nostri JESU CHRISTI.

Hinc conficitur, imprudenter agere, & charitatis leges violare eos, qui metu, ne ægrum

ægrum contristent, aut lucro, commodove proprio seducti, quoscunque de extrema Unctione sermones procul amandant, alióscque ejus receptionem ægro suadere volentes, loqui non sinunt; atque ita causa sunt, cur tam salutari remedio destitutus è vita decedat, vel illo muniatur tum, cùm usum rationis amisit, quando dæmonem expugnandi, recteque agendi, cæteróscque hujus Sacramenti effectus consequendi tempus effluxit.

Multùm, ut liquet, hujus interest; Deus severam ab illis exiget rationem.

S. Oecumenicum Concilium *Tridentinum* (a) damnat atque anathematizat eos omnes, qui Extremam Unctionem à Christianis sine peccato contemni posse affirmant.

Non paucos, qui fuissent ad inferos precipitandi, hoc Sacramentum transiit in Coelum.

CAPIT LVI.

De Supremo judicio.

OMnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut de bono, & malo, quod egerimus, judicemur. Nihil illo certius; nulla de re S. Scriptura clarius differit.

Tria sunt, quæ judicium supremum faciunt perquam horribile, stricta reddenda

ratio, summa ignominia, irrevocabilis æternæ damnationis sententia.

Nullum verbum, nullum opus, nulla cogitatio, nullum vitæ momentum præteribit, nisi exactissimè discussum, ut pro eo, vel merces tribuatur, vel poena irrogetur.

Quid tibi erit animi, dum tot pravæ cogitationes, tot nefaria opera, tot otiosa, atque impura verba, tantam temporis jacturam, totque gratias neglectas coram iatueberis? Quis tibi tum erit sensus?

Accurata ratio, quam de uno duntaxat die Deo redditurus es, te incredibili consternatione, atque confusione omninò replebit: quid igitur faciet tot dierum, tot annorum, totiùsque vitæ severissima discussio?

Memini, scribit de seipso Religiosus quidam, Deum demonibus exprobraturum unicam hora quadrantem, quem non rectè impenderant; quid igitur fiet de me, qui quot annis, & centum, & mille quadrantes in fructuosè elabi passus sum, si contingat Deum id etiam mihi exprobrare? totis artibus, inquit contemisco, dum hac recogito.

Quid faciam, inquit Job, cùm surrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quaesierit, quid respondebo illi?

Quid, obsecro, Jobo timendum erat? conscientia ei testificabatur, quòd plurima opera

opera charitatis, omnisque generis virtute studiosè exercuisset. At, cheu ! verebatur perspicacem Dei oculum; metuebat, ne is in operibus suis aliquid, cuius ipsemet erat inscius, reprehensione dignum inveniret.

Va etiam laudabili vita hominum, si remota misericordiâ, discutias eam, exclamat S. Augustinus (a)

Si Justus, inquit S. Petrus, vix salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt ?

Pater Joannes Gardin Religiosus Societatis Jesu, singulari virtute præditus, jam morti proximus (cùm ei diceretur, fore ut lene subiret judicium) flebili voce in hæc verba prorupit : *ô duram sententiam reddere Deo rationem !*

Omne judicium effugere haudquaquam potes : hic igitur te ipsum judica, & severè castiga, ne postmodum severè judiceris, & castigeris.

C A P U T LVII.

De confusione, & pœna damnatorum in judicio.

OCuli Domini multò lucidiores sunt quàm solis radii : hi novissimo illo die tantâ nos luce perfundent, ut visurus sit unusquisque non solum publica nostra

nostra peccata, verum etiam occulta, omnibus vestita circumstantiis, ubi, quando, quomodo, quibus mediis, & cum quibus commissa sint.

Damnati apud inferos remanere illo temporis spatio præoptarent; siquidem palam prodire erit intolerabile; latere verò nullo etiam modo poterunt.

Ad sinistram igitur, cheu! cum dæmonibus consistere debebunt, incredibili rubore coram universo mundo suffundendi, deque illis verissimè affirmare licebit hæc S. Pauli Apostoli verba. *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?*

Eogentur etiam intueri Deum iudicem suum gladio iustitiæ armatum, ut ab eo æternis puniantur suppliciis. Quantus Pavor! quanta confusio! *Quo animo, ait S. Eucherius. Stabit desertor ante ducem suum? perditus ante pretium suum? quâ fronte misericordiam petet, præmiam de misericordia contemptu iudicandus?*

JESU CHRISTI effigies (a) nonnullos in hac vita, dum brachia misericordiae etiamnum aperta sunt, truci vultu, & torvis oculis aspexit; quæ res trecentis viris, qui aderant, tantum incussit terrorem, ut in terram corruerint omnes, jacuerintque horis aliquot exanimis similes.

Quid aget non imago, sed vivus ipse
(a) *Raderus.* Jesus?

Jesus ? quo tremore concutiet impios, non jam è probrosa cruce pendulus, sed in solio majestatis sedens, dum implacabili irâ, & furore horribilia hæc evibrabit verba: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

O Quàm lugubre erit homini Deum videre, & perdere, & ante pretii sui perire conspectum! inquit iterum S. Eucherius.

Molestum est nonnunquam, & peracerbum, conspectu hominis, vel ad breve tempus carere: quàm amarum igitur erit à Dei infinitè pulchri, boni, amabilis, sapientis, atque perfecti, æternum arceri conspectu?

Hoc tormentum, inquit S. Bernardus, cætera omnia gehenna tormenta superabit.

Satiùs esset, ait quoque S. Chrysostomus, infinita fulgura sustinere, quàm illam mitens Christi faciem nos aversantem videre.

CAPUT LVIII.

De Inferno.

Ignis fornacis vehementer licèt accensa ad ignem inferorum comparatus, non nisi ignis pictus censeri debet.

Attamen si tibi diceretur, nisi dicto citiùs hoc illudve flagitium perpetres, aut ejusmodi virtutem exerceas, verbi causâ, nisi pauperi illi in extrema necessitate constituto mox stipem eroges, manus tua tribus quatuorve horis flammis aduretur: be-

pum, quod à te exigitur opus, mox præstares, quin imò, & flagitium perpetrare, ut tam brevem effugeres pœnam.

Intercà Deus tibi minatur, atque ait: ô homo, quisquis es! ego te in flammâs detrudam nunquam extinguendas, nisi, quod præcepi, bonum perficias, nisi fugias, quod vetui malum: tu verò, neque bonum amplecteris, neque malum devitas, rides, & jocularis, vitâmq; agis tam perversam, ac si nulla post hanc vitam subcunda tibi forent tormenta.

Hunc tuum vivendi modum deplorat S. *Augustinus* hisce verbis: (a) *Timent cruciatum temporalem, & non timent panas ignis aeterni; timent modicum mori, & non timent aeternum mori.*

Enimverò, vel rationis usu, vel fide destitutum esse te, manifestum indicium est. Vix enim fieri potest, ut bene quis credat, qui malè vivit.

Is verè credit, qui, quod credit, in actum deducit, & qui sic vivit, ut in virtutum exercitium toto Pectore incumbat.

C A P U T L I X.

De pœnis Inferorum.

Inferorum ignis non modò corpus, verùm, & animam urit.

Quæ

(a) *Serm. 18. de verb.*

Quæcunque *Decii, Maxentii, Neronis, Diocletiani* invenère tormenta, ea omnia in illo igne patiuntur damnati.

Finge nullum apud inferos esse ignem, quo reprobis crucientur, sed æternum solummodò dentium dolorem; equidem omnibus divitiis, deliciis, atque honoribus libenter renuntiarent, ut eo liberarentur cruciatu.

Nemo mentis campos illecebrosis carnis voluptatibus frui, aut regni gubernationem, imò ne totius quidem orbis dominium admittere vellet eâ lege, ut viginti, aut triginta priùs annis in molli lecto, Rosis, Violis, aliisque herbis odoriferis consperso, immotus diù, noctisque decumberet.

Attamen tu inter sulphureas tenebras, spissamque caliginem in lecto flammis, buffonibus, atque colubris refertissimo æternùm torqueri paratus es, ut aurum, argentumque conquiras, ut ad honores, dignitatesque eveharis, ut brevi, factaque carnis fruaris voluptate.

Dixeris quidquid lubet, amens es, nisi animum mutes, & cum *Demosthenes* dicas: *ego tanti panitere non emo.*

Vix ad unum alterumve momentum perferre vales ignis scintillam in manus incidentem, imò ne pulicis quidem morsum; quomodo ergo, qui adeò tener es, æterna

156 VERITATES.

tolerabis incendia ? *Quis poterit, inquit Propheta Isaias (a) habitare de vobis cum igne devorante ? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis ?*

Alii, si lubet, insaniant ; tu sapiens esto ac prudens, & præ omnibus cole, ac æstima virtutem, & quasi à facie colubri fuge peccatum, ut æternas aliquando pœnas evadas.

CAPUT LX.

De aliis inferorum pœnis.

Tot fœda, & grave olentia post supremi iudicii diem apud inferos erunt corpora, quot ibidem futuræ sunt animæ.

Non aliter illa, quam purulenta emplastra inter se cohærebunt, & hæc cum instas in vase se mutuò prement.

Fætor, qui ex illo damnatorum carcere emerget, erit intolerabilis. Corpus, vel unicum ab inferis in terras adductum ad totius aëris corruptionem, omniumque piscium, avium, animantium, atque hominum interitum sufficeret, ait S. *Bonaventura* (b)

Satiùs igitur est odoratui, cæterisque sensibus modò denegare, quidquid avidè, & contra Dei leges æquissimas appetunt, quàm postmodùm horribilem illam perpetuò pati mephitim.

(a) *Dicta. Salut. c. 39.*

Modò & perpetuò immane quantum discrepant. Vox stultorum est: fruamur modò bonis, quæ sunt; vino pretioso, & unguentis nos impleamus, coronemus nos Rosis; genio, pravisque nostris propensionibus indulgeamus modò; cras enim moriemur, aut non nisi modico victuri sumus tempore.

At sapientum vox est, contristemur modò, ut postmodum perpetuò lætemur; mundi vanitates deliciâsq; aspernemur modò, ut perpetuò postea suavissimis fruamur Cœli gaudiis; ploremus modò, ne brevi post tempore perpetuò plorare cogamur.

Damnatorum fletus tam eris copiosus, ut, si omnes, vel unius damnati lachrymæ, quas totâ æternitate fundet, asservarentur & commiscerentur, mare quantumvis licet magnum essent confecturæ.

Satiùs igitur est, paucas hic lachrymas fundere, quàm postmodum apud inferos vastum lachrymarum oceanum. Satiùs est modò paululum dolere, quàm postea multum, & perpetuò.

Temporalia gaudia futurorum semina sunt dolorum inquit *Magnus Guigo.* (a)

Hoc altè menti imprime, & scito adamantè te duriorè esse, si his considerationibus non commovearis, si factis voluptatibus

tibus, aliisque vitiis immerfus hæere pergas, aut nisi indefeffo ftudio virtutem colere incipias.

CAPUT LXI.

De æternitate pœnarum apud inferos.

Nemo in hac vita crebras, & graves perferre valet pœnas, eâsq; diuturnas.

Apud inferos autem, & plurimos, & atrociffimos damnati perferunt cruciatus, non tantum diu, fed æternum duraturos.

Dives Epulo à mille sexcentis, & amplius annis tartareo inclusus speculuguet, ingemiscit, ac plorat; fuis tamen tot ferventiffimis fufpiriis nevel unam aquæ guttam fibi hætenus potuit impetrare. Ne tantillum quidem, tanto temporis intervallo, inter tot gemitus, & tot ærumnas, quàm misera ifthæc, & infelix eft vivendi ratio? quàm luctuofa facies!

Mille sexcenti, & amplius funt anni, quibus *Judas* nefarius proditor cum igne habitat devorante.

Quinque annorum millia præteriére, quibus arlit *Cainus*, & etiamnum ardet, at cheu! necdum tormentorum finis; fed donec erit Deus, tam diu, & *Dives epulo*, & *Judas*, & *Cainus*, cæterique damnati torquebuntur ardoribus fempiternis,

Æter-

Æternitas finem nescit, semper incipit, semper nova est, nunquam decrescit.

Deme æternitati tot annos, quot in arboribus virent folia, quot in mari sunt guttæ, quot per aërem volitant atomi, necdum finem habebit æternitas.

Mons vertice Cælum contingens, post decies millies, & centies decies millies centena annorum millia, in alium aliquandò transferetur locum, licet una duntaxat avicula singulis centenis annis non nisi unicum auferret arenulam: attamen æternitas ne minima quidem ex parte tum esset diminuta.

Quia imò licet altissimus iste mons centies millies eo modo transferetur, æternitas tum solummodò quasi inciperet, nihil de pænarum acerbitate esset sublatum; ignis æquè foret intensus, fætor æquè gravis, ploratus æquè lamentabilis, ac primo damnationis die.

Hoc illud est, quod inferorum pænas reddit intolerabiles, hoc damnatis acerbissimos excutit gemitus; hoc facit, ut gravissimè sibi ipsis succenseant, indignentur, frendeant, ululèntque ferarum more, memores, se peccati mortiferi fugâ, exiguum, brevis, fœdæque voluptatis repudiatione, tantos, tamque diuturnos evadere potuisse cruciatus.

Mæror ipsorum, ut liquet, perquam æcerbus est, sed cheu! nimium ferus, ac proinde infructuosus.

Illi igitur sapiunt, qui, dum tempus habent, bonis operibus sedulò se totos dedunt. Illi prudentes sunt, qui horribiles illas pœnas effugiunt, dum in eorum est potestate.

Tu quòque, dum Tempus suppetit, maturum cape consilium: nam periisse semel, æternum est.

CAPUT LXII.

De Cælo.

Dictu facilius est, quid in Cælo non sit, quàm quid ibi sit. Nulla prorsus est in cælo corporis infirmitas, nulla fames, nulla sitis, nullus æstus, nullum frigus, nulla molestia, nullus mæror, nulla adversitas.

Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis, qui diligunt illum.

Licet ab orbe conditò, ad hunc usque diem omnes omnium Martyrum pertulisses cruciatus, divinae faciei conspectus non nisi ad momentum durans, universos illos dolores, summo gaudio abundè compensatos, prorsus mitigaret.

Infinita est in cælo felicitas, ineffabiles deliciae, interminata gloria,

Amas-

Amatur ibi Deus sine mensura, conspicitur sine intermissione, & saturitate, possidetur sine metu, ne unquam amittatur.

Nemo jure conqueri potest, viam in cœlum arduam esse atque laboriosam; nam, ut bene monet S. Augustinus, *Æterna requies eterno labore rectè emitur.*

Cœlum bonis operibus venale est: quapropter si in laborando, rectèque agendò assiduam non ponas operam, sed contrà ad honores assurgendos, ad cœpes, ad delicias tibi comparandas studium omne, atque industriam convertas, manifestè conficitur te non credere, cœlum adeò pulchrum, atque jucundum operosis; & fidelibus Dei servis esse præparatum.

Quemadmodum rectè conficeretur te non credere, immensum auri, argentique Theaurum in horto tuo esse defossum, si de illo effodiendo neutiquam laborares.

Si considerentur animo, que promittuntur in cælis, vilescunt omnia, que habentur in terris ait S. Gregorius. (a)

Mundi doctrina est, pravis serviendum esse cupiditatibus, unumquémque extollere se ipsum debere, nihil à quopiam sufferendum, nemini credendum, odio habendos inimicos.

Sed *Jesus Christus*, & orthodoxa fides Cœlum ingredi volentibus, planè contraria

præscribunt dogmata: cui præbendæ sunt aures? cuius adhærendum consilio?

Nibil profectò rationi magis est consentaneum, quàm intellectum subicere fidei, ac JESU CHRISTO, qui nec falli re vult, nec falli potest: attamen credere non sufficit, vita iis, quæ credimus, conformis sit necesse est.

Quid Prodest, inquit S. Petrus Damianus, si quis Catholicè credat, & gentilitè vivat? Nam ut S. Jacobus ait, fides sine operibus mortua est.

CAPUT LXIII.

Opera bona etiam exigua in Cælo remunerantur.

Bonorum laborum gloriosus est fructus, inquit sapiens.

Minimum gratiæ, gloriæque donum, quod, vel ob minutissimum bonum opus, homini iusto impertit Deus, præponderat universo orbi, licet tota terra in aurum, omnes lapides in adamantes, totumq; mare in balsamum converteretur.

Quod si pro parvis operibus tantam mercedem retribuit Deus; magna atque heroica longè abundantius haud dubiè remunerabitur.

Maximum itaque nobis adferimus damnum, si quando, vel levissimam benè agendi occasionem præterire sinamus.

Si beati in Cœlo dolere possent, tristitiâ exanimarentur, quòd, cùm in vivis degerent, nonnullas exhibendæ virtutis occasiones elabi siverint, eùmque sibi comparare neglexerint gloriæ gradum, quem innumeros Sanctos modò vident feliciter adeptos; quia cujuscunque occasionis, minutissimis etiam operibus Dei causâ præstandis opportunæ, accuratam habuère rationem.

Cœlum, vel momento lucrari possumus; non nisi unicâ opus est divinæ gratiæ cooperatione.

Incredibilem igitur faciunt progressum, atque ingentis lætitiæ causam habent, qui cunctos vitæ suæ dies, hebdomadas, menses, & annos in divino cultu, variarumque virtutum exercitatione transigunt.

Hoc si rectè novisses, maturèque perpendis, ad hanc usque diem non tanta tibi fuisset rerum caducarum cura, neque tot bona neglexisses opera, linguam etiam, oculos, aures, voluntatem sæpiùs refransisses, nec non fidem, spem, charitatem frequentius exercuisses.

Præstat nummorum pati penuriam, ceterarumque rerum, quæ nobis cum bestiis sunt communes, quàm virtutum, quæ & perfectione, & gloriâ Angelis nos reddunt æquales.

Frustrà ad sublime fastigium gloriæ eni-
timur in cœlis, si pravos nostros appetitus
non viriliter coërcemus in terris.

*Regnam Calorum inquit CHRISTUS, viam
patitur, & violenti rapiunt illud.*

CAPUT LXIV.

De animæ dignitate.

EX obviis persæpè quærimus: quid no-
vi? quid rerum geritur? quid boni
spargit rumor? quanti venit frumen-
tum? quo loco sunt res patriæ?

Sed nunquam aut certè rarò, ex nobis
ipsis quærimus, quæ agitur cum anima mea?
quanti hæc valet? quo in statu mea versa-
tur conscientia: quo loco salutis meæ est
cura?

Laborare, ut patria facta tecta conserva-
tur, perquam laudabile est; sed sollicitum
esse, ut anima ab æterno vindicetur interi-
tu, multò esse laudabilius, quis neget?

Quapropter disce: ô homo! quanti ani-
ma tua valeat. Deum valet; quia ad ipsum
valet, quo constat pretio: neque verò mi-
nori constitit, quàm vitâ, & pretiosissimo
sanguine Domini nostri *Jesus Christi*: tanto
lytro Deus animam tuam redemit. *Non
corruptilibus auro, vel argento redempti estis,
sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati
Christi ait S. Petrus.*

Plus

Plus ergo anima tua valet, quàm omne id, quod Deus non est; pluri æstimanda est quàm omnes Margaritæ, delicia, ac voluptates, quàm omnis Regum honor, & gloria. *Empti estis, inquit S. Paulus pretio magno.*

Iniquissimè igitur ageres, si animam tuam ad id caram brevi fœdâque voluptate, aliâve re fœbili, & caducâ divenderes, quemadmodum ab æquitate graviter aberrasse censereris, si prægrandem adamantem multis florenorum millibus constantem, obulo, vel aciculâ commutares. Meritò igitur exclamat S. Augustinus.

Postquàm intellexi animam meam pretioso Christi Sanguine esse redemptam, nolui illam amplius exponere venalem.

Ille mercator habetur prudens, qui justum mercibus pretium ponit.

CAPUT LXV.

Anima sollicitè conservanda est.

Anima tua ad te non pertinet, pertinet ad Deum, qui illam de nihilo creavit, infinitòque emit pretio: apud te tantummodò hospitatur. *Nobilem hospitem babes, ô caro! exclamat S. Bernardus (a) nobilem valdè, da honorem hospiti tanto.*

Hunc debonestare sine sacrilegio nequaquam potes; tuæ enim duntaxat fidei, & tutelæ anima tua commissa est, æternam

(a) *Serm. 6. de adv.*

damnationis indictâ pœnâ , si illam non cautè custodieris.

Infelix profectò es , si pretiosum illud depositum amittas , præstaret enim verò te nunquam fuisse natum.

Si quis sub cruce consistens omnémque Christi sanguinem è Sacratissimis vulneribus profluentem in unum congerens , eum tibi in vitreo Calice asservandum tradidisset ea lege , ut per præcipuas urbis plateas more supplicantis illum circumferres , perspicuum est , summa cum attentione , & circumspèctione te incessurum.

Interim concredita tibi est anima , pro qua redimenda , æterna Sapientia , mercator non insipiens , omnem illum pretiosissimum Sanguinem liberalissimè profudit ; & hunc inæstimabilem thesaurum quotidie circumferre te oportet in vase fictili , in fragili corpore , longè frequentioribus exposito periculis , quàm fragile vitrum.

Demens igitur es , si posthac minori sollicitudine , circumspèctione animam tuam , quàm *Jesus Christi* Sanguinem , vitreo contentum Calice , conserves.

Si modò animæ illam , quam indies corpori , impenderes curam ; sublimis Seraphimi Gloria meritis tuis esset impar.

Meritò postulat studia Majora pars melior. Inquit S. Eucherius. (a)

(a) *De ver. Sapien.*

CA -

CAPUT LXVI.

Multi animam suam parvi faciunt.

Sic comparatos nos esse oportet, ut, & domos, & agros, quin, & ipsam vitam non gravatè perdamus, animæ non solum conservandæ, verùm etiam perficiendæ gratiâ.

Sed eheu! planè contrarium contingit: multi enim mentiuntur, & fallunt, ac ne pejerare quidem reformidant, animamque suam sic dæmoni mancipant, ut paucillum lucri sibi conquirant.

Paucos reperire est, qui curæ atque operæ, quam indies corpori impendunt, vel decimam partem dent animæ, Laborant in seram vesperam, ut ditescant; sed vix horam inveniunt ad animam suam virtutibus condecorandam atque ditandam, ô quàm graviter hanc suam segnitiam sub mortem deplorabunt?

Miserum me! (lamentabili voce clamabat olim quidam viro primario à secretis.) consumpsi, exarandis in obsequium Domini mei litteris, innumera ferè chartæ folia, & dimidium necdum impendi bonæ sinceræque conscribendæ confessioni. (a)

Plurimi vehementer contristantur, dum ægritudo corpus incessit, atque illicò in tempestâ etiam nocte medicum accersiri

(a) *Barry Philag.*

jubent,

jubent licet non semper reddere sanitatem valeat; si verò anima mortiferà noxà la-
datur, atque tabescat, non ita se affligunt,
quin imò ne pedem quidem movent, ~~et~~
aliquem conscientiae moderatorem adeant,
à quo (si ejus obtemperarent consilio) certo
certius divinae gratiae essent restituendi; ac
indies, hebdomadas, & menses tam salutare
remedium differunt.

Interea, ut rectè monet S. Eucherius *Ma-
jor aegritudo est, languere animam vitiis, quam
Corpus morbis.*

Vinum quod bibunt, defaecatum esse
volunt, supellectilem splendidam, vestes
mundas, ac nitidas; sed ut anima sancta
Deoque grata sit, vix ullum adhibent stu-
dium.

Maculae vesti inhaerentes protinùs ab-
stergunt de sordibus animae vix, aut ne vix
quidem solliciti.

Dixeris, quidquid lubet; ineffabilis cae-
citas est, magis de vestimentis, quam de
anima laborare.

An ma cæteris omnibus longè præfere-
nda est. *Quid prodest homini, ait CHRISTUS. Si
munda in universum lucretur, anima verò sua
detrimentum patiatur, aut quam dabit homo
commutationem pro anima sua.*

Animà perdità, cuncta sunt perdita. *Ubi sa-
lutis damnatum est exclamat S. Eucherius illis
utiq; jam lucrum nullum est.* CA-

CAPUT LXVII.

De Zelo Animarum.

S Theresiam deficiebant verba, quibus suis inculcaret Zelum animarum. *Cor meum, inquit, bat, scinditur, ubi tot animas video interire.*

Si unquam conspexisses anime pulchritudinem (dicebat aliquando conscientie tuæ arbitro S. Catharina Senensis) pro certo habeo, mille mortes lubenter te aditurum, ut illam in celum perduceres.

Qui omnium salutem desiderat, eique procurandæ operam navat, suum in omnes amorem non obscure demonstrat.

Præstat omnes diligere, quàm ab omnibus diligi; qui enim eo, quo par est, modo unumquemque diligit, salutem suam consequetur; non verò propterea salvus erit, quòd ab unoquoque diligatur.

Da mihi, inquit S. Chrysostromus (a) unum aliquem, qui virtutis studio sese quotidianis jejuniis maceret, qui cubet in dura humo, qui corpusculum flagris fatiget, atterat, & prope conficiat, quique in se parcus, in pauperes effusus, & ferè prodigus omnia bona sua in eos effuderit, non tantum merebitur, quantum qui unquam animam ad amorem Dei excitaverit.

Plus est animam, vel unam Cœlo transcri-

H.

scri-

(a) *De vera Sap.*

scribere, quàm montes transferre, & mortuos in vitam revocare.

Qui salutis, unius duntaxat animæ, author est, majorem Deo parit gloriam, quàm est illa, quam univèrsa cunctorum hominum bona operà hic unquam ei attulerunt, atque allatura sunt.

Etenim omnium bonorum operum, quæ peracta sunt, & usque ad mundi conflagrationem peragentur, numerus iniri valet; at verò actus charitatis, laudis, adorationis, gratiarum actionis, quos, vel una anima, optuâ Cœlo reddita, æternum eliciet, numerari nequaquam possunt; quia numero, & fine carent.

Sic etiam, qui à sempiterno interitu animam vindicat, pluribus sceleribus, quàm quæ unquam hic perpetrata fuerunt, & perpetranda sunt, obicem ponit; hæc enim omnia ad certum numerum redigi possunt.

Blasphemiarum verò, quas, vel una anima per te ex averni ore, ac faucibus erepta, atque servata in Deum evomisset, omnem numerum excedunt; quia finem nesciunt.

Nullum, inquit S. Gregorius, omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quàm zelus animarum.

In salutem itaque animarum toto peccatore incumbere: divina enim gloriâ mirabiliter augetur, dum ovis perditâ ad Christi ovile reducitur

CAPUT LXVIII.

Quis modus animas lucrandi.

Animas lucrari possumus corporis afflictationibus hunc in finem susceptis.

S. Franciscus Xaverius corpus suum in flictis vulneribus cruentabat, ut obduratum hominem nefarium ad pœnitentiam emolliret.

Possumus item lucrum animarum facere ægros in nosocomiis, captivos in carceribus, egenos in privatis domibus visitando, iisque eleëmofynâ subveniendo, & salutaria impertiendo monita, ad exemplum *S. Ludovici Regis Galliæ, S. Caroli Borromæi, S. Francisci de Sales, S. Radegondis, S. Elisabethæ*, multorumque illustrium virorum, ac matronarum, qui etiamnum Parisiis hunc in finem indies conspirant, suâque inter se bona, ac studia, ad ægrorum, atque egenorum solatium, ad salutem conferunt.

Dici non potest, quantas in hominum animos vires habeat munificentia,

Alius animas lucrandi modus est, inopes pueros, puellâsque legendi, scribendique arte imbuere, eosque bonorum morum, ac potissimum pietatis, virtutisque præceptis erudire.

Hoc ipsum in variis regionibus, & orbibus

172. VERITATES

bas perquam laudabiliter præstant, non pauca virgines, quæ castitatis voto obstrictæ domi, vel in cœnobiis Deo deserviunt.

Verbis exprimi nequit, quanti intersit, jam inde à tenera ætate, pueros ad virtutem informare, eosque rectè confitendi, communicandique modum docere; quem enim semel assumpserint, nunquam deponent, eaque est causa tantæ circa hæc sacramenta imperitiæ, inter multos provectæ ætatis quæ foeminas, quæ viros, qui à primis annis non meliùs fuere edocti.

Facile est efficere, ut tenelli frutices in rectas arbores excrecant.

Sinite parvulos, ajebat CHRISTUS Discipulis plebem increpantibus, quod hos ad ipsum adducerent, *& nolite eos prohibere ad me venire,* ac si dicere voluisset: Ingens hic sperandus est fructus, aures præbeat doctrinæ, quæ illis proponitur, ejusque ad normam vitam, ac mores fingunt, proindeque apprimè sunt idonei, qui ducantur in cœlum.

Neminem igitur horum parvulorum, quos Dei filius tanti fecit, despiciere, vel negligere nobis licet. *Videte, inquit ne contemnatis unum ex his pusillis; quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.*

Hujus

Hujus aspectum sperare licebit, & nobis, si vultus nostros animosque ab illis nunquam averterimus.

Omnes illi parvuli, quos piis instructionibus nostris æternæ subduxerimus damnationi, nobis è vitâ migrantibus læto, & grato animo occurrent, futuri comites incœlum, quod Patri *Edmundo Augerio* Societatis Jesu Religioso innumeri præstitere parvuli, quos olim doctrinâ Christianâ accuratè sollicitèque excoluerat.

Magni igitur æstima parvulorum animas, pro quibus unigenitus Dei filius pretiosum suum sanguinem profudit.

CAPUT LXIX.

Bonis exemplis lucratur animas.

Alphonsus Rodrigues Societatis Jesu Religiosus janitoris officium tantâ obibat modestiâ, & morum compositione, ut quadragintâ circiter annorum spatio quadringentos studiorum alumnos ad Religiosum statum amplectendum permove-
verit.

Qui sincero animarum ardet zelo, varias libenter suffert molestias, seque non gravatè commodis privat, eo consilio, ut ne proximo peccandi præbeat occasionem.

Si esca, inquit S. Paulus, *Scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in-*

æternus. ne fratrem meum scandalizem; ac si diceret, ne unquam mihi exprobretur, causam existisse me sempiternæ ruinæ fratris mei, pro quo CHRISTUS mortuus est.

Hoc altè infideat animis vestris, ò Patres, & Matres, qui vitam non ducitis Christianis moribus consentaneam; satius esset liberos vestros in lucem nunquam susceptos fuisse: non enim, nisi ut æternâ plectantur morte, vitam illis dedisse videmini.

Malum exemplum longè plures detruhit ad inferos, quàm bonum unquam adduxerit in cælum.

Si flebiles damnatorum voces in terra possent exaudiri, vix esset invenire, qui non suspirans ingeminaret, hic, vel hæc, damnationis meæ extitit causa.

Inimicos diligere jubemur; quid ergo animas, quæ nobis nihil mali unquam intulêre, in æternam præcipitamus mortem? quid à JESU CHRISTO sperandum nobis relinquitur; postquam ei suffurati sumus id, quod infinito redemit pretio.

Va, inquit, homini illi, per quem scandalum venit. Pro tantis reus, exclamat Salvianus, quantos secum traxerit in reatum.

CAPUT LXX.

*Quò insuper modo animas lucrari
possimus.*

Ad animarum lucrum non parùm conducit, per se, vel per eum, qui nobis à confessionibus est, aliòsque probatæ vitæ homines distribuere libellos, quos censemus idoneos, ut aliorum animis Dei timorem inferant.

Plurimum hac ratione promeremur, omniumque fructuum, qui ubivis inde proveniunt, participes reddimur; idque tot annorum spatio, quot illi per manus vagantur; quemadmodum omnium malorum, quæ per impuros, hæreticosve libros committuntur, essemus rei, si ad illos dispergiendos operam nostram contulissemus.

Hæc profectò veritas attentâ consideratione digna est. Multos obcæcat avaritia; proprium emolumentum præ Dei gloriæ cordi habent.

Prodigi sunt, ut corpus exornent splendidis vestibus, quæ non nisi vanitate oculos perstringunt, & ad peccandum alliciunt, tenacissimi autem sunt in allaborando, us animæ pretiosissimo divinæ gratiæ indumento exornentur.

Ingentes faciunt sumptus, ut desideriis suis obsequantur, ut lauta instruant convi-

via ad luxum, magnificentiam, vanamque gloriam; sed nihil prorsus erogant in emolumentum animarum, quæ defectu salutaris alimenti languent, & contabescunt: atque ita eheu! ad Dei gloriam propagandam, toti intepefcimus.

Paucis nummis multas lucrari possemus animas; sed hi reperiri nequeunt, ubi sæpè hæretici, aliique nefarii ingentem potuerunt corradere pecuniæ vim, ut refertos falsis pravisque dogmatibus libros, non sine plurimarum animarum pernicie, in vulgus spargerent: concipi non potest, quàm gravis hac ratione universæ Ecclesiæ inuratur infamia.

Accedit, quæstum animarum nos facere posse, vicos urbésque percurfando, atque ignorantes, qui ibidè degunt, docendo, quæ ad salutem sunt necessaria. Hunc in finem Apostoli mille inter pericula orbem peragrârunt; sed quis horum insistit vestigiis?

Multos quidem invenire est, qui in remotas oras diù noctûque veloci cursu contendunt, ut honorificum munus, amplumque aliquod lucrum adipiscantur, sed paucissimi sunt, qui in animarum emolumentum ejusmodi iter aggrediuntur.

Milites conscribuntur, exercitus constantur, bona oppignorantur, quin, & ipsa vita in discrimen adducitur, expugnandæ alicujus

ejus urbis causâ, ut terreni cujusdam regis imperium stabiliatur, utque is summam rerum ibidem administret.

Verùm, ut Deus Rex Regum in regionibus, ubi ejus gloria pessumdatur, & jugum ejus excutitur, innumeris animabus impetet, vix pedem movemus, aut nummum erogamus in alimentum Apostolicorum virorum, qui diù noctûque, per mille vitæ pericula, in sudore vultûs, ibidem laborant.

Cadit Asinus, inquit S. Bernardus, & invenit, qui se sublevat; cadit anima, & non est, qui manum apponat. Quò cheu! ò Christiani decidistis?

Nullus labor, nullus dolor, nullus sumptus nimius est, ut in Cœlum transferatur anima, quam Dei Filius pretiosissimo suo sanguine in spem salutis asseruit.

C A P U T LXXI.

Orandum est, ut Dei nomen Sanctificetur.

CHRISTUS orandi præceptis nos erudiens, docet ante omnia ab æterno Patre postulandum ejus nominis Sanctificationem; regni ejus adventum, & voluntatis ipsius in terra, sicut in Cœlo, executionem; deinde Panem nostrum quotidianum.

In omnibus itaque, quæ ad corporis sustentationem pertinent, ad Deum recurre-

Te nos oportet; sed primum, & præcipuum haudquaquam est negligendum. An non quotidie id contingit?

Missæ Sacrificia sæpenumerò peragi curantur, frequentantur Tempia per novem dies, eleëmofynæ erogantur in pauperes: at nunquid in finem plerùmque temporalem?

Preces fundimus, ut ardente febre liberemur; vota nuncupamus, ut lites optatum habeant eventum; peregrinationes ad pia loca instituimus, ut prole augeamur, aut ut fortunatum incamnis conjugium: totæ conveniunt urbes, & solemnes decernunt supplicationes, ut latè grassanti pesti tandem succuratur.

Hæc equidem laudo, & probo; nam in cunctis necessitatibus ad Deum confugere nos oportet; quocumque est, qui cibo se abstinet, stipem largitur, rem Divinam offerri curat, ut nomen Dei Sanctificetur, ejusque regnum adveniat?

Filia charissima (inquebat S. Theresia) *nequaquam hoc convenistis, ut pro felici terrenarum rerum successu precationibus insistatis,*

O mi Deus (clamabat aliàs) *dum laudem & gloriam, aurum atque argentum à te postulabimus, exorari te ne fiveris; quod verò ad filii tui honorem attinet, cur attentas aures non præberes precibus illius, qui & spes, & famam*
& mille

Et mille vitas lubens tibi immolaret? Enim-
verò Dei gloriam commodis propriis ante-
ferre se perspicuè demonstrabat.

Religiosi Societatis Jrsu quot diebus
quàm plurima Sacrificia Deo ad aram offe-
runt, non ut pro iis temporalem accipiant
compensationem (cavetur enim in eorum
constitutionibus, ne quis oblato stipendio
Sacrum faciat) sed partim pro Indiis, &
gentilium conversione, partim Pro regioni-
bus septentrionalibus, & hæreticorum re-
ductione, partim pro animarum igne pur-
gandarum solatio, partim pro benefacto-
rum incolumitate, & salute, ut hac ratione
nomen Dei magis magisque ubique Sancti-
ficetur.

Id ipsum, & nobis faciendum incumbit;
liquidem nil sat esse potest, ubi agitur de
amplificanda Dei gloria, cujus vel mini-
mum incrementum universo terrarum or-
bi præponderat.

*Soli igitur Deo honor, & gloria in sæcula
sæculorum, Amen.*

CAPUT LXXII.

*Allaborandū, ut idonei operarii mit-
tantur in vineam Domini.*

NEquaquam sufficit preces fundere,
Sacrificia missæ offerre, ut Sanctificetur
nomen Dei, ejusque adveniat
H 6 regnum;

regnum; manus insuper operi admovenda, cunctaque adhibenda adminicula, quæ ad gloriam ejus propagandam conducunt.

Posteaquam Deum oraverimus, ut dignetur Ecclesiæ suæ donare Sacerdotes probitatis atque eruditionis laude præstantes, danda est opera, si in nostra sit potestate, ut Ecclesiastica munia, Episcopatus, Pasto-
tus, &c. dignissimis, maximèque idoneis viris conferantur, omni affinitati, amicitia, emolumentum proprii, aliarumque humanarum rationum seposito affectu.

Quantum hæc res ad divinam gloriam augendam momenti habeat, nemo non videt.

Si huic rei sedulo invigilaretur, reperirentur etiam nunc viri eximii, & vigilantissimi: enimverò exigua, quæ circa hanc rem habetur cura, satis deplorari non potest.

Conferuntur aliquando pastores, cathedræ, sacra tribunalia unius duntaxat epistolæ commendatitiæ impulso, nullâ in mores, probitatem, eruditionem eorum, qui commendantur, factâ disquisitione.

Hinc non rarò contingit, ut inter eos, qui curam habent animarum, inveniantur qui munus suum negligunt, & subditos pravis exemplis offendunt, propriisque student commodis, & turpi lucro inhiant, neque
Dei,

Dei, sed suam gloriam quærunt. *Ministri Christi sunt, inquit S. Bernardus, & serviunt Antichristo.*

Quanta inde proveniant mala, quanta animarum pernicies, non difficulter unusquisque assequetur. Præstitisset hujusmodi homines opificio addiscendo in juventute fuisse applicatos; sic censet S. Bernardus: *bonum erat magis, fodere, aut mendicare.*

Dei Filius de hujusmodi agens Sacerdotibus in revelationibus S. Brigittæ (a) merito exclamat; *Vae talibus, quod unquam nati fuerunt, ipsi enim profundius cadunt in infernum, quam aliquis alius.*

Non solum illi censendi sunt rei, qui, cum idonei non sint, Ecclesiastica tamen munia ambiunt; verum, & ii, qui ineptos indignosque, ad illa promovent: est profectò, cur utrique horam mortis reformident; etenim horrendum illis imminet iudicium.

Deus ab ipsis reposcet eorum animas, quas in Cælum perducere potuissent, si munere suo rectè fuissent functi. Tot merentur tartareos ignes, quot animas perire sunt passi.

Dæmon, ut refert *Ludovicus de Saxonia*, accedens quemdam divini verbi præconem, etiamnum ignorantem, quid esset dicturus, cum tamen ad nonnullos Abba-

tes verba eum facere oporteret, compulsus est à Deo hæc illi dicere. Hoc dixeris, nec plura. *Princeps inferni, Ecclesia Principes. salvere jubet: gratias illis agimus universi, quod illorum incuriã penè totus ad nos orbis confluat.*

Is erat fortè tum Ecclesiæ Præsidum luctuosus status, qui aliis temporibus, multò minùs nostris, talis (laus Deo) nequamquam est.

Unusquisquè, qui, dum potest, non allaborat, ut boni, & fideles operarii in Domini vineam admittantur, manifestè ostendit, nullo se divinæ gloriæ tangi desiderio; ejusmodi enim ad Ecclesiasticorum officiorum gubernacula admovere, efficacissimus est modus, ut ubique Dei nomen Sanctificetur, ejusque regnum adveniat.

C A P U T LXXII.

Eodem opere peccatoribus, & Fidelium Defunctorum animabus opitulari possumus.

BOnum ac imprimis laudabile est, abstinentiæ, vigiliis, orationibus se dare, *rem divinam* ad aram offerre pro impetranda peccatorum conversione, præsertim eorum, qui per universum orbem in agone luctantur, non sine gravi æternæ damnationis periculo; siquidem extrema

urgente necessitate, extrema atque efficacissima sunt adhibenda remedia.

Sed longè meliùs est, ac laudabiliùs, iisdem illis operibus etiam animas flammis piacularibus detentas adjuvare; nam hæc duo rectè fructuosèque semper conjunguntur.

Cuiuslibet hominis justì bono operi vis inest promerendi, satisfaciendi, & impetrandi.

Operum nostrorum meritum, id est, gratiæ, gloriæque incrementum in alios derivare, Deo sic volente, neutiquam valemus; id enim non fieret, nisi cùm detrimento per omnem æternitatem non reparando.

Satisfactionis, & impetrationis diversa est ratio: illam aliis impertiri, atque ad eò pro aliorum possumus satisfacere peccatis; possumus etiam, ut nobis ipsi, ita, & aliis quidpiam impetrare.

Satisfactio nostrorum bonorum operum fidelium defunctorum animabus, se ipsas juvandi potestate destitutis, prodesse potest; attamen non prævaricatoribus, quamdiù in statu noxæ mortiferæ versantur. Ubi enim remanet culpa, illic non tollitur pæna.

Impetratio applicari valet peccantibus, qui omnem de se ipsis abjecere curam, qui que interim ad inchoandam conversionem suam divino indigent auxilio, quò se red-
dunt

dunt indignos ob infelicissimum statum, in quo delitescunt.

Hoc igitur est ingeniosum amoris inventum, ut ex bonis nostris operibus nihil amittatur eorum. quæ, & vivis prodesse possunt, & defunctis.

Illi ergo sapiunt, qui, dum cibo se abstinent, stipem erogant, aliamve bonam inchoant actionem, hanc ei præfigunt intentionem.

Mi Deus! tui causâ, tuique amore opus istud aggrediar, pro impetranda peccantium conversione, vel ut iste mihi probe notus tandem aliquando, ad frugem redeat, vel ut iste hæreticus orthodoxam fidem amplectatur, mihi que obtineam perfectam castitatem, obedientiam, animi demissionem, &c.

Operis hujus satisfactionem impertior animabus igne purgatorio detentis, vel illi animæ, cui maximè sum obstrictus, &c.

Hoc longè præstat: quemadmodum enim melius est eodem fune duobus naufragis opem ferre, quàm uni soli; ita longè consultissimùm est, eodem opere juvare, & peccantes, & defunctorum animas, quàm vel has solùm, vel solùm illos.

Hâc viâ nunquam, vel minima particula bonæ tuæ actionis peribit: merita tua insuper erunt multò copiosiora; quia profici-

scun-

scuntur à majori charitate, illâ scilicet, quæ & ad animas fidelium defunctorum, & ad prævaricatores etiam se extendit.

Zelus animarum universos complectitur, & vivos, & mortuos, quibus ex commiseratione succurrere, præter multa alia ingentia bona, felicem parit, & longævam vitam: animæ enim ope nostrâ in Cælum perductæ id à Deo sæpenumerò impetrant, ut hoc modo plura quotidie bona opera accumulemus, utque diù quâ vivis, quâ defunctis simus auxilio.

Si amas te, proximum dilige, inquit S. Eucherius (a) quia nihil magis commodis tuis dabis, quàm quod contuleris alienis.

CAPUT LXXIV.

De Perfectione.

Magnæ felicitatis est in eo statu vivere, in quo nonnunquam una alterâve suppetit hora, ut de Deo, deque animæ nostræ salute accuratiùs cogitemus.

Si gratiæ, quas modo tibi impertit Deus, concederentur damnatis, tanto fervore illum hi diligerent, ut omnibus se peccatis, & peccatorum pænis essent exempturi. Gentes etiam immanitate barbaræ vitium unum aliquod quotidie extirparent, assiduùmque in fervore caperent incrementum,

(a) *Divera Sapientia,*

tum,

tum, atque in virtutum studio mirabiliter proficerent, nec non ad summam pervenirent Sanctitatem, si tempus, Dei cognitio, crebræque mentis illuminationes, aliavè adminicula illis suppeditarentur, quæ à Divina manu tam liberaliter modò sibi donantur.

Tu interim tam exiguum in virtute facis progressum, tam languidè vivis, nunquam domi habitas: *ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*; rebus caducis assiduè immerfus jaces; vigesimus jam fortè labitur annus, ex quo Deus aliqua abs te requirit, quæ necdum executus es. Adeò diù versari in Scholâ virtutis, & nullum cœlestis scientiæ referre fructum, nonne res planè inusitata, & probrosa est?

Ecqua filia palam prodire non erubescat, si, postquam per sex septemve annos peritissimæ magistræ Scholam frequentavit, se videat æquè ignaram acu pingendi, aliudve manuale opus exercendi, ac erat primo die, quo ad artem illam addiscendam manum admoverat.

Te autem, gestatâ per viginti aut triginta annos Religiosa veste, non pudet prodire tam imperitum, atque omnium virtutum inopem, in earumque exercitio tam languidum, & imperfectum, quàm primo eras die, quo profanum vestitum exuisti? Quin
imò

imò forsitan tùm eras magis probus, quàm sis modò. Dixeris quidquid lubuerit, nullos unquam neque coram Deo, neque coram hominibus tibi erit excusationi locus.

Vita cunctorum fidelium, eorum præsertim, qui divino cultui se mancipârunt, continuus est in virtute progressus, ut ad sublimem in cœlo tandem aliquando gloriam perveniant.

Longa atque ardua ad virtutem est via, festinato, igitur opus est, adhibendûsque nobis est modus, quem adhibuit S. Carolus Borromeus, qui cum à teneris annis molitèr esset educatus, quædam sibi paulatim subtrahere, seseque vincere in parvis constituit, ad majores, duriorésque corporis afflictationes, difficiliorésque virtutum exercitationes sic quotidie connitens. Nunquam à laboribus cessare visus est: assererat enim, proprium esse magni invictique animi viro, plura semper, ac majora aggredi, magisque indies, ac magis virtutibus animam exornare, ut si longo etiamnum à perfectione distaret intervallo.

Nunquam justus arbitratur se comprehendisse (ait S. Bernardus) (a) nunquam dicit satis est; sed semper e juris fititque justitiam, ita ut, si semper viveret, semper quantum in se est, justior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.

(a) Ep. ad Gar.

Hinc

Hinc nequaquam dissimilis est iis, qui thesaurum effodiunt, *quasi effodientes thesaurum*. inquit *Job*. Qui thesaurum effodit, tantò impensius laborat, quantò propius ad illum accesserit.

Sic qui seriò, ac strenuè ad perfectionem contendit, quò cœlesti thesauro fit propior, eò evadit ferventior, ut soli Deo placeat, omniàque ritè peragat, quæ officii ratio ab eo postulat. Hi enim verò sunt illi, de quibus *S. Paulus Apostolus*. *Spiritu ferventes*.

P R O S E C U T I O.

Purimi sunt, qui postquam modestiorem induerunt vestitum, aut religiosæ familiæ se mancipârunt, magno cum fervore incipiunt; sed horum nonnulli, quorum me valdè miseret, paucis post annis, aut tyrocinio vix egressi, quasi defatigati omninò in tepescunt, suumque in omnibus (sibi solis studentes) commodum, honorem, & oblectamenta aucupantur, nec non sensum, & sine sensu orationis studium, cæterásque spiritûs exercitationes negligunt.

Isti nequaquam sunt spiritu ferventes, sed languidi, ac tepidi, habentque, cur graviter extimescant, eò quòd sub Sacra veste nihil solidæ virtutis habeant. Non vestium, sed morum immutatio verum efficit religiosum, ac virtutibus illustrem virum.

• Pro-

Progredere itaque in dies singulos ferventiùs, & cave in virtutis via unquam subsistas. Hac ratione conscientie tuæ, ac tuis moderatoribus, Deoque feceris satis.

Quod si molesta tibi posthac videatur ejusmodi vita, si acerbum sit commodis, sensuumque deinceps carere oblectationibus, quibus languide vivendo, hætenus es fructus, in mentem revoca mercedem maximam, quam postmodum, & quidem fortè propediem accepturus es in cælis.

Cogita, commoda, sensuumque oblectationes, quibus modò abundas, brevi tempore esse duratura; & ut centum adhuc durarent annos, quod eorum te post mortem comitabitur? nihil omninò; cuncta quippe transierint; hoc unum es habiturus, quod acrioribus in igne piaculari torquendus sis pœnis; adeò ut forsan tibi futurum fuisses multò conducibiliùs sub initium conversionis tuæ vitâ excedere, quando necdum eò deveneras, quò nunc miser decidisti.

Cogita etiam gravem infamiam, ingens tædium, acerbissimos remorsus, & angores, quibus appropinquante morte obruèris, si tum tibi conscius sis, te, ut inter tot proborum morum magistros, totque eximia bonorum operum exempla virtutibus animam condecorares, multò minorem adhibuiff. conatum, quàm opifices, ut absolutam artis suæ peritiam adipiscantur. Si

Si tum quoque comperias, te, dum vitæ, & vires suppetebant, de refrænandis indomitæ animi motibus, de fideli cultu Deo exhibendo, deque ejus propaganda gloria minùs fuisse sollicitum, quàm multi sint profani homines, quibus neque tam gravis est obligatio, neque tantùm temporis, neque tam crebra ad virtutem subministrantur præsidia.

Si benignissimus Jesus Judæis olim comminatus sit, venturum aliquandò diem, quo Ninivitæ, aliique à fide alieni eos arguent, quod in adorando colendoque vero Deo longè minùs fuerint ferventes, quàm illi in diis fictis, saxeis, ligneisque simulacris honorandis, ac venerandis.

Dubium non est, quin multi homines mundani te quoque condemnaturi sint, quando ante CHRISTI tribunal, ubi nihil remanebit occultum, perspicuè cernent, segniùs te servivisse Deo, cùmque multò amasse minùs, in Religiosa solitudine, quàm illi in medio Babylonis, inter frequentes turbas, atque plurimas, gravissimisque occupationes.

Perpende insuper sub mortem tibi futurum longè acerbissimum, quando videbis æternùm cariturum te summâ gloriâ, inesfabilibusque gaudiis, quibus *Ignatius, Xaverius, Theresia*, aliique, jam perfruuntur in
Coelis

Cœlis Sancti, eò quòd hic in Terris tanto studio virtutem coluerint.

Accedit, si Religioso alicui cœtui nomen dederis, te illi, cujus es membrum, turpissimam infamiae notam inurere; quippe profani homines, notatis vitiis licet exiguis, in quæ identidem, & palam prolaberis. Viliorem de tua, cæterorúmque sociorum vita concipiunt existimationem.

Quid? quòd Religiosæ familiæ, in qua degis, non leve afferas detrimentum; subinde enim pravis tuis exemplis causam præbes, cur idonei adolescentes, idoneæque Virgines vocationem suam, quam divina aspirante gratia fovere cæperant, prorsus abjiciant, & cur alii Religiosi, qui tecum commorantur, moribus tuis depravati à virtute degenerent. Hæc identidem mente revolve.

Ad extremum obversetur animo tuo injuria, quam moderatoribus tuis, cæterisque Sodalibus infers, eò quòd occupes locum aliorum, qui multò ferventiùs, & exactiùs Deo fervirent. Insurgent illi, mihi crede, adversus te in supremi judicii die, teque non sine tuo magno rubore accusabunt.

Cave igitur ullam quotidie proficiendi occasionem elabi sinas; id si non caveris, satiùs tibi forsàn fuisset, in mundo te etiam-

nùm

hunc degere, quam amplexum fuisse Religiosum statum, ut in eò tam ignavam, languidamque vitam transigeres; quemadmodum Judæ proditori longè fuisset conductibilis, Apostolorum consortio nunquam fuisse adscriptum, quam ibidem tanto cum probro sceleratè vixisse.

CAPUT LXXV.

Studium perfectionis cæteris omnibus anteponendum.

Res est planè indigna, quòd cæteros superare contendas in omnibus, præterquam in iis, quæ ad animæ tuæ salutem pertinent.

An non ita se res habet? agrè pateris, te mercibus distrahendis, miscendis aptè sermonibus, ludendo, canendo, saltando aliis esse inferiorem; at quòd eleemôsynis erogandis, quòd frequentandis pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentis, aliisque bonis operibus præstandis tibi cæteri antecellant, nihil omninò laboras.

Assequi studeas artis tuæ peritiam omnibus numeris absolutam, cæterisque Magistris antecire cupis, eumque in finem diurnos nocturnosque labores suscipis, sæpè tamen eò, quò contendis, non pertingis.

Interim, si modò, ut animam virtutibus decorares, tantum temporis, diligentiaque.

cum

cum gratiis tibi à Deo datis, conjungeres, quantum in dies insumis, ut opes accumules, téque in hac, aut illa scientia eximium reddas, maximis in cœlo sanctis haud dubiè annumerareris. Hoc maturâ mente revolve.

Cui multum datum est, multum quæretur ab eo, ait CHRISTUS servator noster, nec non Salvianus (a) *inestimabile malum est, donis à Deo datis non benè uti.*

Deo debitam gloriam subtrahis, quotiescunque officii partes languidè exequeris; indignus enim, cui serviatur, aut parvus, ad opera nostra remuneranda esse videtur, aut impotens.

Servus, qui in Domini sui conspectu negligenter laborat, manifestè declarat, illum à se parvi æstimari, seque exigua aut nullam ab illo sperare mercedem.

Qui Deo magnopere placere desiderat, minimos etiam, levissimósque vitare nãvos eum oportet.

CAPUT LXXVI.

Tempor profectui in virtute obicem ponit.

Nulla, vel certè exigua virtutis adipiscendæ tibi spes affulget, si abs te diligentia, & sollicitudo procul absint.

I

Lan-

(a) L. ad Eosl. catb.

Languor tuus causa est, exigui in divino cultu progressus.

Animus tibi deest, ut impedimenta removeas, ut rosas inter spinas decerpas, levemque perfringas molestiam, quam subires, si jucundo cuiquam consortio, commodo, humanove solatio te ipsum subdueres.

Animus tibi deest, ut manus, pedes, linguam, aures, memoriam, intellectum, voluntatemque refrænes. Quam superiore anno, in perdomandis inordinatis appetitibus sensisses difficultatem, ea modò evanisset, nec nisi fructus inde perceptus remaneret; maxima verò in Deum gloria, & copiosa in te merces redundaret: hinc vides, quantum pusillus, & angustus animus tibi afferat detrimenti.

Magnanimus est, qui præstat, quòd Deus vult, & quia id vult, & eò, quo vult, modo, idque omni, quâ potest, exequitur perfectione, ac si totius mundi salus inde penderet.

Plurimi suis vitiis hærent immergi, plurimi sempiternis cruciantur pœnis, eò quòd magno illo, excelsoque animo fuerint destituti.

Si unum duntaxat quot annis vitium extirparemus, brevi essemus perfecti; quod si etiam sub initium modicam vim nobis inferremus, cuncta postmodum viderentur facilia.

Nihil tam arduum, quod, divinâ gratiâ roborati, superare, non valemus.

Multi, quos novisti, aut qui eâdem tecum utuntur domo, laudabiliter vivunt, seque ipsos assiduè subigere non desinant, noxâsque, vel levissimas studiosè devitant, non ignari, illis ipsis fædas animæ maculas aspergi. Gur eos non æmularis? quid obstat, quominùs, & tu, qui nec ætate tam affectâ, nec viribus tam infirmis es, tantundem præstes.

CAPUT LXXVII.

Gratia, quâ perfecti evadere possumus, à plurimis negligitur.

Gratia, quâ nos ad perfectionem provehere valemus, nobis nequaquam deest; sed plurimi desunt gratiæ, alterâque post alteram infructuosè perire sinunt, mediocri virtute contenti; ubi Deus ad sublimem perfectionis gradum illos perducere cupit.

Dicunt cum multis, ait Gerson, *Sufficit mihi vita communis, nolo merita Apostolorum, nolo volare per summa.*

Hoc sibi sufficere existimant. S. Gregorius, quod pessimis antecedant.

Quisquis sic loquitur, eoque est animo, habet, quod metuat, ne tandem aliquando in grave prolabatur crimen; nam ut

reâe S. Augustinus (a) *Si dixeris sufficit , periisti.*

Deus gratias suas denegare solet iis , qui donis ejus abutuntur , & propriæ voluntatis impulsu identidem delinquant ; adeò ut Theologi Sanctique Patres doceant , peccatum subsequens antecedentis esse pœnam ; propterea quòd homo per priùs peccatum singulari Dei auxilio se reddat indignum , quo destitutus in alia nova labitur ; quod neutiquam accidisset , si primum peccatum studiosè vitâisset , aut exigua quædam bona opera , ad quæ à Deo excitabatur , exequi non neglexisset.

Huic veritati nihil prorsùs opponi valet , quandoquidem ipse *Spiritus Sanctus* dicat : *qui spernit modica , paulatim decidet , & rursum , quia tepidus es , incipiam te evomere ex ore meo.*

Multi non solùm religiosi , verùm etiam alii , qui olim erant pietate conspicui , hac de causa turpiter ceciderunt , jàmque in mundo , inter sempiterni interitùs pericula , vitam agunt.

Maledictus , qui facit opus Domini fraudulenter ; inquit Propheta *Jeremias* , vel ut alii legunt , *negligenter.*

Quis hæc considerans totis artibus non contremiscat ? quis vel levissimas noxas
sum-

(a) *Ser. 15. de verb. Apost.*

summo studio non devitet? *Qui timet Deum, nihil negligit: inquit Sapiens.*

Neminem Deus deserit, qui sincerè ei studet servire, aut nisi priùs ab eo deseratur. Quò longiùs à te digressus fueris, eò propiùs ad Deum accedes. Age quod potes, poteris omnia; cuncta relinque, ut cuncta invenias.

CAPUT LXXVIII.

De Fide.

EA multorum etiam Christianorum est ignorantia, ut nesciant quid sit fides. Nunquid hoc deplorandum?

Quod fulgens gladius est puero, qui illum in vagina rubigine obduci finit, hoc illis est fides; rarus admodum apud illos ejus est usus, vel ferè nullus; quò fit, ut vitam degant ignavam, multisque vitiis obnoxiam.

Fides inter virtutes Theologicas primum tenet locum. Fundamentum est, cui vita perfecta inniti debet.

Qui magna cum reverentia, & attentione Deum precari desiderat; necesse est, ut is antea vivam eliciat fidem, quòd in Dei conspectu versetur, cum eoque sit collo-
cuturus.

Qui pusillo abjectoque est animo, dum quid molestum à moderatoribus impera-

tur, is fidei actum exercere debet, quòd Deus, qui hoc illi mandat, infinitè sit potens, eúmque cum *S. Paulo* dicere oportet, *omnia possum in eo, qui me confortat.*

Qui se gravi mœrore, inopiâ aliisque ærumnis oppressum sentit, necesse est, ut is firmâ fide sibi persuadeat, Deum infinitâ pollere providentiâ, prænoscere rerum eventus, atque scire, cur hæc omnia permitat, & cum *Davide* dicat: *Dominus regit me, nihil mihi deerit.*

Virtus, quæ per fidem in actum deducitur, nobiliore modo exercetur. Hâc ratione Sancti magna, ac stupenda patrârunt, *per fidem*, ait *S. Paulus* Apostolus, *operati sunt justitiam.*

Quis induci unquam posset, ut peccata sua præsertim probrosa Sacerdoti detegeret, nisi crederet, illa fore condonanda?

Quis perpetuæ paupertatis, castitatis, & obedientiæ voto se obstringere? quis affiduum sibi bellum indiceret peste infectis opem ferre, inimicos diligere, illisque beneficia præstare vellet? nisi certâ fide teneret, hujusmodi generosos homines placere Deo, amplissimamque in Cœlis promereri mercedem?

Fides regula, & norma nostrorum omnium operum esse debet: *sine fide impossibile est*

est placere Deo, ait S. Paulus. Non nisi una est fides, extra quam nulla speranda est salus.

Felicitas tua non consistit in eò, quòd homo sis, vel ingenio polleas; sic enim hæretici, atque impii, qui humanâ etiam naturâ sunt præditi, essent æquè felices, & demones, qui longissimè te scientiâ anteceddunt, multò te essent feliciores.

Felicitas igitur tua in eo sita est, quòd homo sis Christianus atque Catholicus, non specie, aut nomine tenùs, sed reipsâ diversarum virtutum exercitatione conspicuus.

Necesse est, ut, quidquid ab Ecclesia Catholica credendum decernitur, aut firmâ fide teneamus, aut æternis torqueamur incendiis.

CAPUT LXXIX.

De Spe.

Spem omnem in Deo semper habere repositam nos oportet, etiam inter durissimas persecutiones; sed potissimum cum gravi corporis vel animi necessitate premimur, aut cum de nobis videtur jam conclamatum.

Quin imò licet videremur usque adeò derelicti, ac si Deus torvo vultu nos intuens diceret: recede à me, non novi te, totus mihi displices, nimis enormia sunt,

quæ patrâsti, flagitia; nihil equidem de constantia, firmâque nostra fiducia foret remittendum, dicendûmque cùm Job nobis esset, *etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.*

Qui ejusmodi spem habet, is Deum honorat, ejusque proinde sentiet auxilium. *Sperantem in Domino misericordia circumdabit: ait David, & rursus. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus.*

Nescis quantas fiducia in Deum vires habeat, dicere solebat S. Ignatius Societatis Jesu Fundator: hac spe fultus Societatem per omnes orbis partes feliciter propagavit.

S. Xaverius usque ad eò spe erat armatus, ut difficillima quæque intrepidus aggrederetur, nihilque in iis reformidaret, nisi vitium diffidentiae. Hâc spe instructus totum orientem peragravit, Christi que Doctrinam ubique terrarum promulgavit, plurimâque supra naturæ vires opera paravit; ad eò ut nihil invium foret summæ ejus in Deum fiducia.

David Dei ope nixus, stupendo modo ejus manum expertus est adjutricem, dum à Saule insequente undique cingeretur, nec ei esset effugio locus.

S. Carolus Borromæus ad Religiosam quamdam domum in pristinum vigorem vindicandam se comparans, retinebatur ab amicis

amicis illi occlamitantibus, vitæ ejus strui infidias; at his ille nequaquam perterritus respondit. *An ergo Deus frustrâ in mundo est: equidem inceptum opus aggrediar: Dominus, cujus causam ago, me tuebitur; sine minus, mortem pro ipso lubens oppetam: Quâ in Deum fiducia planè singulari prodigiosè fuit servatus, quodque attentabat, ad felicem exitum perduxit.*

Verissimum itaque est, quòd asserit Ecclesiasticus. *Nullus speravit in Domino, & confusus est, Nullus inquit, ergo ne sceleratissimus quidem, quemadmodum liquidò patet in Magdalena, in altero duorum latronum, in Augustino, plurimisque aliis, qui firmâ suâ spe, quam in Deo collocabant, omnium flagitiorum veniam sunt consecuti.*

PROSECUTIO.

Spes hominis voluntatem provocat, eâque quodammodò impellit, ut is omnis boni possessionem, atque ab omni malo liberationem à Deo præstoletur, non in iis duntaxat rebus, quæ ad hanc vitam, verùm, & in illis, quæ ad futuram pertinent, fretus, ac fidens infinitâ potentiâ, clementiâ, ac benignissimis ejus promissis.

Jam verò quis est, qui de potentia, vel bonitate Dei dubitare valeat? *Misereris omnium, quia omnia potes, ait Sapiens, nec non*

S. Paulus. *Deus qui dives est in misericordia, Deus totius consolationis.*

Est quoque benignus ille pater, qui filium prodigum revertentem, gaudio exultans amplectitur. Ipsemet peccatores, à quibus contemptus est, prior quærit, eosque, ut ad se redeant, peramanter invitat. *Reverte-re, inquit, ad me, & ego suscipiam te, & non avertam faciem meam - - - & non irascar in perpetuum: convertimini, ait rursus, ad me à viis vestris pessimis, & quare moriemini?*

Nullum igitur superesse potest dubium, quin Deus sincerè velit nos salvos fieri, quòdque summæ nobis debet esse consolationi, ampliùs id vult, quàm nos ipsi, & plura salutis nostræ causâ præstitit, quàm nos unquam aut præstituri sumus, aut præstare poterimus, magisque homines diligit, quàm illi se ipsos.

Quòd si quis hoc etiamnùm in dubium revocare audeat, is summam ejus in assumenda natura nostra demissionem, summos per totum vitæ spatium labores, opprobria, acerbissimòsque cruciatus, nec non Sacramenti *Eucharistie* institutionem mente revolvat; Ad extremum sibi ob oculos ponat hunc fidei articulum. *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis.*

Nulla mater, inquit *Tauterus*, tanto æstuat desiderio, ut prolem suam in flammam lapsam eripiat, quanto Deus, ut impium ad se revertentem suscipiat, juvetque, licet is milies de die qualiacunque scelera perpetrasset.

Deus à se neminem repellit, nisi eum, qui veniam desperat, neque in prævaricatorem ullum animadvertit, nisi in eum, qui perditam suam vitam amare nunquam desinit. *Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet*, inquit regius Propheta *David*.

Quid enim est peccatum, si cum divina misericordia conferatur? *aranearum non nisi tela est* ait S. Chrysostronus, *qua à vento dispergitur*; *stramen non nisi aridum est*, ait Henricus Suso, *quod ab igne consumitur*.

Bonitas Dei major est universorum hominum improbitate, *si impius*, inquit Propheta Ezechias, *egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis --- omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, licet arenas maris numero æquarent, non recordabor*. Hanc Deus pollicitationem inter cæteras nobis scripto tradidit.

Quis hæc audiens salutem suam desperet? Cælum, & terra prius peribunt, quàm Deus datam violet fidem: nam ut *Sacra pagina* ajunt, *fidelis dominus in omnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis*. Et rur-

sum, est autem Deus verax, ac iterum, non est Deus, quasi homo ut mentiatur.

Si quis homo, licet nefarius, tibi promitteret remissurum se mille florenos, quos illi debes, tradito in manus tuas hac de re Chirographo, an non illi fidem haberes, & securus te somno dares?

Porro Deus, æterna veritas, peccatorum tuorum omnium veniam tibi spondit, quando te eorum pœnitabit; neque unum duntaxat, sed plura de hac re tibi dedit syngrapha; & etiam nùm cum Caino dicere audebis? *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

O perversitas! exclamat salvianus (a) homini ab homine creditur, & non creditur Deo: solus Deus est, de quo desperatur.

Remissionem dari peccatorum fidei dogma est; qui autem de salute desperat, is peccatorum veniam obtineri posse pertinaciter negat: negat item Deo esse potestatem, vel voluntatem culpas condonandi: Quid indignius excogitari potest? Judas, inquit S. Hieronymus, *magis peccavit desperando, quàm Jesum tradendo in manus judæorum.*

Delinquentium desperatio peccatum adeò enorme est (ajebat Christus S. Catharinæ Senensi) ut præ omnibus, quæ unquam perpetrârunt, mihi displiceat, eò quòd misericordiam meam, universis sceleribus, quæ in mundo com-

(a) L. 2. ad Eccles.

missa sunt, & adhuc committentur, infinitè majorem, manifestè contemnant.

Jesus ægro gravibus peccatis onusto, eaque Sacerdoti declarare pertinaciter recusanti, sua exhibens sanguinolenta vulnera, his eum mitissimis verbis est affatus. Hac omnia tuâ causâ perpeffus sum; nolo te condemnare, siquidem velis seriam de peccatis tuis agere penitentiam. Cùm verò ille benignissimis hisce verbis nequaquam moveretur, Jesus eductum è dextro latere copiosum sanguinem illi in faciem injecit, adjunxitque. Hunc Sacrosanctum meum cruorem tecum feres, ut in die judicii universis hominibus palam fiat, quòd misericordiam contempseris.

CAPUT LXXX.

De Charitate.

IPIUS naturæ instinctu omnes impellimur, ut amore prosequamur, quidquid non mediocre bonum in se continet: quî ergò fieri potest, ut non omninò rapiamur in amorem Dei, qui cuncta in se uno bona complectitur.

Fac hominem reperiri, in quo, & Sapiencia *Salomonis*, & mansuetudo *Davidis*, & *Jonathæ* fides, & *Joannis Baptiste* Sanctitas reluceat, & quidquid, prætereà acceptum est atque amabile: fierine possiet, ut illum odio persequeris?

Deus verò cuncta hæc, & infinitè plura, eaque modo perfectissimo possidet. Qui itaque contingat, ut eum nonnunquam odio habeamus, aut non nisi languidè diligamus? nonne hoc omnem captum superat?

Beneficiis etiam à natura inest vis quædam singularis ad hominum animos inflammandos in amorem eorum, à quibus illa acceperunt.

Quantum itaque momenti haberè debent beneficia nobis à Deo collata, ad ejus dilectionem in cordibus nostris excitandam.

Si quis tibi fame propemodùm enecato frustum panis daret, aut tibi cæco visum, surdò auditum, muto loquelam, claudogressum, aut non nisi minimum tuum digitum fortuitò ablatum tibi restitueret, certum est, te in illius amorem exarsurum.

Quòd si quispiam his affectus beneficiis ingratum se exhiberet, graviter illum incusares, atque inhumanum, omnique posthac favore diceres indignum.

Hæc si ita se habent; quid causæ est, cur Deum ferventissimè non ames? ipse visum, auditum, loquelam, gressum, liberum arbitrium, sanitatem, vitam, & si quid aliud possides, tibi elargitus est, neque unum tantummodò, sed omnes certo ordine formavit digitos, in maximum tuum commodum,

ejus

Ejus est Sol, qui tibi atque universo mundo longè latèque collucet; ejus est aër, qui te refrigerat; ejus est ignis, qui te calefacit; domus, quas incolis; aquæ, quibus sitim restinguis; vestes, quibus tegeris; cibi, quibus vesceris; cæterâq; ad obsequium tuum condita, ab ipso ducunt originem. An id inficiari potes?

Si Catholicus sis, non verò hæreticus, aut Mahometanus, si piis sis ortus parentibus, si Religioso cætui nomen dederis, ut ibidem salutis tuæ accuratiùs consulas, singulare Dei beneficium est.

Omnia pericula, quæ subterfugis, omnes tentationes, quas vincis, omnes piæ cogitationes, quæ tibi per diem suggeruntur, omnia bona opera, quæ peragis, ingentis beneficia sunt, quæ à munifica Dei manu proficiuntur.

Ipse corpus, & sanguinem unigeniti sui filii, si vis, quotidie tibi donat in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, & si quid eo dignius haberet, illud tibi lubens impertiret, nec his contentus præparavit tibi Cœlum quovis deliciarum genere refertissimum, & necdum hæc omnia sufficiunt, ut in Dei amorem totus exardescas? Quis credat?

Si quis, vel millesimam tantùm partē beneficiorum, quæ Deus in te contulit, elargi-
tus

tus tibi fuisset, amore illius haud dubie æstuares; omnes penè sermones, cogitationesque ad ipsum referres, ejus frui conspectu, cum eo miscere colloquia, in maximis deliciis ponereres; quí igitur fieri potest, ut Dei beneficia inferiori apud te sint loco?

Quando homo, non nisi terræ vermiculus, unum alterumve tibi præstat officium, totus es in eo redamando, in gratiis agendis, & in obsequiis vicissim deferendis; sed (pròh dolor!) ad tam crebros Dei favores, & tantos, & tam excellentes, & tam tibi necessarios, nequaquam expergisceris, omnique sensu cares, ipsaque glacie es frigidior; quin, quod deterius est, ad ejus offensam nonnunquam his ipsis abuteris; & necdum te graviter incusas, omnique posthac favore indignum censes? ó ingratus animus!

Næ tu brutis animantibus à ratione magis alienus es; ab his itaque ut magistris discas, quid Deo debeas, & te totum rubore suffusum exhibe.

Bestiæ quoque ferocissimæ nunquam rabiem exacuunt in eos, à quibus beneficium aliquod, vel levissimum acceperunt; at contra illos diligunt. *Ille*, inquit S. Ambrosius, *Impertita alimonia servant memoriam, tu non servas salutis accepta.* An non illud probrosum, planèque vituperandum tibi videtur?

Quam-

Quamobrem ad mentem sanio-rem redi, amor tuus in Deum majora indies capiat incrementa, ei, cæterisque omnibus, quæ S. Ecclesia credenda definit, fidem tribue, in eo spem tuam omnem colloca: Fides, & Spes in cælo esse desinent, verùm amor, qui te hic Deo conjungit, postmodum futurus est stabilis, & perfectus, & sempiternus.

CAPUT LXXXI.

Pauci sincerè Deum diligunt.

Videre licet plurimos, qui ingenio, cæterisque donis, quibus ornati sunt, multa, & præclara præstare possent; sed nihil horum efficiunt, eò quòd labores & certamina subterfugiant, alios laborantes, & certantes spectasse contenti.

Quid prodest multa scire, si pauca, aut vix ulla exæquamur? quid juvat perfecta notitia rerum, quæ ad Sanctimoniam adipiscendam conducunt, si manum operi ad-movere detrectemus?

Qui nil arduum suâ causâ agere, vel pati vult, is se ipsum non amat; neque proprio studet bono, quisquis, ut potiatur æterno, momentaneum, si ita loqui fas est, malum tolerare recusat: ubi pugna non est, illic victoria esse nequit.

Remissè Deum diligit, qui se ipsum intense amat, atque omnia ad suum com-
mo-

modum inclinât : qui enim Deum diligere cupit, is seipsum oderit, necesse est.

Gaudeat oportet, dum morbis, doloribus, angoribus, aliisque molestiis affligitur, quemadmodum quis gauderet, si ejus inimicus, quem implacabili odio persequitur, hujusmodi calamitatibus foret obrutus.

Rarus admodum est, qui se ipsum oderit; nam qui verè se odit, propriis non studet commodis, & lucris, sed in divinæ gloriæ amplificationem indefesso labore incumbit.

Quæstus rerum creatarum merum est nihil, attamen is cuncta perfringit, & ubi vis, heu! nimium quantum dominatur.

Solius Dei, ejusque gloriæ habenda esse ratio; sed quotusquisque est, cujus animum hæc cogitatio subit? Amor proprius, fons omnis mali, latè grassatur, & penè in omnia se insinuat; atque utinam interdum ex parte non inficeret res, vel Sanctissimas, vigiliis, labores, afflictiones corporis, orationes, Sacrorum muniorum, nec non elemosynarum distributiones! utinam non etiam aliquandò irreperet in suggestus, in sacra penitentiae tribunalia, & in crebriorem mensæ Eucharisticæ frequentationem! atque ita fit, ut Dei gloria, quam unam spectare nos oportet, jam non priorem locum occupet, sed penè subsequatur.

Qui

Qui sincerè Deum amat, is, vel agenda, vel ad omittenda etiam Sanctissima opera, se solo obedientiæ nutu regi sinit, atque omnia humana infrà se ducit.

Deus neminem unquam fallit, nec quemquam deserit, nisi priùs ab illo deseratur. Vult quoque, & solus debet ante omnia amari. Nunquid id rationi consonum? *Ratione plenissimum est*, inquit S. Eucherius (a) *Te illum in quo habeas omnia, amare præ omnibus.*

Cætera in Deo, & propter Deum amanda sunt. Infelix est amor, qui non in Deo, sed aut in hominibus, aut rebus perituris conquiescit.

Qui hominem amat, frendet, si quempiam alterum præ se diligi videat; qui verò rebus caducis immoderatè adhæret, irâ exardescit, atq; invidiâ uritur; dum eas ab alio amari, & desiderari intelligit.

Solus Dei amor doloris, & sollicitudinis expers est; quisquis enim sincerè Deum diligit, is cæteros quoque homines à Deo diligi gaudet, utque hic vicissim ab iis diligatur, vehementer exoptat.

Quisquis habet amorem Dei, is cuncta possidet; amor verò pravus bonos mores hac in vita corrumpit, atque in altera horribiliter animam, & corpus cruciat.

CA.

(a) *De vera Sapientia.*

CAPUT LXXXII.

*Labor, qui Dei causa non suscipitur,
perditus est.*

Bona opera præstare nequaquam sufficit, verùm necesse est, nos ea rectè exequi. Malum facilè se admiscet bono, in quod incumbimus.

Plurimi strenuè laborant, sed laboris mercedem nullam assequuntur, eò quòd eorum opera non nisi naturalia sint, quibus Cælum promereri nemo potest.

Quemadmodùm feris, ad gressum pedibus est opus, avibus ad volatum alis, ita homini opus est divinâ gratiâ, sine qua finem, ad quem conditus est, consequi nequaquam potest: hoc fidei dogma est.

(Ut homo, inquit *Divus Thomas* (a) quolibet bono suo opere vitam adipiscatur æternam, duæ illi gratiæ sunt omninò necessariæ; ac prima quidem est gratia Sanctificans, quæ illum à peccatis expiat, filiùmque dei efficit; altera verò est gratia actualis, quæ bona est cogitatio, vel Sancta illuminatio intellectûs, & pia affectio, vel Sancta motio voluntatis.

Has gratias *S. Spiritus* animabus nostris infundit, easque *Jesus Christus* perfectissimâ vitâ, acerbissimâque sua morte nobis promeritus est.

(a) 1. 2. q. 109. Art. 9.

Sed pauci earum habent rationem; innumeri verò in id unum toti incumbunt, ut se magnos faciant, & ad altiores provehant dignitates.

Magnus est, qui cuncta caduca despicit, ac pro nihilo habet, quique magno in Deum fertur amore. Aliud præter ipsum amare, damnosum est atque periculosum. *Minus Domine amat te, qui aliquid amat præter te, quod non amat propter te,* inquit S. Augustinus.

Unicus dies ferventer Dei causâ transactus centum millibus dierum, quos explendis cupiditatibus tuis intumpfisti, longè præponderat. Tempus omne, quod amando Deo non impenditur, perditum est.

Finge, te in seram vesperam operi impigrè vacare, etiam in rebus, quæ per se bonæ sunt, quin imo te sudare aquam, & sanguinem; si labores illos tuos ad Deum non referas nihil agis. Dives, & strenuus audies in ore hominum, sed eheu! coram Deo pauper es, & miserabilis.

Quid tibi nunc prodest pravis toties obsecutum fuisse propensionibus? quid rem quampiam fragilem deperiisse?

Demens es, si posthac extrâ te pulchrûm quid videre, re delectabili frui, suavem concentum audire, aut novum quid intelligere cupis, ubi intrâ te Deum habes, in quo omnis pulchritudo, jucunditas, suavitas,

vitas, & semper aliquid novum ipsis etiam beatis spiritibus est reperire. *Omnia mihi copia, quæ Deus meus non est, egestas est*, exclamat S. Augustinus. (a)

Delictamenta, quæ à rebus creatis magnâ diligentiam undique conquiris, tandem in amatores, gemitus, animique angores desinent. *Vis habere gaudium sempiternum*, inquit S. Augustinus, *adbare illi, qui sempiternus est.*

Sola opera, quæ Dei amore impulsus præstas; tibi sub vitæ finem incredibilem afferent consolationem, spemque tuam mirificè roborabunt.

Honores, commodâ, voluptates, opes, quibus modò abundas, ipsi quoque homines, quos inordinato amore prosequeris, & quibus placendi studio interdum fortassis Deo displicuisti, te in morte deserent, & verissimum esse comperies, quod Propheeta *Jeremias* vaticinatus est. (b) *Vocavi amicos meos, & ipsi deceperunt me.*

Celebris olim mercator (c) morti proximus sic suos domesticos fertur affatus. *Dilectissimi mei obsecro vos, ut hisce morbi molestiis me tot periculis pro vobis perfunctum eximatis; illis verò non sine copioso fletu respon-*

(a) L. 13, Conf. c. 8. (b) *Tbren. c. 1.*

(c) *A Lapide hunc in locum.*

spondentibus nullum superesse remedio locum, ingemiscens exclamavit.

O inanes hominum cura! ô quantum rebus terrenis inest vanitatis! En ego laboravi, & sudavi, vitamque, ne dicam, fortassis, & animam oppignoravi, eamque in dis. rimen adduxi, ut vos ô charissima conjux, ac liberi mei? locupletarem; jam vero hanc refero gratiam, quòd nusquam inveniam solatium, neque auxilium. O quantò meliùs salutem meam consuluissem, si labores meos impendissem Deo, omnèque tempus insumpsissem Religioso ejus cultui, conciliandisque mihi in Cælo amicis, quorum favorem extremâ necessitate pressus, opemque modò sentirem. O si ad breve tempus vitam producere, mihi esset integrum, longè aliter illam instituerem.

Tu, quisquis es, luctuoso infelicissimi hujus hominis exemplo fac sapias, reliquosque vitæ tuæ dies, & annos piè, hilariterque transigas.

Sola est animi tui sensuumque perversa propensio, quæ dies noctesque te exagitat; hanc refræna, ut hic perfectam vitam degas, & sempiternâ postmodum in Cælis pace fruaris.

Sensuum enim occasus, felicitatis exortus est.

CAPUT LXXXIII.

Deus solus quærendus est, ut quis fruatur animi pace.

IS ad perfectionem adipiscendam aptissimè comparatus est, qui internâ fruatur animi pace.

Hanc dæmon, quibuscunque machinis evertere studet, haud ignarus hominem animi pace destitutum in discrimen adducit divinæ quoque gratiæ amittendæ, nisi cautè sibi advigilet. Aqua turbida captandis piscibus aptissima est.

Causa, cur multi veram pacem nusquam inveniant. hæc est, quòd illam ibi quærant, ubi non est, nec illic quærant, ubi est.

Maximâ semper fruêris pace, si nec spes quidpiam, nec metuas; spes enim, & metus sævissimi sunt tortores, qui animum conquirere nunquam sinunt; neque unquam te turbabit aliorum de te parva existimatio, si tibi ipsi priùs vilis videaris: ideò enim nulli places, quòd tibi nimium places.

Præter Deum, nihil quære, ejus voluntati te totum subjice; solum time peccatum, ut perpetua in tranquillitate ætatem degas, & postmodùm moriaris securus.

Semper itaque magna cum sollicitudine servanda animi pax est, non solùm inter
pro-

prospera, verum, & adversa, interque ariditates, inter ipsos quoque nævos, & peccata, dum in hæc erimus prolapsi; inter qualescunque demùm tentationes, ut ut vehementes illæ sint, ac crebræ.

Tentationes, quibus impetimur, electionis nostræ ad gloriam, signa sunt minimè obscura.

Dæmon non eos, qui sibi, sed qui Deo fideliter serviunt, impugnare conseruit, in hoc non dissimilis canibus, qui non domesticos, sed alienos duntaxat allatrant.

Cum Pater *Balthasar Alvarez* Societatis Jesu vir summâ virtute præditus variis de salute angoribus premeretur, *S. Theresia* divinitus edocta est, illum tum nemini mortalium Sanctimoniâ esse secundum. Ingens sanè solatium, è tentationibus, & latratibus dæmonis cognosci posse, nos esse de numero filiorum Dei.

Si quando in peccatum inciderimus, nunquam idcirco animum despondere nos oportebit, crebros lapsus nostros plus æquo exaggerando, nostramque in corrigendis vitis socordiam nimium incusando.

Hæc eò duntaxat vergunt, ut morbus ingravescat, animus deprimatur, nec non virtutis studium intepefeat.

Animi inquietudo voluntatis robur minuit, & quasi enervat, & velut in quamdam

emendationis desperationem nos præcipit, intellectum obnubilat, iudicium pervertit, nec solum interiori, verum etiam exteriori homini plurimum officit, adeo ut reddatur ineptus, qui divinis illustrationibus imbuatur, quique cætera, quæ præ manibus habet, benè peragat. Nam ut rectè Tullius: *Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.*

Qui culpam admisit, is animo imperterritito se ad Deum convertere debet, & fate-ri, millies amplius, & gravius se fuisse lapsurum, nisi ejus gratiâ fuisset suffultus. Debet insuper elicto dolore, conceptoque emendationis proposito, veniam submissè precari.

Hoc unum cum sincera mortiferorum omnium peccatorum manifestatione exigit Deus, præterea nihil.

Qui his ritè peractis adhuc anxie disquirat, an cuncta patefecerit, an sufficientem habuerit dolorem, an omnium nozarum veniam sit consecutus, is rem agit, quæ Deo non potest non displicere.

Quidquid tollit animi pacem, vel à dæmone, vel à depravata natura nostra proficiscitur, non autem à Deo; nam ut rectè Propheta Regius, *Factus est in pace locus ejus. Pro nulla re mundi tui bari debet homo,* inquit Gerardus Magnus.

Animi perturbatio ex immoderato sui amore ducit originem. Si nîl præter Deum quæreremus, perpetuâ pace, & felicitate frueremur; siquidem in ipso reperire est, quidquid optabiliter possideri potest. *Va anima audaci*, exclamat S. Augustinus (a) *quæ speravit, si à te recessisset, se aliquid melius habituram.*

Deus summa felicitas, reliqua mera vanitas.

C A P U T LXXXIV.

Deum amare, eique perfectè servire, est velle, quod Deus vult

DEi gloria in eo consistit, quòd ejus voluntas fiat per res creatas, at potissimum per eas, quæ libero arbitrio sunt præditæ.

Unde fit, ut plus honoris in illum redundet ex unico amoris, vel adorationis actu, quàm ex omni stellarum splendore, cœlorum motibus, elementorum operationibus, atque adeò, quàm ex ipsis, quadam ratione, obsequiis, quæ ab Angelis, ac beatis ei deferuntur, eò quòd hoc necessitas ad illa impellat, libertas verò hominibus, ejusmodi virtutum exercitationes, aut omittendi, aut producendi, aut omninò contrarias eliciendi, tribuat potestatem. *Voluntariè sacrificabo tibi* inquit David.

(a) L. 6. Conf. c. 16,

Nunquam opera nostra quidquam mērentur, nisi divinæ voluntati sint conformia, aded ut cum *Davide* oves pascere, Deo sic volente, incredibiliter gloriosius atque utilius sit, quàm eo nolente, cum *Saule* offerre victimas.

Minima, & vilissima opera cum Dei voluntate conjuncta, mirum dictu, quantum resplendeant; maxima autem, & præstantissima, si ejus voluntati repugnent, in despicatissima degenerant.

Gloriosa res est insigni scientiâ pollere, prolixis vacare precationibus, in afflictationibus corporis esse assiduum, laudabiliter ad populum dicere, nec non cum proximo aptè versari; sed scientias sibi comparare, precari, cibo se abstinere, pro concione cum plausu dicere, comiter, & benigne cum aliis agere contra voluntatem Dei, nullo loco habendum est.

Ex adverso omnis scientiæ esse ignarum, totos dies domi obsidere, ibidemque arnarum inire numerum, aut aquam de vase in vas iteratò transfundere, haud dubiè abjectissimum est; sed isthæc agere divinæ voluntatis impulsu, fructuosissimum est, ac gloriosissimum.

Sanctissimus est is, non qui prolixis precibus insistit, aut crebris, & asperis ciliciis, aliisque duris afflictationibus corpus extenuat,

tenuat, sed qui Dei voluntati accuratissimè parct.

Temerè igitur agunt, qui ex consuetudine, vel naturæ instinctu scribunt, legunt, studiis vacant, domo exeunt, cum hominibus versantur, comedunt, bibunt, dormiunt, neque tamen acie mentis dispiciunt, utrùm cuncta hæc cum divino placito consentiant: nunquid hoc omni vituperatione dignum? Seriùs, ocys conscientia illis improperabit; hac illàve in re te ipsum, non verò Deum quæsvisti: idcirco timendum est, ne is tibi dicat: Proripe te hinc; non novi te; mercedem recepisti.

Nihil in terris suavius est, quàm amare Deum perfectumque ei exhibere cultum; reliqua non nisi vana sunt, & dolo plena, atque adeò conjuncta cum manifesto salutis amittendæ periculo.

Is Deum amat, qui vult, quod vult Deus, quique propriæ voluntati prorsus renuntiat, adeò ut, licèt Deus ei copiam faceret, nunquam tamen domicilium, munus, aut quid hujusmodi pro arbitrato suo vellet eligere.

Deus optioni *S. Francisci Borgia* vitam *Eleonora* uxoris permiserat; ille autem, propriam veritus voluntatem, Deum obsecravit, ut de omnibus pro sua voluntate decernere dignaretur.

JESUS S. Gertrudem sic olim fertur allocutus. *Offero tibi hac manu sanitatem, morbum alterâ, elige filia quod lubet; illa verò hunc favorem admittere detrectans, humi prostrata junctis manibus ita eum precabatur. Rogo te Domine, ne voluntatis meae utillam, tua verò solius habeas rationem. Tuum est mihi significare, quid tibi potissimum implateat.*

Responsum hoc ad eò CHRISTO fuit acceptum, ut illi dixerit. *Qui desiderat, ut ego frequenter in cor suum descendam, eum oportet clavem voluntatis suae mihi tradere, nec illam unquam repetere.* Quibus ex verbis S. Gertrudis tantum cepit fructum, ut exinde quotidie trecenties sexagies ter iteraverit brevem hanc precationem: *Non mea voluntas fiat, ô Domine, sed tua.*

Docere me Domine facere voluntatem tuam, inquit David (a) haud ignarus, voluntatem nostram omnium malorum, & vitiorum esse radicem.

P R O S E C U T I O.

Qui perfectus est, mundo mortuus est. *Mortui estis, vita vestra est abscondita cum CHRISTO in Deo,* inquit S. Paulus ad quosdam perfectos scribens Christianos.

Quemadmodum mortui sensus omnis expertes sunt, licet illis offerantur cunctæ universorum Regum Coronæ, aut quam-

(a) Ps. 142.

vis eorum corpora in fimeta abjiciantur, aut membratim dissecentur; sic homo perfectus neque ob honores, & opes gaudio exultat, neque ob contemptum, & molestias, mœrore deprimitur.

Finge illi obvenire durissima quævis, sensu caret, non in inferiori parte (quam Deus modò suaviùs, modò duriùs tractat ad majus meritorum incrementum) sed in superiori, seu in penetralibus animæ, ubi in solo Deo conquiescit.

Si qua ex re videat honorem in Deum redundare, gaudio gestit, quamvis sic omnium aliarum rerum fieret jactura. Nihil ipsum dolore afficit, nisi peccatum, & quidquid Deo displicet.

Is igitur Deum amat, rectèque colit, qui vult id, quod vult Deus, quique se exspoliât cunctis aliis desideriis etiam Sanctissimis, *Verbi gratiâ*, habendi plura ad obtinendam perfectionem, auxilia.

Quidam volunt Sanctitatem adipisci magna eximiâque opera præstando; Deus autem non nisi per multas molestias vult illos eò perducere.

Tota Gallia credebat Ludovicum Regem expugnatione terræ Sanctæ Sanctitatem assequi debere; sed illum Deus ad ejus culmen evexit, non per victorias illic reportatas, sed per carceres, & dolores, quos ibidem patientissimè toleravit. K 4

Alii comparare sibi Sanctitatem volunt eleëmofynis erogandis, cùmque in finem divitias appetunt; Deus verò illorum amantissimus, infinitâ suâ sapientiâ præcognoscens, opes illis esse obfuturas, per inopiam eos vult Sanctimoniâ donare.

O quot modò pauperes in cælo de ejusmodi salutis remedio gratias Deo agunt! quot autem divites apud inferos opes execrantur, quæ damnationis fuere causa!

Opum possessio admodum dura est, graves secum adfert molestias, & plures occupationes, vehementesque tentationes: & tam unæ quàm alteræ magno nobis sunt impedimento; molestæ enim occupationes animum distrahunt; tentationes verò à divino cultu sæpenumerò nos abstrahunt, & ad peccatum impellunt.

Qui nihil est, quod amittat, is vivit securus. Quemadmodum optabilius est firmâ uti valetudine in vili angustoque tugurio, quàm in ampla, & magnifica domo, atque in molli lecto ægrum decumbere; sic & multò satius est, in paupertate vitam securam degere, quàm multos inter angores immensis abundare divitiis.

Sapientis est Deo se totum committere; rectius ipse novit, quàm nos, quid ad suam gloriam, nostramque salutem conducat.

Cruces à Deo submissas majori affectu
exoscu-

exofculari, amplectique par est, quàm illas, quas nos ipsi quærimus: hæ namque non semper à Deo proficiscuntur; amor proprius non rarò colludit; juvat videri, & gaudemus nos placere conscientia nostræ moderatoribus, aliisque, quibus has notas fieri oportet.

Amor sui innumeros detrudit ad inferos: facit hic, ne opera nostra recta sint: etenim ex nullo bono opere in Deum gloria redundat, nisi illud cum divina congruat voluntate.

Præstat non appetere, quod non habes, quàm habere, quod appetis. Qui vult, quod vult Deus, is habet omnia.

Deus unumquemque vult fieri salvum; quis hoc ausit diffiteri? Attamen non omnes ad parem, aut certè summum vocat perfectionis gradum.

Huic rei ferio invigilare oportet eos, qui sacris tribunalibus præsent; falli enim possunt, dum omnes suæ curæ commissos, quibus idem tempus, eadèmq; suppetunt adminicula, ex propria animi propensione pari modo regunt, neque attentè considerant, quâ viâ Deus illos ducere decreverit. Unde fit, ut eorum nonnulli in assidua inquietudine, atque angore, quasi extra centrum positi, vitam degant, neque illic, ubi vult Deus, conquiescant.

Deus ab unoquoque eadem nequaquam requirit studia; prolixæ preces, multa, ac frequens à cibis abſtinentia, aliæve corpōris afflictationes, quæ huic profunt, alteri quandoque non parùm obſunt.

Sincerus in Deum amor nihil, vel ſupra, vel præter divinam voluntatem molitur, ſed ex Dei placito cuncta peragit.

Satiùs eſt, multòque ſecuriùs viâ voraginibus reſertâ per plurima æternæ ſalutis amittendæ pericula incedere, ſi Deus ita velit, & nobis ſit comes; quàm contra ejus voluntatem, commodum faciliùs tenere tramitem.

Semita etiam plana gravioris lapſûs nonnunquam fuit occaſio; nemo autem labi, aut aberrare poteſt, qui Deum ducem naçtus eſt; nam, ut ait CHRISTUS Servator noſter, *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris.*



CAPUT LXXXV.

De Dilectione inimicorum,

S I V B

**Efficax ad eam adhortatio, scripta
ad Christianum amicum, utilis
etiam iis, qui non gerunt ini-
micitias.**

A Mice mi, paucis abhinc diebus re-
nunciatum mihi est, enormem tibi
illatam esse injuriam, atque ideo
inimicitias te fovere, gravemque
spirare vindictam, & omnem deinceps inimi-
co tuo te velle denegare amorem. Equidem pro
eo, quanti te facio, magna tui commiseratione
moveor, quod miser sis, sive corpus, sive ani-
mam spectes. Hinc me impulit tui charitas, ut
ponam tibi ob oculos efficacia quadam argu-
menta, quibus, uti confido, animus tuus exa-
cerbatus mitigabitur, & ad pacem ineundam
excitabitur atque inflammabitur.

Primò itaque docebo te, quàm sit rationi
consonum inimicos suos diligere. Secundò
quàm utile. Tertiò quàm facile. Quartò
quàm necessarium. Quintò, ut dilectio tua
digna sit merito, demonstrabo inimicos diligen-
dos esse propter Deum. Ad extremum, ubi con-
clusero, armabo te contra quasvis injurias,
quibus forsitan adhuc aliquando labentibus ani-
mis afficiendus esses: verumtamen audi prius

praeceptum, quod, & mihi, & tibi, ceterisque mortalibus datum est.

Ego autem, inquit CHRISTUS: (a) dico vobis, diligite inimicos vestros. Quasi diceret: Praecepit vobis olim Deus, ut diligeretis proximum: ego autem dico proximi nomine intelligi inimicos quoque, nec solum dico, & declaro; sed eadem auctoritate praecipio; ut diligatis inimicos vestros; non quod velim, ut diligatis inimicitiam, & malam voluntatem, quae contra vos gerunt, sed ut propter inimicitiam, malamque voluntatem non desinat is illi homini, qui proximus vester est, bene velle.

Hoc est praeceptum; quod nobis datum est de diligendis inimicis nostris; intellige modo, quae rationi consonum, inimicos diligere.

§ I.

Rationi consonum est inimicos diligere.

HOc ipsum addiscere poteris ex iis, quae mox subjungam.

Primò multa sunt, quae inimicum tuum amabilem reddunt. In eo est humana natura, sunt, & in eo non pauca, quae naturalia, quae supernaturalia bona, aliisque, quae industriam suam acquisivit: cuncta haec faciunt illum amore dignum.

Inficiari nequeo, in eo quoque esse pravam voluntatem, nec non inimicitias, quas

(a) *Math. 5.*

contrà te fovet; at majora profectò, & plurain eo sunt bona, quàm hoc malum; illorúmque Deus est auctor, hujus verò ipse homo; æquum igitur est, te propter id, quod minus est, non habere odio, quod majus est, tam multa scilicet bona, donáve, quibus ornatus existit, plúisque mementi apud te habere ea, quæ amoris, quàm quæ sunt odii causa.

Quemadmodum enim corporis infirmitas matris in filium amorem non immittit, ita nec inimicitia minuere, aut extinguere debet amorem in proximum, qui CHRISTI membrum est non secùs, ac tu, qui que antehac te dilexit, tibi que forsitan beneficia præstitit, & alia fortè posthac præstiturus est. Si quidpiam odisse vis, odi ejus malitiam; eámque execrare, sed serva hominem incolumem, eúmque amore prosequere.

Secundò dilectio inimicorum sic tibi præcipitur, ut iis vicissim præcipiatur dilectio tui; commune etenim præceptum est, & ad omnes omninò homines spectat. Diligite, inquit Christus, inimicos vestros; & rursus. Dimittite.

Deus, ut patet, non tibi soli præcepit, ut tuis inimicis ignoscas, sed omnibus quoque aliis, quos injuriá quondam affecisti, severissimè mandavit, ut tibi vicissim ignoscant.

230 VERITATES

scant. Jam verò quis non lubens uni alterive ignoscat, ubi cæteri omnes injurias sibi ipsis illatas ei condonare tenentur? Cùm igitur inimicus tuus amorem, atque injuriarum condonationem tibi debeat, rationi planè consentaneum est, & illum à te diligi, injuriásque tibi illatas illi condonari.

Tertiò. Fac inimicum tuum inurendo tibi contumeliam, enormem perpetrâsse noxam, jam illius fortè seriò eum pœnituit, ædóque est in amore apud Deum; tu verò, qui inimicitias, vindictæque sumendæ desiderium foves, totus Deo displices; non est igitur æquum te odisse hominem, quem Deus præ te diligit.

Quartò. Si quis te rogaret: an optas, ut Deus inimicos suos odio persequatur, eosque severè puniat? an verò mavis, illis à Deo ignosci, eosque diligi? haud dubiè responderes: postremum malim; etenim male nobiscum ageretur, & vœ misero mihi, qui innumeris propè peccatis Deum irritavi, si ea condonare, suóque inimicos diligere nollet!

Cùm igitur longè præoptes, ut Deus prævaricatoribus, infestissimis suis hostibus ignoscat, eosque diligat; æquissimum est, te quoque inimico tuo injurias, quibus te exagitavit, condonare, eúmque amore prosequi.

Quintò,

Quintò, Deus, ejúsque Sanctíssima voluntas plus momenti apud nos habere debet, ut diligamus inimicum, eúmque in gratiam recipiamus, quàm quævis alia causa inferior; sed frequenter inimicos in gratiam recipimus ob aliquod officium, quod nobis præstant, vel ob matrimonii vinculum, quod supervenit cum una ex consanguineis nostris, vel quia sibi ignosci petunt, vel ob alicujus amici deprecationem. Si igitur hæc inferiora tantùm apud nos valeant, rationi planè consentaneum est, oportere plus efficere Deum, ejúsque voluntatem, propter quàm inimici diligendi sunt. Hoc velim altè in animum demittas.

Ephestion, & Craterus Alexandro Regi ambo erant intimi; at non mediocris illos urebat æmulatio (alter enim præ altero cupiebat amari.) Hinc inimicitia, quas studiosè unumquemque celabant, donec negotiorum causâ ambos pariter in Indias proficisci oportuit; tum enim eorum odium tam diu compressum, & tacitum erupit in actum, atque adeò acriter exarserunt, ut fanda, & nefanda alter alteri exprobraverit: à contumeliis ventum est, ad acinaces, alterque alterum haud dubie trucidasset, nisi à circumstantibus ambo fuissent inhibiti.

Rex quoque ingenti accitus clamore super-

perveniens, adeò acerbè illos perstrinxit ; ut jusserit eos inire fœdus jurejurando confirmatum , quòd posthac inter se essent amaturi , adjunxitque ambos adjudicaturum se morti , si quando verbis aut gladiis se mutuò rursus impeterent , aut certè eorum alterum , qui rixarum aut pugnas fuisset auctor.

Hæc regis verba horum nobilium animis tam altè infederunt , ut ex eo die vixerint inter se conjunctissimi.

Si itaque auctoritas Regis , qui non nisi homo erat , tantùm valuerit ad pacandos binos illos nobiles adeò inter se dissidentes , ut omnis spes concordiae ipsis præclusa videretur ; quantum momenti , necesse est , habeat auctoritas Dei , Regis Regum , nec non reverentia ei debita , ad mitigandos nostros animos , qui diù noctûque vindictam spirant ? porrò quid Reges memoro ? natura quippe nos docet , non exiguam testificationem honoris adversus eos esse adhibendam : haud igitur illis mihi opus est ; firmiori utar argumento , quod experientia quotidiana comprobat.

Senator quispiam , aut quis alius medioeris etiam notæ atque auctoritatis vir , unum aliquem vindictam spirantem his adoritur verbis : Quid audio de te ? hæc ut ita fiat ? intelligo enim inimicitias te fove-

re adversus tuum vicinum, neque te salutatum velle eum resalutare, neque dignari alloquio, quin imò gravem in eum te meditari ultionem. Audi, quid tibi dicam. Cave ultra hunc diem differas; curavi hac accersiri vicinum tuum: operiamur illum; continuò hic aderit, hodiè cum eo inibis pacem; jubebo prouini vinum, inter vos propinabitis, atque in mutuos ruetis amplexus; neque, si sapias, tergiversare; non enim te fugit, quo loco apud me, & quanto mihi in amore semper fueris; nunquid quibuscunque potui rebus tibi præstò fui, operâ, consilio? quid? quòd ne pecuniam quidem tibi unquam denegavi.

Quapropter si pacem inire recuses, scito fore, ut amicitia mea excidas, ut beneficium tibi nuper præstitum adimam, ut munus quod modò vacat, & ejus collatio in mea est potestate, tibi non conferam, ut ad conjugium sat opulentum, quod, me deprecatore, te obtenturum speras, nequaquam te promoveam; denique tibi polliceor, effecturum me, ut non pauci tuam officinam frequentare desinant.

His ille auditis, licèt sub initium varia opponat, paulatim se flecti sinit, & tandem multis adhuc verbis ultrò citròque habitis contrahit, ac demittit animum, cyathumque in manus accipit, & propinat inimico suo,

suo, in ejúsque ruit amplexos, atque eom deinceps diligit ut amicum. Factum benè; laudo. At animum, quæso, adverte ad id, quod modò dicturus sum.

Deus, qui infinitâ pollet dignitate, atque auctoritate, quique nos ante omne ævum dilexit, nos monet, atque ait: *Diligite inimicos vestros*: nec non ultrâ, & acrius nos urget: *Dimittite*, quòd si non dimiseritis, meâ haud dubiè excidetur amicitia; vobis occludam cælum, & in sempiternas flammâs vos præcipites dabo. Nos tamen his nequaquam perterriti, inimicis ignoscere, eosque diligere nolumus. Quid tibi videatur? nunquid id rectæ rationi repugnat?

His, qui insano formosæ cujusdam puellæ amore capti sunt, sæpè graves contumelias non ab ea duntaxat, sed, & ab aliis rivalibus inurantur, quas hi ejus amore non gravatè ferunt, atque ex animo condonant: & minùs in nobis efficiet amor Dei, cui innumeris nominibus obstricti sumus, quàm amor infirmi, & imbecilli corporis, ut injuriarum ab inimicis illatarum memoriam omnem deponamus?

Inimus pacem (ut supra memini) propter mediocrem auctoritatem hominis nos ad eam adhortantis, minitant isq; nî fiat, leve malum, & minimè diuturnum; rationi itaque prorsus consonum est, te deinceps
cum

cum inimico tuo vivere conjunctissimè, propter Dei non suadentis, sed propositâ æternæ damnationis pœnâ, illud severè præcipientis, infinitam auctoritatem.

Quid? quòd leves, & vix ullius momentè rationes, ut suprâ etiam memini, non ratio nos impellant ad infestissimorum nostrorum hostium dilectionem; æquissimum igitur est; Deum ipsissimam rationem, omniumque humanarum rationum originem, qui tibi apertè mandat, ut inimico tuo ignoscas, eumque diligas, plus apud te valere.

Sextò. Inimicus tuus est etiam inimicus Dei; cum enim tibi inferret injuriam, eum quoque, ejus violans præceptum, affecit injuriâ, & quidem longè atrocissimâ; nihilominus Deus illum amat non secus, ac cæteros inimicos suos, à quibus multò plura, & majora passus est, quàm tu ab inimico tuo perpeffus fuisti, aut unquam patieris.

Præterea inimicos Dei innumeros reperire est; tot ævis labentibus erecta fuere falforum deorum delubra in veri Numinis contemptum: quid? quòd quovis loco, & momento gravissimis offendatur sceleribus: tui autem inimici admodum rari sunt; non nisi unicus tibi est, ut famâ accepi, & non nisi semel, aut bis tibi damnum intulit.

Accedit: inimicos Dei esse viles, & abjectos,

jectos, merſumque nihil, ſi ad eum compara-
rentur; tuus verò inimicus humanâ naturâ
præditus eſt, non ſecus, ac tu, adeoque de ſe
æquè dignus, quin imò te fortè melior, &
genere nobilior eſt.

Sileo inimicos Dei innumera ab ejus mu-
nifica manu accepiffe beneficia (quis au-
tem neget longè difficiliorem reddi amo-
rem inimicorum, quos multis, priùs quàm
nobis infeſti eſſent, officiis proſecuti fui-
mus?) tuus autem inimicus non niſi uno
aut altero à te affectus fuit beneficio, aut
fortè nullo.

Si igitur Deus te infinitè major, & excel-
lentior inimicos ſuos diligit, qui tam mul-
ti, tam viles, & abjecti ſunt, & à quibus,
poſt plurima etiam beneficia iis præſtita ad
iram toties fuit provocatus; rationi planè
conſentaneum eſt, à te quoque inimicum
tuum diligi, qui non niſi unicus eſt, &
æquè dignus, ac tu, & qui unâ tantùm alte-
ràve vice te offendit, cuique nihil obſequii
antea præſtitiffi, aut certè, admodum pa-
rùm.

At, inquires, Deus amat inimicos ſuos,
poſtquàm illos peccatorum pœnituit, illo-
rumque ſupplices petivêre veniam; meus
verò culpam nequaquam eſt deprecatus.
Hæc excuſatio, crede mihi, nullius eſt mo-
menti, quin vim argumenti mei auget,
nam

nam si ipse culpam non deprecatur, Deus illam pro eo deprecatur; imò severè tibi mandat, ut illam ei condones; rationi itaque consonum est, plus apud te ponderis habere mandatum Dei ejusque deprecationem, quam pro eo facit, quam si tuusmet inimicus veniam petiturus genibus tuis accideret.

Hæc si necdum te moveant, validior utor argumento. Deus nutrit inimicos suos, licet nullam etiamnum rogaverint veniam: sinit solem, lunam, stellas iis collucere: sinit quoque ventos spirare, uvas, aliòsque terræ fructus maturescere in commodum, & delectationem plurimorum improborum, & rebellium, iisque multa alia confert beneficia, qui perire, ac fulmine percussitoties sunt promeriti.

Quin, quod majus est, & animum tuum flectere, & permovere omninò debet Deus his suis inimicis, & tibi pariter pœnitendi, nec non vitæ pravæ corrigendæ tempus largitur, suisque donis cœlestibus illos, teque excitat, & prior ad osculum pacis invitat, *Cum adhuc peccatores essemus, CHRISTUS pro nobis mortuus est, inquit S. Paulus,*

Mortuus? animam suam pro nobis posuit? & tu inimico tuo negas alloquium, & domûs tuæ frequentationem, omnemque ei amicitiam renuntias; quin, si in tua id foret

foret potestate, fortunas ejus everteres, eumque ad internecionem deleres; & quamvis supplex genibus tuis advolveretur culpam deprecaturus, forsitan ne tum quidem illam ei condonares. Quis hunc agendi modum probet? quis asserere audeat cum ratione illum consentire?

Cuncta hæc demonstrant, rationi planè consonum esse, inimicum tuum à te diligere; audi porrò quàm sit utile,

§ II.

Utile est inimicos diligere.

Quàm hoc sit manifestum, perspicies ex iis, quæ mox dicturus sum.

Primò. Dilectio inimicorum facilem reddit observationem præceptorum Dei. *Qui diligit proximum, legem implevit,* inquit *S. Paulus.*

Contrà ex odio inimicorum magna oritur prævaricatio; ubi verò hi diliguntur, ibi nec homicidia, nec rixæ, nec furta, nec contumeliæ, nec detractiones committi solent, nec alia hujusmodi peccata, quæ nemo perpetrat adversus eos, quos amore prosequitur; nam, ut ait Apostolus; *Charitas patientis est, benignæ est, non agit perperam.*

Secundò. Dilectio inimicorum præstat nos imunes à multis molestiis, magnisque animi perturbationibus, quas odium secum trahit.

Si

Si enim in vindictam erumpas, & grave inimico tuo damnū inferas, quis non videt te manifesto exponi periculo, ne, & tu aut in fama, aut in corpore, aut in bonis fortunæ seriùs ocys graviter lædaris? experienciã quippe non rarò compertum est, eos, qui vindictam sumpserunt, postmodum, vel crudeliter trucidatos, vel aliud grave damnnum fuisse passos.

Quòd si modò vindicta supersedeas, desiderium autem ultionis fumendæ in animo assiduè foveas, quis ignorat, continuis te premi curis, vitamque ducere acerbissimis exagitationibus, & mæroribus refertam? omnique te (sive inimicus tuus tibi fiat obvius, sive de eo cogites) destitui solatio? Deumque jure meritò tibi exprobrare posse cum S. Augustino, (a) *Plenus es aceto, ubi vis mel pondam?*

Plus dicam? diu noctūque injuriã tibi inflata tuo obversatur animo, hisq; aut similibus te torquet cogitationibus: quando, & quo modo vindictam tandem sumam? nolo differre ultra crastinum, eò me conferam, ibi inimicum operiar, hoc ei in os objiciam, illo malo inaudito, atq; inusitato eum afficiam; at non ità; tutus nequaquam forem, evidentiq; me exponerẽ periculo incidendi in manus judicum; aliter adornanda sunt omnia. Miseram hanc esse vitam, quis

(a) *Horn. 37. inter 50. non*

non videt? Cunctis his molestiis, & angoribus te liberat inimicorum dilectio.

Tertiò inimicorum odio deperditur amicorum amor; cum enim mundus innumeris vitiis scateat, si non nisi amicos diligere velimus, vix erit invenire, quos amemus: Ecquod enim diei momentum est, quo non aliquid reprehensione dignum committatur?

Hodie hic illum offendit, cras ille istum; cum omnibus, si potes, hominibus versare; seriùs ocyùs aliquid, quod tibi displicebit, illos dicturos, aut facturos esse certo certius deprehendes; ita & tu, quantumvis magnâ virtute præditus sis, seriùs ocyùs aliquid es dicturus, aut facturus, quod illos offendet.

Si itaque, nec acerbum quidem verbum æquo moderatôq; animo tolerare velimus, necesse est, omnes omninò homines à nobis odio haberi, nôsque contrà eos inimicitias gerere; nam seriùs ocyùs, si contingat, ut eorum consuetudine utamur, aliquid dicturi, vel facturi sunt, quo ad iram provocemur: ita quoque necesse erit, ab omnibus omninò hominibus nos odio haberi, ab iisque adversus nos inimicitias geri; quia seriùs ocyùs aliquid dicemus, vel faciemus, quod illis bilem moveat. Amor igitur inimicorum sartam tectam, ut ajunt, conservat dilectionem amicorum.

Quartò.

Quartò. Dilectio inimicorum longè faciliùs, atque efficacius sopit, aut extinguit, inimicitias, quàm odium, & vindicta, quibus potius audentur; qui enim sanguinariam exigit ultionem, is inimicum suum irritat, eumque pejorem, acerbiolem, & ferociolem reddit, atque ejus in se rabiem vehementer concitat.

Contrà verò benevolentia, odium, & inimicitias mitigat. Multi odio fuere habiti, qui postea summo fuerunt in amore, *Si ad tempus*, inquit S. Chrysostronus (a) *sustinet inimicum, postmodum tuâ benevolentia victum, amabis quasi amicum.*

Injuriam tibi illatam enormem esse, haud possum ire inficias; at, si sapias, fer illam moderate, ejusque auctorem perhumaniter saluta: quòd si te conveniat, cave alloquium, aliave amicitiae signa ei deneges, & si perfectioni studes, novis eum officiis tibi demerere, quibus haud dubiè victus pudore suffundetur, suamque amaris lachrymis culpam deplorabit, teque tenerrimo in posterum amore complectetur.

Cinna Cæsari *Augusto* mortem machinabatur: is verò, hoc intellecto nuncio, vitam donavit, & perhonorifico atque opulento consulatu auxit; quibus benevolentiae signis ita captus est *Cinna*, ut deinceps

L fuerit

(a) *Oper. imperf. in Matth. hom. 13.*

242. VERITATES.

fuerit integerrimus, & fidelissimus Cæsaris amicus, (a)

Arcadion Philippum Regem caluminari non cessabat. Quis hic non expectet cruce aliave atrocissima supplicia? at tantum absuit, ut in eum Rex gravius animadverterit, ut etiam sibi obvium urbanissime exceperit, pluramq; ei dona submiserit. *Arcadion* tam singulari humanitate victus, erubuit: pristina mentem ita mutavit, ut ex hac die nemo fuerit inventus, qui Regis laudes studiosius divulgaret. (b)

Beneficia, inimicitias etiam maximè inveteratas non raro minuunt, atque funditus extinguunt.

Quintò. Dilectio inimicorum, injuriarumque condonatio maximam promeretur mercedem, peccatorumque veniam impetrat; quemadmodum CHRISTUS testatur. *Erit merces vestra multa, & eritis filii altissimi. . . . Dimittite, & dimittemini.*

Contrà verò, odium damna affert gravissima; qui enim odit inimicum, is incidit in odium Dei, ac proinde inimicitias adauget, atque inimicos accumulatur.

Præterea non parùm delinquit, qui inimicum suum odit, adeoque sibi ipsi magis nocet, quàm inimicus ei nocere poterat; peccatum enim gravius malum est, quo vis

(a) *Sæc. in vita.* (b) *Plut. de ira cõhib.*

temporali damno, quod nobis inferri potest; porro gravissimum damnum, quo quis nos afficere valet, est nocere animæ.

Inimicus tuus famæ duntaxat tuæ, corpori, bonisque temporalibus nocuit, tu vero, ulciscendi desiderio, tuæ nocēs animæ, atque ita manum illi porrigis adjutricem ad affligendum te, tibi que ipsi gravius infers malum, quam ille tibi; propriam enim peccando occidis animam, quam ille ne lædere quidem potest. Quid infelicius? quid magis deplorandum?

Is vero, qui inimicum suum diligit, illique ex corde ignoscit, vincit eum, ejusque prævæ voluntati obicem ponit, voluntas quippe ei erat graviter te affligere, tibi que nocere.

Quotiescūq; igitur inimico tuo ignoscis, solatio eum privas, quod ex damno tibi illato hausisset: tu vero damnum nullum pateris; at maximam tibi adfers utilitatem; gratiæ enim sanctificantis incrementum, certūmq; æternæ vitæ pignus acquiris: quid, quod illum rubore suffundis, ingens ei beneficium præstando, dum illum amas, illiq; omnes, quibus te affecit injurias, ex animo condonas; quo favore de te erat indignus.

Ex modò dictis manifestum fit, utile imprimis esse inimicos diligere; nunc quàm facile sit, intelligo. L 2 S. III.

§. III.

Facile est inimicos diligere.

INficiari nequeo, & dilectionem inimicorum etiam atque etiam de se esse difficilem; attamen non pauca accurate perpensa facilem illam reddent.

Primò Contingit non raro, ut propriam nostram culpam quidam contra nos inimicitias gerant: despiciunt nos, nobisque graviter nocent, eo quod illos prius despeximus, illisque graviter nocuerimus, aut quia quidpiam vituperatione dignum à nobis profectum est. Nostra arrogantia, ingratus noster animus (nulla enim amicitia potest esse inter ingratos) aut insuaves, inurbani, rustici, & agrestes, aut insulsi nostri mores, fortè causa sunt, cur tam opulentum matrimonium, cujus ineundi maximo tenebamur desiderio, præpeditum fuerit, cur tam honorifici officii adipiscendi spe exciderimus. Nemo censendus est pati injuriam, dum quid mali patitur, quod alteri prius intulit; nobis ipsis potius irasci nos oporteret.

Secundò. Fac, innocentes nos esse, nullamque præbuisse inimicitiarum causam, haud equidem difficile nobis esse debet inimicos diligere: Deus enim nobis præbet auxilium, ut eos diligamus, quemadmodum præ-

præstò semper est, ut cæteris suis præceptis pareamus. Ampliores nobis ad hoc suppeditat vires, quàm nos ipsi proprio Marte afferre possimus; & cum ipse, universorum licet conditor, tam patienter toleret inimicos suos, quamvis ex sua patientia nullum omninò fructum percipiat; quí fieri potest, ut nobis, qui ab eo conditi sumus molestum accidat, inimicos nostros moderato animo ferre, præsertim ubi patientia nostra tam ingentem nobis parit utilitatem?

Accedit: similes nos reddi CHRISTO servatori nostro, qui longè plura, & graviora, quàm nos, innocens perpeffus est. Miles exultat gaudio, seque fortunatum autumat, dum suo se duci assimilari conspicit.

Tertio. Diligendi quidem sunt inimici, sed non propter se ipsos; at propter Deum. Sane si non gravatè amaros medicorum exhauriamus calices sanitatis recuperandæ causâ, cur non lubenter salutis æternæ obtinendæ, ac Dei causâ inimicos nostros diligemus? præsertim cum illi contra nos inimicitias gerant non nisi permittente Deo, qui ad maximam nostram utilitatem sinit, ut hic, aut quis alius graves nobis creet molestias, quæ instar nihili reputandæ sunt, si conferantur cum inferorum pœnis, quas fortè fueramus promeriti, quâsque modò hæc ratione evademus.

Si igitur inimicus considerandus est non ut merus homo; verum ut à Deo missus ad nostram utilitatem; quæ quæso, difficultas esse potest in eo diligendo?

*Semei Davidem Regem suum odio persequabatur, eique, licet illi subiectus, fanda, & nefanda in os ingererat, quin imò à lapidibus non abstinebat manus. An non hæc enormis erat injuria? hanc Abisai unus de Nobilium comitatu diutiùs ferre nequibat; idcirco impudenti homini os occlusisset, etque comminisset caput, nisi mansuetissimus Rex vetuisset hisce verbis: *Dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut ualediceret David.**

David non intuebatur Semei ut sibi subiectum, sed ut destinatum à Deo, sibiq; persuadebat, rerum universalium dominum illo uti quasi instrumento ad exprobranda scelera olim à se perpetrata, exigendâsque meritas de iis Pœnas; hanc ob causam tam moderato, lætòque animo excipiebat tot probrosas sibi iniustas contumelias, neque ultionem sumere, neque etiam permittere volebat, ut quispiam suorum nobilium impudentiam hominis ne tantillum quidem castigaret.

Falleris, amice mi, falleris inquam, & quidem gravissimè. Intueris inimicum tuum non nisi ut merum pravum hominem,

nem,

nem, non autem ut à Deo destinatum, Ideoque diu noctūque spiras vindictam, continuūmque eam sumendi in animo tuo foves desiderium; hinc etiam fit, ut inimici tui dilectio adeò tibi difficilis videatur.

Haud dissimilis es canibus, qui lapidem, quo impetiti fuere, allatrant, & mordent. At quid peccavit lapis? Si canes rationis essent compotes, hominem, qui lapidem projecit, invaderent: sic, & te facere oportet, ad Deum tibi confugiendum est, qui permisit, ut hic, aut ille tam vehementer te exagitaret.

O si maturè perpenderes Deum inimico tuo uti quasi instrumento, flagello, ut te modò ob innumera tua præterita peccata hic potius puniat, quàm postea, teque ad seriam nunc vitæ emendationem, & tandem aliquando ad æternam perducatur gloriam, æquo lætòq; haud dubiè animo cum *Davide* cuncta tolerares, quæ tibi inimicus tuus intulit mala, neque molestum tibi foret eum posthac sincerè diligere.

Quartò. Pone tibi ob oculos inimici tui fragilitatem, cogita, quod indomitus animi metus eum excæcaveris, & seduxerit; cogita te quoque fragilem, iisdemque obnoxium esse motibus, quòdque proximum tuum antehac interdum calumniatus fueris, adeoque te promeritum easdem, quas illi impegisti, calumnias pati. *Apud*

Apud Christianos non qui patitur, sed qui contumeliã facit, miser est, ait S. Hieronymus
 (a) Quòd si conscientia tua illatæ unquam cuiquam injuriæ te non accuset, cogita te illam posthas inferre posse: *Qui se existimat stare, videat ne cadat, inquit S. Paulus Apostolus.*

Pone tibi etiam ob oculos ingentia bona, quorum tibi inimicus tuus est causa: te enim reddit multò, quàm eras antea, prudentiorem; experientia quippe quotidiana nos docet, plurimos detrimento, atq, ignominia, quibus afficiuntur, fieri longè sapientiores; facit præterea, ut multò magis in ore hominum verferis, & illustrior evadas; ubi enim innocentia tua, & virtus in tolerandis moderato animo injuriis tibi illatis palàm fiet, summis unusquisque te laudibus in Cælum efferet.

Non pauci per injurias rectè toleratas magni evasere, atque ad summos honores, & dignitates fuere evecti, qui si caruissent inimicis, in diuturna obscuritate latuissent, aut semper mansissent inglorii. Nunquàm *Moysem* Deus magis laudavit, quàm dum *Aaron* perperam de eo fuerat locutus. *Non dum felix es, si nondum te turba deriserit, inquit Seneca* (b)

Accedit, inimicum tuum abs te avertere malum longè gravius, eo, quo te afficit; suis

(a) *Ep. ad Eustoch.* (b) *Lib. de moribus.*

suis enim exagitationibus, quibus te male habet, plerúmque efficit, quo minús interni animæ tuæ hostes te lacessant; vexatio enim dat intellectum, nec quisquam graves inter afflictiones ad luxuriandum, aliudve scelus perpetrandum proclivis esse solet.

Idcirco *S. Basilius* jure meritò asserit majora nos accipere beneficia ab inimicis, quàm ab amicis. Inimici quippe præbent nobis occasionem cælo potiundi. *Beati estis*, inquit CHRISTUS, *cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes.*

Dant etiam nobis facultatem exhibendæ virtutis, ac perficiendæ paulatim animæ nostræ, adeoque adaugendæ in Cælis gloriæ. *Ferrum anima nostra*; inquit *S. Gregorius*, (a) *Nequaquam ad acumen subtilitatis perducitur, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis.* Hæc argumenta sat, mihi crede, efficacitatis habent, ut inimici tui dilectionem prorsus tibi persuadeant.

Quòd si his necdum movearis, moveat te saltem inimici tui aut felicitas, aut subsecutura infelicitas: is enim, vel æternùm servandorum, vel damnandorum adscriptus est numero; si beatus aliquando futurus est, qui potes illum odisse, qui te fortè in cælo major erit atque sanctior, & quocum in

summa pace, ac concordia, in suavissimo amore, perfectâque amicitia tibi, uti speras, semper eris vivendum?

Si translatus in cœlum tristis esse posses, mœrore conficereris, quôd, vel ad breve tempus illum in terris odio habueris.

Omni itaque aversionem animi, rancorem, & inimicitiam te deponere oportet, nisi cœlo per omnem æternitatem exulare malis.

Quôd si inimicus tuus detrudendus sit ad inferos, quâ rursus fieri potest, ut eum odio persequaris? sat pœnarum in ardoribus sempiternis ipsi sufferendum erit: non est cur alias hic ei addas: amaris potius lachrymis, & gemitibus impendentes ei calamitates, & instantia tormenta diu noctuque deplora.

Hæc profectò omnia studiosè perpensa facilem tibi reddere debent inimici tui dilectionem; quôd si nec his victus commiseratione ejus movearis, dilige eum, eique ex animo cunctas injurias tibi illatas condona amore Christi servatoris nostri: nunquid tantillum à te impetrare valebit ejus benignitas, & misericordia, quâ tibi indies incredibiliter plures, & majores condonat injurias, quas illi peccatis tuis intulisti? nunquid à te hoc expectat? quæ salutis spes tibi reliqua esse potest, si hoc ei deneges?

Fin.

Finge igitur Christum hic coram se sistere, tibi que ob oculos ponere universa, quæ tibi præstitit beneficia, cuncta que, quas tibi indies remittit, noxas, atq; orare obtestari que te his verbis.

Dilige inimicum tuum, ei que ignosce meam causam, atque ut mihi manifestum sinceri tui in me amoris exhibeas argumentum; & deprehendes dilectionem inimici tui haudquaquam fore difficilem.

Quintò. In memoriam revoca, quanti Christus faciat, feceritq; hominem, quem tu odisti. *Quem vis contemnere,* inquit S. Augustinus (a) *Pretium ejus attende, & cum morte CHRISTI totum mundum appende.*

Accipe stateram in manus, atque in una ejus parte omnes orbis divitias. honores, voluptates, in alteram verò cruentam CHRISTI mortem, pretium redemptionis inimici tui, appende, eam universo orbi infinite præponderare haud dubiè comperies, prudenterq; temet ipsum argues, tibi que dices: fierine possit, ut odisse pergas, quem Christus, æterna veritas, & infinita sapientia tanto profecutus est amore, tantoque redemit pretio?

Vix odisse vales catellum oblatrantem, & te quandoq; mordentem; quem domino aut magistro tuo, aut cuipiam alteri de te bene merito novisti magno esse in pretio,

(a) *De verbis Domini.*

& æsti-

& æffimatione ; quĩ igitur fieri potest, ut odio persequaris inimicum tuum, quem Christus dominus, & magister tuus, omnĩumq; optimè de te meritis aded dilexit, ut ejus causã de cœlo in terram descendere, eĩque assumptã ejus naturã, assimilari, triginta tribus annis inter plurimos labores, & dolores vivere, ac tandem probrosam in cruce mortem subire non fuerit dedignatus?

Si famulus integerrimi tui amici quampiam tibi inuississet contumeliam, quã ad vindictam accendereris, continereste, indomitũque iræ impetum comprimeres amici tui causã, & metu, ne, si vindictam sumeres, ejus favore, & benevolentia post-hac excideres.

Quisquamne tibi amicitior est Christo, qui innumeris te recreavit beneficiis? Inimicus verò tuus est ejus servus, eũmque is à te amari cupit; dilige igitur illum, atque ignosce propter Christum tibi amicissimum, metu, ne, si ultionem exegeris, suavissimo ejus conspectu, atq; amicitia æternũm priveris.

Esau, quem Jacob ingenioso matris astu-primogeniti jure orbaverat, assiduo fratrem suum persequabatur odio; quod studiosè comprimerebat Patris sui Isaaci causã; agebat enim Venient dies Iustitiae Patris mei, & occidam Jacob Fratrem meum.

Si igitur amor, & reverentia ergã homi-

nes tantas vires habeat, ut animum nostrum Spiritu vindictæ accensum sedare possit, nonne amor, & reverentia erga Jesum Christum Deum pariter, & hominem, qui dilectionem inimicorum clarissimis præcepit verbis, plus momenti, & ponderis apud nos habere debet? quis hoc in dubium revocare audeat?

Diogenes catholicus Imperator (a) in prælio ab Isam Sultano captus, atque interrogatus, æquid tibi fecisses, si à te in vincula fuisset coniectus? ego inquit, multis vulneribus, & plagis tuum corpus dilacerassetem. Ego vero, reposuit Sultanus, crudelitatem & ferociam tuam nequaquam imitabor: intelligo enim à Christo magistro vestro latam esse legem pacis, & dilectionis inimicorum: quo dicto post tenerimos, & humanissimos amplexus, cum cum reliquis captivis liberum, & indemnem abire permisit.

Itane verò? hoc præstitit Turca, homo à vera fide alienus, præ reverentia erga Christi legem? qui igitur fieri poterit, ut tu Christianus, quique palàm profiteris te vellem in hære Christi vestigiis, ejusque amulari virtutes, mirus præstes? vix adducor ut credam.

Dilige itaque inimicum tuum, eique injurias omnes tibi illatas ex animo condona amore Jesu Christi, ac reverentiâ, quâ fer-

(a) *Baron, anno 1071,*

ri te oportet in hoc ejus æquissimum præceptum.

S. Gregorius Nazianzenus (a) multis affectus injuriis, à non paucis malevolis, ad vindictam sumendam vehementissimè incitabatur, quibus pacato animo reposuit. *Non est hoc filioi mei, quod Christus à nobis postulat, longè alia me docet sacro-sanctum Evangelium. Quamobrem vindicta, quam sumere cupio de iis, qui me persequuntur, non est alia, quam assidua imminentis eorum caputibus supplicii deprecatio, piumque votum, ut cito tandem aliquandò potiantur.*

Sic, & te respondere oportet iracundis tuis cogitationibus, ad ultionem sumendam te identidem provocantibus, Jesus Christus, cui innumeris nominibus obstrictus sum, aliam me docet agendi modum, eumque mihi severissimè mandat; sic inquam responde, & haud dubiè deprehendes dilectionem inimici tui, injuriarumque condonationem nequaquam tibi fore difficilem.

Quòd si ne quidem hætenùs à me in medium allata satis efficacia sint, ad te permovendum, moveat te tui commiseratio: dilige inimicum tuum, eique ignosce, ne sempiternis post hanc vitam adjudicaris flammis.

Hinc

(a) Greg. Presby. in ejus vita.

Hinc perspicuum fiet, dilectionem inimici tui omninò tibi esse necessariam, ad æternam consequendam salutem.

§. IV.

Necesse est diligere inimicos.

Pone tibi ob oculos ingentem meritorum cumulum, quem adepturus es, si inimicum tuum ames, illique injuriam tibi illatam ex animo condones.

Christus beatam Blondam sibi filiam adoptavit, eamque unicè, quemadmodum olim S. Joannem, commendavit MARIÆ sanctissimæ Matri suæ, eò quòd interfectori filii sui generosè ignovisset; quam ob eximiam hanc virtutem ad summam quoque sanctitatem evexit, multisque miraculis, quæ in vitâ, quæ post mortem illustrem reddidit.

Beatus Joannes Gualbertus (a) cùm die veneris sancto, angusto in calle obvium suum hostem à cognato sanguine etiam- jam calentem, & ut sibi ignosceret rogan- tem, tenero amplexatus esset affectu, volens in æde sacra osculari effigiem Christi cruci suffixi (quemadmodum tum fieri contue- vit) non sine stupore vidit servatorem ca- put attollere, ut osculum prior porrigeret, quod prodigium cum tam heroico actu

(a) *In vita.*

256 VERITATES

conjunctum omnis ejus subsequente felicitatis, & sanctitatis initium fuit.

Pone tibi, inquam, ob oculos hinc ejusmodi præstandos favores, si inimicum tuum diligas, eique Dei causam ex toto corde ignoscas; illinc horribiles post obitum à te exigendas pœnas, si ipsum amare, eique injuriam tibi illatam condonare detrectes.

Si severo sis animo in eum, qui te offendit, severiorẽ adversus te præbebit se Deus, quando sistendus eris, forsitan etiam antè vesperam ejus tribunali, ut omnium tuorum verborum, cogitationum, atque operum integram reddas rationem; præsertim cum longè plura debeas Deo, quàm tuus sibi inimicus.

Dic mihi, amabo te, num tu parùm debes Deo? *Hac lutea massa*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, *plurimum oris alieni circumfert*, ac proin magnam condonationem tibi erit opus, & magnam misericordiam: da igitur strenuam operam, ut Deum tibi, quocumque possis modo, reddas propitium, utque ille supremam urgente necessitate præstet tibi sit, & auxilio.

Non te fugit, eum abs te petere, quin, & tibi mandare, ut inimico tuo ignoscas. Ama igitur illum, eique lubenter ignosce: exhibe modò exiguam illi misericordiam, ut post obitum à Deo amplissimam consequaris.

An ignoras horribilem sententiam, quam Christus ore suo protulit *eadem quippe mensurâ*, inquit, *quâ mensi fueritis, remetietur vobis*. Nunquid tu ipse hac super te stabile cum Deo fœdus sanxisti? nunquid, & in dies illud toties renovas, quoties hæc sacro-sancta verba pronuntias? *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*.

Perpende sedulò, quid hic dicas, & quid te ipsum obstringas, tantundem enim est, ac si diceres. Domine dimitte mihi, quemadmodàm ego dimitto. Si dimitto universum debitum, dimitte, & mihi universum; si non nisi ex parte dimitto, neq; mihi vicissim nisi ex parte dimitte; si nihil omninò dimitto, nec & mihi quidquam dimitte.

Viden, eâte contentum esse lege, ut Deus te non amet, si tu ipse inimicum amare recuses? utque vindictam de te sumat, si tu de inimico hanc sumere velis? denique ut tua tibi peccata non condonet, si tu ipse injuriam tibi illatam condonare detrectes? neque cogita hæc ingenii mei esse commenta; Christus enim aperte dixit. *Si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in caelis est, dimittet vobis peccata vestra*.

Audi, quæso, rem mirabilem, quæ olim contigit, eamque alce in animum demitte,
S. Gre-

S. Gregorium Magnum (a) cupientem facere ad aram in sacello *S. Petri*, rogabat æditus, ut missæ suæ sacrificium in levamen animæ cujusdam nobilis illic sepulti, qui amplam eidem sacello legârat eleëmofynam, offerre dignaretur.

S. Pontifex tam piæ petitioni annuens, rem divinam inchoavit; at ubi perventum erat ad hæc verba: *Requiem æternam dona eis Domine*, hanc de cælo delapsam audivisse vocem; *non faciam*. Vir sanctus dæmonum fraudes subesse suspicans rursùm intonuit, *Requiem æternam dona eis Domine*; at eadem denuò vox ipsi audita est, *non faciam*; quasi diceret, æternam requiem nequaquam ipsi impettiar.

S. Gregorius stupore perculsus, Sacrificium nihilominus profecutus, ubi jam pervenerat ad *Memento mortuorum*, Deum enixè precatus est, ut sibi dignaretur aperire statum animæ, pro qua Sacrificium suum offerebat: & ecce, ô rem stupendam! mox ei dictum fuit. *Scito Gregori, animam hujus nobilis ad inferos esse detrusam, eò quod illam sibi injuriam autè obitum condonare noluisset.*

Corpus cujusdam alterius, (b) qui, & vivus, & moriens pacem cum inimico suo

inire

(a) *Antoine willot bist. de Joseph. tom. 2. serm. 31*

(b) *Hen. Mag. nat. Alle. dict. 9. exemplo 95.*

inire recusaverat, in ædem sacram terras mandandum deferre batur. At ubi officium defunctorum ante aram, in qua exposita erat imago Christi cruci affixi, de more decantaretur, jamque perventum esset ad sacras lectiones, unus è cæteris sacerdos intonuit. *Parce mihi Domine, & ecce! ò rem planè stupendam! vix decantatis hisce verbis, conspecta fuit imago manus à cruce dimovere, iisque ambas occludere aures, atq; hæc proferre verba. Non pepercit, non parcam; ac si diceret, noluit inimico suo ignoscere, nec ego ei ignoscam.*

Hæc vox ubi ab omnibus latè circumstantibus non sine magno stupore clarè esset percepta, conjunctis sententiis decretum est, ut ne corpus in terra sacra tumularetur; cum tam perspicuo signo manifestasset Deus, animam ejus sempiternis jam additam esse flammis.

An necdum vides de tua conclamatum esse salute, si ex hac vita, nullâ priùs in ita cum inimico pace, migrare statueris? An forsàn etiã nùm magis perspicuè cupis intelligere, jam inde contra te damnationis æternæ pronunciatam esse sententiam, si inimicum graviter odisse pergas, illiq; ignoscere detrectes? res tota his *S. Scripturæ* verbis luce meridianâ fiet clarior.

Quemadmodum servus ille, qui centum dena-

denariorum debitum conseruo suo noluit dimittere, à domino suo traditus fuit tor- toribus, Sic, & *Pater meus caelestis*, inquit Christus. *faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo, de cordibus vestris.*

Ad tam magnum tonitruum, exclamat S. Augustinus (a) *Qui non expergiscitur, ut inimicum suum amet, illique ignoscat, non dormit; sed mortuus est.*

Planè itaque necesse est, te inimicorum tuum diligere. Disce nunc, quo eum modo diligere à te oporteat, ne amor tuus meriti sit expers.

§. V.

Inimici diligendi propter Deum, ut amor caelum mereri queat.

UT quis hoc rectè percipiat, scire etiam oportet, quatuor esse dilectionis genera, quorum nullum nobis præcipitur.

Prima dilectio est inordinata, vel perversa. Inordinata est, si quando lucro, aut commodo, aut inani sensuum delectatione ad amandum impellimur; tunc enim dilectio plerùmque modum non tenet; omnia in unum conferuntur obsequia, in ceteros nulla, vel perquam rara, utque unum propugnemus, aliis omnibus acriter nos opponimus, atque adeò dilectio hæc sæpè per-

(a) *Eucher. cap. 7.*

quàm noxia est; discordias quippe, obloquia, & amaras querelas parit.

Est quoque causa, cur multa indulgeamus iis, quos tali amore prosequimur, quæ indulgere minimè expedit, & cur verbis non perstringamus eorum vitia, quæ castigatione digna sunt, cur etiam nequaquam audeamus apertè iis indicare verum, præ metu, ne illorum in nos amor paulatim languescat, atque adeò ne multis orbemur emolumentis, & oblectationibus.

Ad extremum hæc dilectio sæpè causa est, cur illos non adhortemur ad id, quod optimum, atque utilitissimum ipsis est, metu, ne vel ad tempus, vel in perpetuum illorum conspectu privemur.

Dilectio perversa est, quando causa, quæ ad amorem provocatur, perversa, vel inhonestæ est; ut si alter alterum diligit, quia hic sibi auxilio est in diripiendis alienis bonis, aut in sectandis lædis carnis voluptatibus,

Hæc dilectio, præterquam quòd repudianda atque execranda sit, est quoque falsa; nam qui ideo se amant, ut mala perpetrent, potius se odio habere dicendi sunt; quamvis enim, qui sic alterum diligit, ex una parte bonum aliquod temporale ei velit, ex aliâ tamen parte malum cupit inferre ejus animæ noxium, quod verè malum est, & qui-

& quidem longè gravissimum : etenim ut rectè ait Regius Propheta. *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Quicumque igitur in altero diligit peccatum, animam ejus odisse potius dicendus est.

Instabilis etiam est hæc dilectio, quia cessante illo vitio, quod multis de causis non rarò cessat, mox omninò perit; quin imò quandòque vertitur in acerbum odium, quo se mutuò persequuntur ii, qui antea vixerant conjunctissimè. Nunquid hoc sæpè videre est in impuro duorum amore, quo in se mutuò feruntur, dum, vel in uno, vel in altero desinit (quod facillimè fieri potest); ulterius peccandi voluntas?

Altera dilectio pendet à communi diligendi ratione, quæ plerùmque res est temporalis :: ut qui diligunt, quia prius diliguntur, aut qui ideo se amant, quia ejusdem sunt patriæ, aut nationis, aut indolis confortes, & quia in studiis fuere sodales, aut propter frequentem consuetudinem, aut beneficium acceptum, vel speratum, aut hujusmodi de causis.

Hæc quidem dilectio neque de se mala, neque vitiosa est, nequaquam tamen à Deo nobis præcipitur, neque eà quidpiam meremur; nam, ut Christus ait, *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia?* quid, quæso, quando sic diligis, Dei causâ præstas?

flas? nihil omnino; sed naturæ ductum sequeris, adeoque mercedem recepisti.

Hæc dilectio etiam facile dissolvitur; non nisi unico interdum aspero verbo opus est; quod si accedat æmulatio, aut indignatio, aut nimium proprii emolumentii studium, facillimè omnis amor abrumpitur.

Tertia dilectio est naturalis, quæ ex carnis, sanguinisque conjunctione ducit originem; ita inter se amant parentes, & liberi, fratres, & sorores, neptes, & nepotes, cæterisque affines.

Hæc dilectio bona quidem est, & laudabilis; attamen imperfecta: nam hæc sola diligendi ratio non efficit, ut dilectio sit actus virtutis, neque ullum parit gratiæ aut gloriæ incrementum.

Angusta quoque est; quia ad non multos extenditur; cum pauci cognationis naturalis, aut affinitatis vinculo inter se sint conjuncti; quando enim ad quartum vel quintum gradum cognatio pervenit, plerumque serè cessat hoc vinculum, adeoque & causa dilectionis.

Quin imò debilis, & infirma est hujusmodi dilectio; multa quippe solent eam mutare, & in odium convertere. Nunquid sæpè contigit, ut consanguinei bonorum dividendorum causâ mutuo se odio persequantur? nunquid interdum liberi parentibus

bus mortem optant, ut laeta, & copiosa ad se devoluatur hæreditas? nunquid ii, qui divitiis affluunt, suos consanguineos inopiâ laborantes frequenter omni ope destituunt? plus profectò apud illos amor pecuniæ, quàm hoc naturæ vinculum valet.

Hæc præterea dilectio non paucis periculis obnoxia est; ob carnem enim, & sanguinem multi multa frequenter agunt, quæ, & rectæ rationi, & divinis legibus adversantur, quemadmodum quotidiana experientia abundè nos docet.

Quarta dilectio moralis est, & honesta, quæ ex virtute, quâ quis est præditus, nascitur. Hujusmodi dilectio bona est, & præcedentibus perfectior, non ita tamen aperte nobis à Deo præcipitur, nec multum per eam meremur; quidquid enim ad Deum tanquam ultimum omnium finem non dirigitur, ad æternam salutem conferre nihil potest.

Hæc dilectio etiam fallax est, & mutabilis: fallax quidem; quia sæpè decipimur, existimantes, quempiam esse justum, bonum, castum; mutabilis verò; quia cessat, quando, qui se sic diligunt, desinunt esse tales, quales erant, aut quales esse censebantur; sublatâ enim diligendi causâ, tollitur, & dilectio.

Unica, & præcipua causa, cur à nobis diligen-

Agendus sit proximus, est Deus ipse, qui omnes omnino homines, ad suam imaginem condidit, ut cælestem nobiscum adipiscantur gloriam, & hos quidem (qualescunque illi sint, boni, mali, amici, inimici) diligere nobis vult. *Diliges, inquit, proximum tuum sicut teipsum*, ac si diceret: optabis ei bonum, & quidem æternum, ac quidquid eum ad æterna bona obtinenda juvare potest; hæc quippe nobis ipsi optamus, quin, & optare nos oportet, si vero sinceròque nos ipsos amore prosequamur.

Hæc est dilectio, quæ cunctis præcipitur, quæque multum discrepat à quatuor reliquis, quas longo intervallo excellentiâ antecedit; hæc enim proximum in Deo, & propter Deum diligimus, atque adeò per hanc non exiguus meritorum cumulus ad nos accedit; nam quolibet opere Dei causâ præstito cælum meremur.

Hæc dilectio vera est; etenim verum bonum desideremus iis, quos ita amamus, fortis etiam est, quia ratio amandi efficacissima est, & sufficiens ad superandas detractiones, ludibris, falsas accusationes, cæteraque, quæ dilectionem impedire solent; propter Deum quippe omnia, quæ molesta nobis accidunt, generosè contemnenda sunt; nam sive homo inimicus nobis sit, sive quodcumq; aliud impedimentum ei in-

lit, quò minùs diligì mereatur; plus tamen ponderis, & momenti habere debet apud nos Deus ipse, propter quem diligendus est.

Hæc dilectio præterea stabilis est; quantumcumque enim mutantur homines, quos diligimus; causa tamen diligendi semper immota permanet, ipse videlicet Deus, propter quem illos diligimus.

Finge amari à te aliquem ob corporis venustatem, ob munificentiam, castitatem, temperantiam, prudentiam, amabilitatem, eumque pariter amari propter Deum. Quid tum postea? nunc ajo ego, atque assero, non destitutum te ab ejus amore, licet cras, vel perendie totus, in alium mutaretur virum, in deformem, avarum, impurum, intemperantem, acrem atque acerbum, quia potissima ratio inconcussa manet, scilicet Deus, propter quem etiam amore illum complecteris.

S. Joannes Evangelista (a) nactus erat Discipulum, quem ob generosos animos, morumque probitatem, at unà quoque propter Deum, & in Deo diligebat; is nihilominus post aliquod temporis intervallum, tentationibus, perversorumque Sodalium exemplis, atque illecebris seductus fugam arripuit, factusque est ex probò improbus, quia & princeps latronum.

S. Joannes his intellectis, quamvis misere-

(a) *Siculus in vita,*

tum

rum adolescentis lapsum vehementer lugeret, haud tamen idcirco adeo immutatum diligere desit; sed per nemora, & speluncas, & vias devias illum quaesiturus iter direxit, quem jam inventum, at præ pudore profugum adeo strenue, attamen non sine amittendæ vitæ periculo insecutus est, ut quâ blandis verbis, quâ efficacibus argumentis filium prodigum eò adduxerit, ut profusis lachrymis præteritam execrans vitam, cum suo Sanctissimo magistro in antiquum domicilium reverteretur.

Si S. Joannes hunc adolescentem ob virtutem, morumque probitatem duntaxat amasset, nequaquam illum per nemora fuisset insecutus. Nam probi ejus mores mutati jam erant in improbos; at Dei causa illum quoque dilexerat, quem propterea ex bono malum redditum amare non desit; præcipua quippe ratio, propter quam illum diligebat, immota persistebat, videlicet Deus, qui nobis severe imperat, ut proximum, qualiscunque is fuerit, probus, improbus, amicus, inimicus, diligamus.

Non pauci, qui prius fidelissimi erant amici, acerbissimi extitere postea inimici, eò quod non Dei causâ, sed alias ob rationes inter se amavissent. *Ille solus* inquit S. Augustinus (a) *Nullum perdit amicum, cui omnes in eo chari sunt, qui non amittitur.*

Accedit, hanc dilectionem esse quoque peramplam, siquidem ea non solum ad omnes omnino homines cujuscunque nationis, ætatis, sexûs, & conditionis, qui sempiternæ gloriæ in cælo nobiscum aliquando possunt esse particeps, sed etiam ad Angelos, cæterosque beatos se extendit; omnes enim hi propter Deum diligendi sunt.

Quid? quod hæc dilectio insuper germana, ac vera sit, & nulli errori obnoxia; quia, quamvis falli possimus in hominum qualitate dignoscenda, utrum sint boni, pauperes, & casti, quales nobis esse videntur; in ratione tamen, quâ ad amandum inducimur, falli haud quaquam possumus: semper enim propter Deum diligendus est homo, sive bonus ille sit, sive malus, sive pauper, sive dives, sive impudicus.

Ad extremum hæc dilectio est perfecta; per illam quippe Deo maxime assimilamur, qui omnia, & ea quidem propter seipsum diligit. Idcirco ad eam nos Christus hisce adhortatur verbis, estote perfecti, scilicet in amore, de quo facit hic mentionem, Sicut Pater vester cælestis perfectus est.

Ex his omnibus facile est assequi, cujuscumodi noster in homines sit amor; an eos diligamus, quemadmodum ii à nobis diligendi sunt? an habeamus amorem, quem Deus præcipit? an frequenter in corde no-

siro non delituerit amor inordinatus, aut naturalis humi serpens sine ullis omninò meritis? an aliquandò nos occupaverit pravus amor, qui, & graviores parere noxas, & animæ nostræ sempiternum adferre solet interitum?

§. VI.

CONCLUSIO.

HAbes hic ob oculos posita, quæ sponderam, videlicet rationi consonum, utile, facile, atque necessarium esse, te inimicum tuum diligere, etque ex animo injuriam tibi illatam condonare, babes etiam, quo à te modo diligendus sit, ut amor tuus mercedem apud Deum mereatur.

Nunc igitur ego te, amice mi, ad teipsum revoco. Omniâne intellexisti? perpendisti? appendisti in statera rectæ rationis? estne mens tua illustrata? voluntas mota? sedatus, & pacatus animus? diligisne modò inimicum tuum? etque ex animo ignoscis? quid respondes? nequaquam, inquis, ignosco: aures igitur arrige.

Quandoquidem animus tuus necdum ad pacem inclinet, & inimicum tuum etiamnum odiò persequaris; denuncio tibi aperte, quòd cæteros omnes homines sinè ullis meritis diligas. Diligis eos, vel propter ille-

tum probitatem, vel quia tuæ sunt indolis, tibi que moribus similes, vel quia magnum tibi commodum adferunt, vel quia interdum tibi blandiuntur, & beneficia præstant, vel certè quia nihil mali tibi inferunt, vel propter alias ejusmodi rationes; at non propter Deum: si enim illos diligeres in Deo, ac propter Deum, amares etiam inimicum tuum, quandoquidem ea Dei sit voluntas, ut æquè illum, ac reliquos diligas.

Cùm igitur inimicum tuum odisse pergas, manifestè conficitur, odio te habiturum cæteros quoque omnes homines, si eandem tibi, quàm tuus te inimicus affecit, inferrent injuriam, atque adeò nequaquam ob voluntatem Dei, sed ob alias rationes merè naturales absque ullis meritis te illos amare.

Plus dico, aures rursus arrige; quandoquidem tam potentibus à me adductis rationibus necdum illustreris; ajo te à ratione magis alienum esse quàm vis ferè, quæ per intervalla illuminatur industriâ magistrî, qui eam erudit; & quandoquidem tantis argumentorum momentis necdum commovearis, aio te immobiliorem immantifixo, quod se moveri sinit, & sursum solli vi impetûs, qui foris ei imprimitur.

Quin imò, cùm tam gravi, atque luctuoso malo,

malo, quod inimico tuo obvénit, ejúsque etiam tuum capiti imminet, necdum tua mitigetur rabies, aio ferociorem te esse tigride, quæ exiguis interdum rebus placatur; & cum tam horribilibus minis intuentis necdum expavescas, aio nullum amplius tuo in corpore superesse sensum.

Denique, quandoquidem præceptum Christi servatoris nostri nullo apud te sit in pretio, aio te nequiorem esse. At Sultano, qui, ut supra memini, ex reverentia erga hoc præceptum, *Dingenem* catholicum Imperatorem acerbissimum suum hostem liberum abire permisit: aio præterea te hominem perditum, atque jam nunc, nî resipiscas, æternæ damnationis in te latam esse sententiam.

Pró sancte Deus, quam terribile hic vibratur fulmen! hæc quis audiens non horrescat? nequaquam immortalis es: sol, qui te hodie è strato surgentem vidit, forsitan antè vesperam tumulo inclusum, atque averni ignibus sepultum, suis radiis amplius non videbit.

At finge te diu victurum, tuasque te opes distributurum in pauperes, corpúsque afflictaturum vigiliis, & abstinentiâ, nec non asperis cruentaturum flagellis? dic mihi obsecro, quid hæc omnia tibi proderunt, si gravi in inimicum tuum odio immoria-

ris? nihil omnino. At tum, eheu! *charitate* Dei, & proximi destitutus, cum quinque fatuis Virginibus invitus, & horrore percussus audies has lugubres voces. *Nescio vos, & cum cæteris damnatis, Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

Quid ais modò? necdum tibi aperiantur oculi? necdum mens illustratur? necdum movetur voluntas? ubi est intellectus tuus, cæterique sensus? necdum te victum fateris? necdum inimicum tuum diligis? necdum ei ignoscis? quid afferis? quid respondes? diligo, inquis, illum, omnésque mihi illatas injurias ex animo illi condono. O factum bene! nunc igitur ego te laudibus effero, quòd appetitum vindictæ tam generosè refrænaveris; at non equidem miror; quí enim fieri potest, ut homo rationis compos inimicum suum odisse pergat?

Rursum igitur te laudo, & hanc tibi mentem gratulor, nam sine ea nihil fuit propiùs, quàm ut perires; gaudio etiam gestio, & aio te nunc esse filium Dei, & cohæredem Christi, neque ullum superesse dubium, quin ergà proximum tuum charitas, quam Deus præcepit, in te resideat: aio præterea te electionis tuæ ad sempiternam gloriam manifestum habere signum, atque esse optime comparatum, ut criminum
quo-

quoque tuorum integram obtineas condonationem, utque sub mortem spe plenus hæc verba ingemines. *Dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Obsecro te prætereà, priusquam finem faciam, per pretiosum sanguinem Jesu Christi, quem tam liberaliter pro suorum inimicorum salute profudit, ut hanc veritatem, e qua tam copiosum hausisti fructum, cum omnibus, quos novisti inimicitias gerere, communices, iisque legendam tradas, ut, & ipsi hæc accuratè, & attentè perpensâ, non minorem inde fructum capiant, suosque deinceps inimicos sincerè diligant.

Necdum hic sisto, amice mi, ad majorem te adhortor perfectionem. Observas modò mandatum Christi, sequere, & ejus consilium, *Benefacite, inquit, his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.*

Laudabile in primis est, aliquot in dies singulos pro inimicorum nostrorum salute preces fundere, tam diù potissimùm, dum ab illis sentimus aversionem; Quamvis enim naturalis sensus, & haud voluntaria à quopiam aversio, utique extrâ potestatem nostram posita, nec nobis libera, peccatum nullum sit (nam ut ait S. Anselmus, *Aliud est sentire, aliud est consentire*) si tamen illa

contrariis actibus, & elicitò quandoq; amore non retundatur, periculum non exiguum subest, ne tandem aliquandò voluntatem, ad liberam aversionem, odiúmque; atque adedò, ad peccatum pertrahat.

O! si quis tum eleëmofynam pauperibus erogaret, aut aliud bonum opus offerret pro illorum salute, is haud dubiè se à peccato immunem servaret, magnámque à Deo pro gratissimo opere ei præstito mercedem adipisceretur.

Quòd si interdùm contingat, ut de nostris inimicis misceantur sermones, sedulò hic nobis advigilandum erit (in lubrica enim via facilis est lapsus) & non nisi cautè, & moderatè de iis loqui nos oportebit.

Consultissimum est nulla de iis verba facere, nec unquam permittere, ut quis perperam de iis loquatur; hâc enim ratione plerúmque nos ipsos seducimus, nostrósque immoderatos fovemus animi impetus.

Consultissimum, & perfectissimum erit; renitente licet naturali nostrâ propensione, honorificè semper de iis loqui.

§. VII.

Congeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque sibi illatas injurias aequo animo ferat.

FInem facerem amice mi, nisi te armare statuissem contra qualescunque injurias,

jurias, quæ, vitæ tuæ decursu, etiamnum tibi inferri poterunt; longè enim facilius sub initium spiritûs vindictæ coërceretur, quàm postquàm illi jam laxatæ sunt habenæ.

Quotiescunque igitur tibi aliqua inferretur injuria, auctor tibi sum, ut quidquid evenerit, adscribas Deo; *Proxur*, inquit *S. Augustinus* (a) *ad Deum tuum refer flagellum tuum*, Cave dicas: Ille nequam hoc mihi intulit damnum; at potiùs dicit cum *He-li*: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.*

Vel dic cum *Jobo*, postquam omnia ei ablata essent bona, corporis quoque sanitas, item servis, & liberis vita, ipseque jam esset percussus ulcere pessimo à plantâ pedis usq; ad verticem capitis, dic, inquam, *Dominus abstulit*, nequaquam fuere *Sabai, & Chaldai*, neque venti, neque ignis, neque dæmon, qui hæc omnia rapuerunt, verùm *Manus Domini tetigit me*, nam nec *Sabai, & Chaldai* nec venti, nec ignis, nec dæmon, nisi Deo permittente, nocere mihi poterant.

Homines, qui te malè tractant, sunt instar manicæ ferreæ, quâ percuteris, aut instar alligati canis, à quo morderis; nequicquàm irasceris manicæ, & cani; nam hi nunquam tibi nocuissent, nisi manus hominis pro arbitrato manicâ ferreâ fuisset usa, canemque fune ligatum soluisset.

Prudenter igitur dices cum *Davide*, ubi tibi illata fuerit injuria, *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti: Ex osculo, mi Deus, summa cum gratiarum actione hanc, quam mihi ille homo inflixit plagam, non ab ejus, sed à tua benignissima, ac paterna manu profectam, qui ab æterno me ita probare decrevisti.*

Tu fecisti. Tu, ó Domine homine illo usus es, tanquam manicá ferreá, ad me percutiendum. *Tu fecisti,* tu, inquam es, qui illum tanquam indomitum canem fune ligatum solvisti, próque perverso suo libero arbitrio agere permisisti; sanctissimæ tuæ voluntati lubens acquiesco, & millies cum *S. Jobo* hæc verba ingemino, *Sit nomen Domini benedictum.*

Non ignoras per infinitam tuam sapientiam, & providentiam, cur hæc mihi adversa evenire permiseris. Sic loquere, sic ratiocinare, & ausim tibi polliceri, te ad omnia, quæ posthac obvenient, æquo animo toleranda promptum fore, atque alacrem.

Rursus ubi quis te affecerit injuriâ, cogita æquum esse, magnâ te ejus tangi commiseratione; longè enim deterius cum illo agitur, quàm tecum. Apes, dum aculeum carni tuæ infigunt, exiguum tibi adferunt cruciatum, sibi ipsis verò inferunt mortem.

Non

Non secus agitur cum iis, qui tibi nocere; cruciant te quidem, sed se ipsos necant; nocent tibi in corpore, aut in rebus perituris, sibi verò in animâ, atque in rebus sempiternis: nam quisquis alteri gravem inurit contumeliam, mortiferam committit noxam, adeoque seipsum privat gratiâ sanctificante, plurimisque donis, & coelestibus auxiliis: qui verò injuriam æquo fert animo, non mediocre gloriæ & coronæ suæ addit incrementum.

Accedit, quòd te non nisi homo, illum autem Deus odio persequatur. Cave illum etiam odio habeas, aut vindictam de eo sumas, si seriò optes, ut te Deus tueatur, neque te unquam deserat, neque vindictam de teumat; *Ecce ego, inquit, judicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam, & rursùm, qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam.*

Vindictam sumere soli Deo competit; *mea est, inquit, ultio, aut ut Vatablus legit, meum est ulcisci.* Nequaquam igitur ejus officio immiscere te, multò minùs illud tibi arrogare sine gravi culpa potes.

At cur vindictam appetis? perturbatio animi, angor, & tremor, quo inimicus tuus exagitur, pro te diu noctùque vindictam de illo sumunt.

Si tamen inimicitias gerere tibi sit animus, dum ne contra proximum, sed contra temet ipsum geras, non laboro, gloriosum, & justum hoc erit bellum; nullus enim mortalium tibi unquam gravius nocuit, quam tu ipse tibi; nam quoties in peccatum lapsus es, toties nobilissimam tuam læsisti animam, atque adeò quoties relaberis, toties eam lædere pergis.

Foris non est investigandus hostis, quando infestissimus, & ferocissimus domi latet. Pravæ consuetudines, indomiti appetitus, tuæque vitia, hostes tui sunt intestini; hos plurimum formidare, in hos graviter animadvertere, deque his tibi licet sumere ultionem, castigando subinde corpus, ac potissimum injurias tibi illatas patienter tolerando; nam quidquid hic pateris, instar nihili est, si ad inferorum tormenta, quæ promeritus es, comparetur.

Cave igitur tam imbecillo posthac sis animo, tamque acerbum sensum prodas, dum quis te aliquâ afficiet injuriâ; cave posthac ob verba aspera aut contumeliosa tam facile perturberis. Nemo enim omnium, qui vivunt, obloquia evadere potest, & unicuique, quantumvis probus sit, resque suas rectè peragat, censura subeunda est.

Hono-

Honorem autuma fumum, qui vel minimo vento dispergetur, atque evanescit. Quapropter. *Si beatus esse vis, ait Seneca (a) Hoc cogita primum contemnere, te ab aliis contemni.* Generosi non tantum animi, sed & magnæ sapientiæ manifestum indicium est, injurias nobis illatas flocci facere, earumque causâ de cordis tranquillitate nihil omnino deperdere.

Catoni viro præstanti, summâque eruditione prædito, alapa erat inflata; ipse vero, qui illam impegerat, ignarus, quem percussisset, mox, ubi id rescivit, supplex *Catonem* accessit, paratumque se asseruit, quamcunque pro tam enormi illatâ injuriâ subire pœnam; at ille suaviter reposuit; *Non memini percussum me. Melius putavit, non agnoscere, quam ignoscere,* inquit *Seneca* admirans hoc prudens *Catonis* responsum (b) ac propterea continuò subjungit. *Magni animi est injurias despiciere; ille magnus, & nobilis est, qui more magna fera latratus minorum canum securus exaudit.*

Quisquis irascitur, is apertè declarat se fuisse despectum, & qui vindictam exigit, amarâ admodum sibi accidisse injuriâ, non obscure demonstrat.

Constantinus Magnus, cui non pauci conabantur persuadere, ut gladio feriret cunctos,

(a) *Lib. de moribus.* (b) *Lib. de irâ c. 32.*

cunctos, qui Cæsaream ejus imaginem lapidibus appetivissent, hoc memorabile dedit responsum. *Ego nullum vulnus sentio.* (a)

Ludovicus XII. Galliarum Rex, (b) cum ei allatum esset amplum chartæ folium, cui inscripti erant omnes ejus infestissimi inimici, eo consilio, ut de iis sumeret ultionem, omnium nomina ductâ cruce delevit, hoc factò innuens, se amore Christi injurias ex animo ipsis condonare.

Laudi, & gloriæ nobis vertitur, si quando contumelias, & vituperationes contempnimus, Multi multos contempsere, ac inter cæteros *Herodes CHRISTUM*; verùm nequaquam hoc illis profuit, sed graviter nocuit, Longè periculosius est timeri, quàm contemni.

Præstat etiam injurias æquo animo ferre, quàm illas aliis inferre; multoque tutius oppugnamus propria vitia, intestinos nostros hostes, quàm alienos.

Quæcunque tibi fecerint, aut dixerint homines, licèt in se, & per se mala sint, non tamen ideò te malum reddent, nisi iis male utaris. Nihil linguæ inaccessum est; quis omnium, qui vivunt, flagellum ejus evasit? ne ipse quidem Christus.

Cum

(a) *Scriban. Pol. Christ. l. 2. c. 2.*

(b) *Causin. conr. S.*

Cum quis perperam de te loquitur, doceris, quid cavere te oporteat; & cum quis te nocentem ignominiam afficit, ejus causam execrare; cum repulsam speratae rei, & fore debitae pateris, ne idcirco turberis, sed dic tibi, ne Reges quidem omnia, quae cupiunt, assequuntur, & jam pridem sciebam, multa mihi adversa imminere.

Noli itaque unquam irasci, quod homines nequam, & mali, tibi quidpiam mali inferant; agunt quod suum est: tu, si bonus es, age quod tuum est; stude ex malis bonos reddere.

Id nequaquam efficies injurias vindicando: nam quemadmodum vindicta, quam sumis, te malum facit; ita nec malos faciet bonos; tua longanimitas, & patientia illos potius bonos reddet, & benevolos; sin minus, te certe reddet longe meliorem, & beatiorem.

Vin', validiora tibi arma exhibeam ad patienter tolerandas qualesconque injurias, quae tibi forsitan adhuc aliquando inferentur? cave illas respicias ab hac parte, a qua animam tuam perturbatio haud dubie invadet.

Si tuus frater, aut soror injuriam quapiam enormi te affecerit, noli diu noctuque mente revolvere grave detrimentum honori, famae, opibusque tuis illatum; sic enim perquam

quàm difficile tibi foret animum jam exacerbatum placare; at cogita, quis tibi damnum intulerit, cogita tuum esse fratrem, tuamque sororem; cogita novem te mensibus in eodem deliquisse utero, eadem te suxisse ubera; cogita à teneris unà vos esse educatos; atque ita deprehendes, nequaquam tibi difficile futurum, illatarum injuriarum memoriam deponere.

Itidem si quis malè de te loquatur, falsosque rumores spargat, teque mirum in modum exagitet, vel auctor sit, cur in foro civili causâ cadas, aut tua fama lædatur, aut cur prædivitis officii, opulenti matrimonii, amplæque dignitatis adipiscendæ spe excidas, attentè considera, à qua parte cuncta hæc inspicias. Dux sunt facies, formosa una, deformis altera.

Si fortè dixeris, graviter is mihi nocuit, nihil ei unquam intuli mali, nullam causam præbui, cur tam inurbanè, atque iniquè me tractaret, ac traduceret, contra variis cum beneficiis mihi obstrinxi, ó cave sis, injurias tibi illatas ab hâc parte intuearis; alia ex parte hæc omnia inspicienda sunt.

Interroga te, quis est, qui me injuriâ affectus? profectò ille ipse est, qui me quondam sincero profectus est amore, mihi que multa bona præstitit; ego verò interdum antehac

hac illi nocui, eumque graviter contristavi : nequum est, nos mutare clypeos, neque forte adversâ nunc etiam premi.

Et ne quid ultrâ requiratur, interroga te fursûm : Cujus ille, qui me offendit, imaginem gerit? sanè videbis illum esse vivam imaginem Dei, qui quodcunque suæ sit imagini, sibi factum reputat; videbis præterea illum ad eundem tecum conditum esse finem, videlicet, ut cælo potiatur, in quo fortè aliquandò te sanctior existit, & longè illustriori decorabitur coronâ.

Cogita etiam dilectionem inimicorum nobilis, & generosi animi, ideòque acceptissimum, & meritis plenum esse opus, ob summam, quam in eâ invenis, difficultatem, quam ejus amore superas; cogita in super, eam manifestum prædestinationis, tuæque ad gloriam electionis esse signum; atque injuriarum condonationē aptissimam esse præparationem tui, ut, & tu peccatorum veniam consequaris, & in dies ingentibus cum fiducia hæc Sacrosancta verba pronunties. *Dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Ab hac parte, hisce oculis injurias, quæ tibi posthac inferentur, intueri te oportet, si moderatè, & patienter illas ferre, facilèque condonare desideres.

Ad extremum, quotiescunque aliquid adversi tibi obveniet, si justa causa suppetat vehementem tuum prodendi sensum, accede, si minus corpore, certe mente Jesum cruci affixum, & expone ei molestias, ac contumelias, quas pateris; depone amicas coràm eo querelas, & cogita eum tibi respondere.

Fili mi, quid quereris? *Attende, & vide, si est dolor, sicut dolor meus?* Injurias tibi illatas compone meis, & haud dubiè comperies, tuas incredibiliter esse leviores.

Si ergo tam gravem me oportuit ferre crucem, ut in propriam meam intrarem gloriam, quâ fronte tu recusabis ferre exiguam, ut mea in cælis gloriæ aliquandò reddaris particeps? quâ fronte detrectabis gustare unicam duntaxat guttulam amaræ calicis, quem ego amore tui funditùs exhausi.

An ignoras manere te diuturnas in flammis piacularibus pœnas, ob summum in meo cultu torporem? atque ob vitia, in quæ in dies prolaberis? nonne consultum tibi videtur in expiationem tuorum criminum, moderato lætòque animo, omnes jam perferre vexationes, quibus inimicus tuus diù noctùque te exagitat? fili mi, velim altè animo tuo insideat, præstare hic pati, quam postmodum.

Hæc

Hæc aut his similia coràm Christo cruci affixo frequenter animo revolve, & ausim tibi spondere, non mediocri in tuis temolestiis recreandum solatio, magnúmque te acquisituum robur, quo iniurias tibi illatas ejus exemplo patienter feras.

Quin exclamabis cum S. Bonaventura. *Nolo Domine sine vulnere vivere, quia te video vulneratam.* Et cum S. Bernardo: *devotus miles non sentit sua, quando benigni ducis intruetur vulnera.*

Vel dices cum Sancta illa anima quæ (uti memoriæ proditum est) (a) Christum è cruce pendentem sic affabatur: *Mi JESU, per tuum, qui te clavis cruci affixit, amorem, condona inimico meo omnes ejus noxas, & praesertim hanc, quæ me affecit, injuriám, & fac, obsecro, ne quis unquam meâ causâ, sive in hoc seculo, sive in futuro, ullâ plectatur panâ. Si tu innocens tam multa tormenta perpeffus sis, nullâ de inimicis tuis sumptâ vindictâ; quin imò si pro sis oraveris, quid est, cur ego maximorum scelerum rea non idem prestem?*

Eleonora S. Francisci de Borgia Ducis Gandiæ uxor (b) interrogata, cur nullâ habitâ sui statûs, summæque nobilitatis ratione tam vilem gestaret vestitum, reposuit, *ma-*
visne igitur me serico, & purpurâ adorna-
tam

(a) *Pernekin, p. 3. c. 32. med. 21.*

(b) *In vita cap. 12.*

tam incedere, cum non ignorem Dominum meum (sic enim nuncupabat maritum suum). alpero carnem suam cilicio domare?

Iu, & te respondere par est, si quis ex te quærat, cur contumelias tibi iniustas tam moderatè feras. Dic tum igitur; Mavisne vindictam sumam? quí hoc attentare, meúmque impatientem animum prodere aulim? cum probè sciam Dominum meum J sum, contumelias, & injurias incredibíliter majores, patienter fuisse perpeffum.

Dixeris, quidquid lubet, summæ consolationi nobis esse debet, confugere ad Jesum, cum quid nobis tolerandum occurrít. *S. Carolus Borromeus* jam agoni proximus, Domini nostri in cruce morientis effigiem ad se adferri jussit, ut suam sic mortem servatoris sui morte mitigaret.

Id, & te facere velim, dum te ludibrio omnibus esse conspicies, aut aliã quapiam afficeris injuriã. Accipe in manus, aut certè menti obversetur imago servatoris tui albã veste induti, & amentis instar elusi, nec non per gravem ignominiam consputi; aspice consistentem illum, ne verbo, quidem reposito, contumelias inter, & dolores, ejúsque membra acerbissimis flagris horrendum in modum concisa; intuere illum probrosã è cruce pendulum duos inter latrones

trones medium; audi clamantem, quando jam præ oculis habebat suos inimicos, aures oppletas ludibriis, caput acutissimis spinis saucium, os oblato felle amarum, manus pedesque terabalibus clavis confixos; audi inquam flebili, attamen clarâ voce dicentem. *Pater ignosce illis, & mihi crede, ne levissimam quidem de sumendâ ultione cogitationem admittes.*

Hæc oratio Christi innumerorum hominum exacerbatos pacavit animos, eorumque ultionis appetitum penitus extinxit, illósque permovit, ut maxima in suos inimicos conferrent beneficia.

Hæc oratio permovit. *S. Christophorum*, robusti corporis, & generosi animi virum, ut, cum ei jam impacta esset alapa, mansuetè responderit, *repercussissem, nisi fuisset Christianus.*

Permovit, & Abbatem *Isaacum* multis licèt verberibus exceptum, ut percussorem suum à dæmone obsessum tanto malo liberaret.

Hæc insuper oratio permovit *S. Sabianum*, ad supplicandum Deo, ut cæco, cujus iussu ambabus manibus erat mutilatus, visum restitueret.

Permovit denique *S. Stephanum*, ut oraret pro iis, à quibus lapidibus obruebatur, nec non *S. Engelbertum* Coloniae Archiepiscopum,

scorum, ut oraret pro latronibus, à quibus crudeliter trucidabatur.

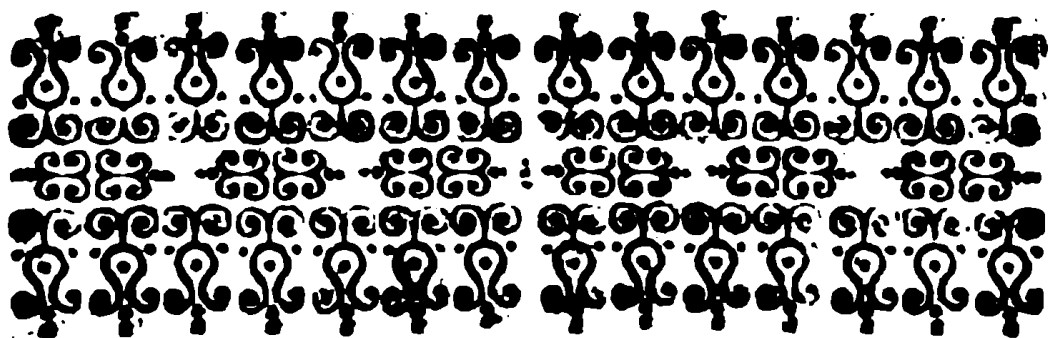
Hanc, si sapis, eximiam, & perfectissimam Christi orationem, *Pater ignosce illis*, frequenter animo pervolve, & ausim tibi polliceri, ne minimam quidem de vindictâ sumendâ cogitationem te admissurum; at contrâ pro certo habe, multa in inimicos te collaturum beneficia, eósq; sincero posthâc amore prosecuturum.

EPILOGUS.

Benevole Lector, concludo has *Veritates Christianas*, que modum exhibent bene vivendi, & bene moriendi, piâ precatione directâ ad spiritum Sanctum omnis veritatis, & Sanctitatis fontem.

Veni Sancte Spiritus, effice, queso, ut hæc veritates altè in animum meum descendant, eumque tam vehementer inflamment, ut nullam nisi de colenda virtute cogitationem admittam, ut sic moriens gaudio exultem, quòd te solum in terris antè omnia dilexerim.





INDEX CAPITUM.

1. Cap. **D**E Tempore pag. 1.
2. Cap. **D**Amentes sunt, qui
preciosissimo tempore non be-
nè utuntur. 4
3. Cap. Tempus breve est, & cuncta
transeunt. 7
4. Cap. Non omnes, qui senes sunt,
vixère diu, & quo pacto
tanta temporis jactura re-
sarciri valeat. 9
5. Cap. Qualis vita, talis mors. 13
6. Cap. Utrum expediat citò mori,
an diu vivere. 15
7. Cap. De fine, ad quem homo est
conditus. 18

INDEX CAPITUM

8. Cap. *Plurimi salutem animæ suæ negligunt.* 20
9. Cap. *Nunquã licet in procuranda salute languescere.* 22
10. Cap. *Cum tremore operanda est salus.* 24
11. Cap. *De Prædestinatione.* 28
12. Cap. *Prædestinatio etiam à nobis pendet.* 32
13. Cap. *De respectu humano.* 33
14. Cap. *Non est, quod erubescamus Christum imitari.* 36
15. Cap. *De Adversitate.* 39
16. Cap. *Nostra peccata graviores merentur Pœnas, quàm quas hic patimur.* 43
17. Cap. *Inter adversa, & peccandi occasiones perspicuum fit, quantâ unusquisque virtute polleat.* 45
18. Cap. *Nostra voluntas confor-*

INDEX CAPITUM

- formis esse debet Divinae voluntati in morbis, atque in quibuscunque aliis rebus adversis.* 47
19. Cap. *Quævis adversitas de manu Domini accipienda cum gratiarum actione.* 54
20. Cap. *Ut patienter adversa toleremus in Jesum Christum oculos conjiciamus, oportet.* 59
21. Cap. *De Avaritia, & Eleëmofynis.* 64
22. Cap. *Præstat dare Eleëmofynas, quàm locupletare hæredes.* 67
23. Cap. *Quam temerè agant, qui consanguineos ditare student.* 70
24. Cap. *De amore solitudinis, & vitiis in conversatione.* 72
- N 2 25. Cap.

INDEX CAPITUM.

25. Cap. *De dilectione proximi.* 76
26. Cap. *De Superbia.* 85
27. Cap. *De Humilitate.* 88
28. Cap. *De Peccato.* 90
29. Cap. *Quo animi sensu esse nos oporteat, quando per peccatum Deum amisimus.* 92
30. Cap. *Vitanda sunt omnia peccata mortifera; quanto Deus illa persequatur odio, pœnæ declarant.* 94
31. Cap. *Quam periculosum sit vitæ suæ emendationem de die in diem differre.* 96
32. Cap. *De iis, qui in tempus morbi emendationem vitæ differunt.* 99
33. Cap. *Ne ad horam quidem differenda est vitæ emendatio.* 102

34. Cap.

INDEX CAPITUM.

34. Cap. *De peccato reprobationis.* 104
35. Cap. *De peccato veniali.* 107
36. Cap. *Meditatio Passionis Christi retrahit nos à peccato.* 109
37. Cap. *De Satisfactione.* 111
38. Cap. *De Sacramento Pœnitentiæ.* 114
39. Cap. *Quantum sit malum præ pudore peccata subticere.* 115
40. Cap. *Aliæ rationes, cur in confessione peccata declarare neminem pudere debeat.* 117
41. Cap. *De Conscientia.* 119
42. Cap. *Mala conscientia ingens tormentum est.* 121
43. Cap. *Mala conscientia nos pavidos reddit.* 123
- N 3 44. Cap.

INDEX CAPITUM.

44. Cap. *Directio conscientiae ex mente Theologorum.* 124
45. Cap. *Directio conscientiae ex mente Theologorum in solatium scrupulosorum.* 126
46. Cap. *De Morte.* 129
47. Cap. *De benè moriendi cunctis artibus præferenda,* 131
48. Cap. *Discendum est benè mori, quia non nisi semel morimur.* 133
49. Cap. *Semper paratos nos esse oportet ad benè moriendum.* 135
50. Cap. *In morte graviter dolemus, quod non melius vixerimus.* 136
51. Cap. *Boni instante morte letantur, contristantur mali.* 138
52. Cap.

INDEX CAPITUM

52. Cap. *In quo sita sit bona mors.*
140
53. Cap. *Prestat Sacrificia Missæ
fieri antè, quàm post mor-
tem.* 143
54. Cap. *De extrema Unctione.* 145
55. Cap. *Extremâ unctione nos mu-
niri par est, dum sumus ra-
tionis compotes.* 147
56. Cap. *De Supremo iudicio.* 149
57. Cap. *De confusione, & pœna
damnatorum in iudicio.*
151
58. Cap. *De Inferno.* 153
59. Cap. *De pœnis Inferorum.* 154
60. Cap. *De aliis inferorum pœnis.*
156
61. Cap. *De æternitate pœnarum.
apud inferos.* 158
62. Cap. *De Cœlo.* 160

INDEX CAPITUM.

63. Cap. *Opera bona etiam excigua
in Cœlo remunerantur.* 162
64. Cap. *De animæ dignitate.* 164
65. Cap. *Anima sollicitè conservan-
da est.* 165
66. Cap. *Multi animam suam par-
vi faciunt.* 167
67. Cap. *De Zelo animarum.* 169
68. Cap. *Quis modus animas lu-
crandi.* 171
69. Cap. *Bonis exemplis lucratur
animas.* 173
70. Cap. *Quo insuper modo animas
lucrari possumus.* 175
71. Cap. *Orandum est, ut Dei no-
men Sanctificetur.* 177
72. Cap. *Allaborandum, ut idonei
operarii mittantur in vi-
neam Domini,* 179
73. Cap. *Eodem opere peccatoribus,
& Fidelium Defunctorum
ani-*

INDEX CAPITUM.

- animabus opitulari possu-*
mus. 182
74. Cap. *De Perfectione.* 185
75. Cap. *Studium perfectionis cæ-*
teris omnibus anteponen-
dum. 192
76. Cap. *Tempor profectui in virtute*
obicem ponit, 193
77. Cap. *Gratia, quâ perfecti eva-*
dere possumus, à plurimis
negligitur. 169
78. Cap. *De Fide.* 197
79. Cap. *De Spe.* 199
80. Cap. *De Charitatè.* 205
81. Cap. *Pauci sincerè Deum dili-*
gunt. 209
82. Cap. *Labor, qui Dei causa non*
suscipitur, perditus est.
212
83. Cap.

INDEX CAPITULI

- § 3. Cap. *Deus solus quaerendus est,
ut quis fruatur animi pa-
ce.* 216
- § 4. Cap. *Deum amare, eique per-
fectè servire, est velle quod
Deus vult.* 219
- § 5. Cap. *De Dilectione inimicorum.*
227

SIVE

Efficax ad eandem adhortatio,
scripta ad Christianum amicum,
utilis etiam iis, qui non gerunt
inimicitias.

- §. 1. **R**ationi consonum est ini-
micos diligere. 228
- §. 2. Utile est inimicos diligere. 238
- §. 3. Facile est inimicos diligere.
244
- §. 4. Necessè est diligere inimicos.
255

§. 5.

INDEX CAPITUM.

- §. 5. *Inimici diligendi propter Deum, ut amor coelum mereri queat.* 260
- §. 6. *Conclusio.* 269
- §. 7. *Congeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque sibi illatas injurias equo animo ferat.* 274

F I N I S.

Ad Majorem Dei Gloriam.

